

การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้
มาตรฐานความปลอดภัย

นางราตรี ใจสะอาด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

**Development of Community Enterprise Products in Nonthaburi Province
According to Safety Standardization**

Mrs. Ra-tree Chaisa-ard

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

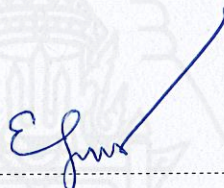
Sukhothai Thammathirat Open University

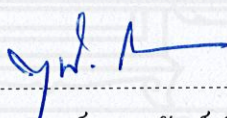
2019

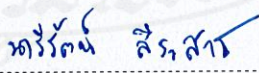
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐาน
ความปลอดภัย
ชื่อและนามสกุล นางราตรี ใจสะอาด
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ สีระसार

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ยุพา อินทราเวช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ สีระसार)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา จันทร์คง)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย

ผู้วิจัย นางราตรี ใจสะอาด รหัสนักศึกษ 2599000417

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุพันธ์ สีสังข์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นารีรัตน์ สีระสาร

ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (3) การผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสินค้าของวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยและ (5) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ประชากรในการศึกษาคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารและผลิตอาหารในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 313 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเนที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 176 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการศึกษาพบว่า (1) ประมาณสองในสามของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.85 ปี จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการต้องการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของกลุ่มเงินทุนมาจากการระดมทุนจากสมาชิก รายรับของวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 282,403.41 บาท ต่อปี และรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 196,452.50 บาท ต่อปี (2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย การบริหารองค์กร ความรับผิดชอบของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนของวิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสารการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (3) การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัยในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง วิธีการผลิต การเก็บรักษา การขนย้าย และการขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร (4) โดยภาพรวมวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยมีปัญหามากที่สุดในเรื่องอุปกรณ์และเครื่องจักรกลมีราคาแพง และการไม่มีเวลาดำเนินการข้อมูล สำหรับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน โดยแต่ละประเด็น วิสาหกิจชุมชนเห็นว่ามีความจำเป็นในระดับมาก โดยมีความจำเป็นมากที่สุดในเรื่อง การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร (5) ผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ของสมาชิกจากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และรายรับของวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ การพัฒนาสินค้า วิสาหกิจชุมชน มาตรฐานสินค้า จังหวัดนนทบุรี

Thesis title: Development of Community Enterprise Products in Nonthaburi Province According to Safety Standardization

Researcher: Mrs. Ra-tree Chaisa-ard; **ID:** 2599000417

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor;

(2) Dr. Nareerut Seerasarn, Assistant Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

This research objectives were to study (1) basic conditions of community enterprises, (2) the community enterprise operations, (3) the production of community enterprise products according to safety standardization, (4) problems and suggestions for the development of community enterprise product to meet safety standardization, and (5) factors affecting the development of community enterprise product to meet the standardization.

The population were 313 the members of food processing and food production community enterprises in Nonthaburi Province. The sample size of 176 samples was determined by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.05. The data were collected by using interview questionnaire and analyzed to calculate frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, standard deviation, and multiple regression analysis.

The study indicated that (1) Approximate two-thirds of the community enterprise members were female with an average age of 50.85 years and completed diploma or equivalent. Most important reason of community enterprise establishment was to solve the group's problem. The funding was collected from members. The average annual income was 282,403.41 baht while the average annual expense was 196,452.50 baht. (2) The community enterprise operations were consisted of organizational management, responsibility, planning, marketing management, knowledge management and information, member management, product management and service, and operational outputs, these aspects were performed at a high level. (3) The production of community enterprise products according to the safety standardization, they performed at a high level of overall practice with the highest level in the production method, storage, moving and transportation of food products. (4) They had problems at a less to the least level with the highest level of problems in an expensive mechanical equipment and lack of time to record data. The suggestion for promoting and developing community enterprise products to meet the standard, they perceived at a high level of necessary in all aspects with the highest needs on the training to agricultural product processing. Furthermore, (5) the factors relating to the development of community enterprise product to meet the standardization included members' educational level, income of the member from community enterprise, and community enterprise revenue.

Keyword: Product development, Community enterprise, Product Standardization, Nonthaburi Province

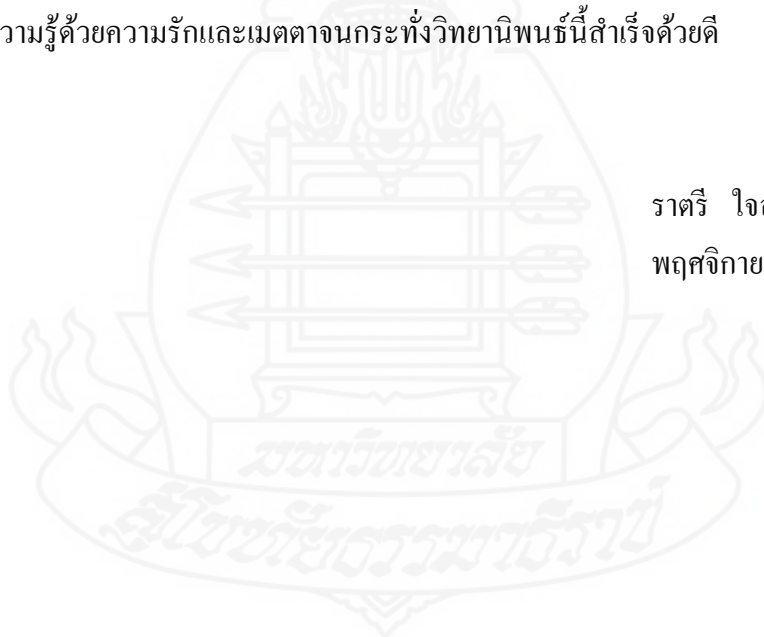
กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลักรองศาสตราจารย์ ดร.สุพันธ์ สีสังข์ ซึ่งให้ความรู้คำปรึกษาคำแนะนำตลอดจนการแก้ไขวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงนอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาส่งเสริมการเกษตรทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำที่ดีเสมอ

ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้เสมอมาขอขอบคุณกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนนทบุรีและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์และอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการทำวิจัยสุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาผู้เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมาคุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดามารดาบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยเหลือประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้วยความรักและเมตตาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี

ราตรี ใจสะอาด

พฤศจิกายน 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
สถานการณ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.....	9
การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหารและแปรรูป.....	28
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยผลิตภัณฑ์อาหาร.....	39
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต สินค้าของวิสาหกิจชุมชน.....	64
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน.....	70
ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย.....	85
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้า วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน.....	93
ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการ พัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชน.....	96
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	101
สรุปการวิจัย.....	101
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	109
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	114
แบบสัมภาษณ์.....	115
ประวัติผู้วิจัย.....	129

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของ วิสาหกิจชุมชน 66
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน 73
ตารางที่ 4.3	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารองค์กร 78
ตารางที่ 4.4	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อ ของวิสาหกิจชุมชน 79
ตารางที่ 4.5	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนของ วิสาหกิจชุมชน 80
ตารางที่ 4.6	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารการตลาด 81
ตารางที่ 4.7	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร 82
ตารางที่ 4.8	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารสมาชิก วิสาหกิจชุมชน 83
ตารางที่ 4.9	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านกระบวนการจัดการ สินค้าและบริการ 83
ตารางที่ 4.10	ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านผลลัพธ์ของการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน 85
ตารางที่ 4.11	การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย 88
ตารางที่ 4.12	ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน 93
ตารางที่ 4.13	ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชน ให้ได้มาตรฐาน 95
ตารางที่ 4.14	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชน ให้ได้มาตรฐาน 96
ตารางที่ 4.15	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชน ให้ได้มาตรฐาน 97
ตารางที่ 4.16	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการพัฒนาสินค้า วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน 97

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจ ชุมชนกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน.....	98
ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกับ การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน.....	99
ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างรายรับของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้า วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน.....	99
ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้า วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน.....	100

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....3
ภาพที่ 2.1	ขั้นตอนของการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน.....33

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบมากที่สุดต้องเลิกกิจการเกิดอัตราการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอันมาก (สุมนา เกิดสินชัย, 2550 : 1) รัฐบาลได้น้อมนำเอาพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นหนึ่งแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ถึงระดับรากหญ้า คือ ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดแนวทางในการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสให้เกิดการจ้างงานในประเทศ สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีความรู้ ทักษะ และมีมือแรงงานเพิ่มขึ้น ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจชุมชน ที่มุ่งประกอบการเพื่อพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชนขึ้น (สามารถ แทนวิสุทธิ, 2548 : 4) ปัจจุบันทั่วประเทศมีกิจการที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อได้รับการสนับสนุนตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวน 83,259 แห่ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

การพัฒนาธุรกิจในระดับชุมชนสอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทซึ่งเน้นหนักในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน นอกจากนี้การส่งเสริมธุรกิจชุมชนจะมีส่วนช่วยอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตสินค้าชุมชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาไม่สามารถขายสินค้าได้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งจุดอ่อนของผู้ผลิตสินค้าในชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน คือ ระบบการจัดการที่ไม่มีมาตรฐาน ผู้ผลิตไม่ให้ความสำคัญกับการออกแบบสินค้า บรรจุภัณฑ์ และการสร้างตราสินค้า ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการจำหน่ายสินค้าในอนาคต

ถึงแม้ว่าธุรกิจชุมชนในภาพรวมจะมีการเติบโตค่อนข้างดีในช่วงที่ผ่านมา แต่ในระดับจุลภาคความสำเร็จของธุรกิจในแต่ละชุมชนค่อนข้างแตกต่างกันทั้งในด้านการประกอบการ

เชิงธุรกิจ อันนำมาซึ่งรายได้ของผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ประกอบการ ตลอดจนคุณภาพของงานฝีมือและการใช้เทคโนโลยี จากการสำรวจเบื้องต้นได้พบว่า แม้สินค้าชุมชนได้เก็บเกี่ยวความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิเช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต การกำหนดราคา และการจัดการองค์กร เป็นต้น (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2547 : 4) ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มในปัจจุบันและอนาคต

สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี (2560) ได้เสนอรายงานการยื่นจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้รับการจดทะเบียนแล้วรวมทั้งสิ้น 302 แห่ง เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรภูมิปัญญาในชุมชน เน้นการผลิตขั้นพื้นฐานให้พอเพียงกับความต้องการของชุมชน มุ่งให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ชุมชน และมีความสามารถในการจัดการหนี้สินได้ โดยการนำเอาวัตถุดิบในท้องถิ่น นำมาแปรรูป เพื่อให้ผลผลิตมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และสร้างจุดเด่นให้แก่ผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน สร้างทุน สร้างรายได้ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และรู้จักใช้ภูมิปัญญาของตนเองให้เป็นประโยชน์ และยังสามารถขยายการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นในรูปของวิสาหกิจชุมชน เช่น การแปรรูปอาหาร ตามนโยบายรัฐบาล ที่ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และรู้จักใช้ภูมิปัญญาของตนเองให้เป็นประโยชน์ และยังสามารถขยายการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นในรูปของวิสาหกิจชุมชน เช่น ด้านการเกษตร แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หัตถกรรม การบริการ การแปรรูปอาหาร ผลิตภัณฑ์จากผ้า การผลิตเครื่องดื่ม ตลอดจนการทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อสินค้าให้ได้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในสินค้าให้กับผู้บริโภค อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม ยังมีปัญหาด้านเทคนิค กระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยีในการผลิต การจัดการกลุ่ม ปัญหาด้านช่องทางการตลาดจำกัด อยู่ในจังหวัดนนทบุรีและต้องแข่งขันกับกลุ่มผู้ผลิตรายอื่น ๆ

ดังนั้น จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือมีแนวโน้มจะเกิดขึ้น และนำมาหาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขีดความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดการองค์กร อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้พัฒนาคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน มีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ มีรายได้เสริมที่สูงขึ้น สามารถยกระดับรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนพัฒนารูปร่างอุตสาหกรรมชุมชนให้มี

ศักยภาพและขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณภาพมั่นคง และยั่งยืนได้รับการพัฒนา และขยายเป็นอุตสาหกรรมชุมชน และอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
- 2.5 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้า

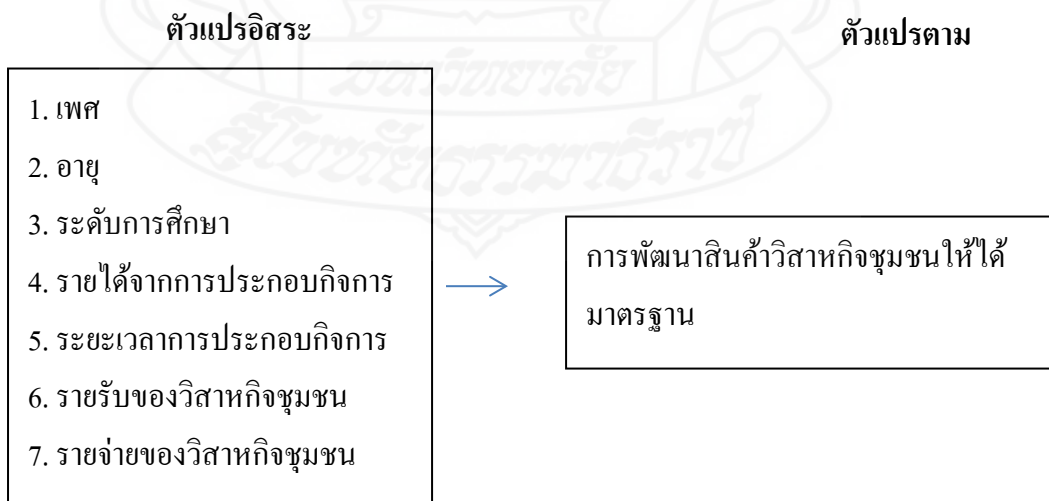
วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรในการศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ รายรับของวิสาหกิจชุมชน รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน

3.2 ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ รายรับ และรายจ่าย มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตประชากร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารและผลิตอาหารในจังหวัดนนทบุรี ประชากรจำนวน 176 ราย

5.2 ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ คือ จังหวัดนนทบุรี ทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย อำเภอบางกรวย และอำเภอปากเกร็ด

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาและกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ปัจจัยพื้นฐานทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ การส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานใน จังหวัดนนทบุรี ปัญหาและข้อเสนอแนะของวิสาหกิจชุมชน

5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การบริการ หรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน รวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

6.2 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย ในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง ต่อไปส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน วิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับเกษตรกรผ่านสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการฝึกอบรม

6.3 มาตรฐาน หมายถึง “มาตรฐาน” (Standards) ความจำเพาะทางเทคนิค หรือหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เห็นพ้องร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎแนวทาง หรือ คำนิยามของคุณลักษณะต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจได้ว่า วัตถุประสงค์, ผลิตภัณฑ์, กระบวนการ หรือบริการต่างๆ เหมาะสมตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.4 มาตรฐานอาหาร หมายถึง ข้อกำหนดทางวิชาการเกี่ยวกับอาหารที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการจัดการที่จะก่อให้เกิดคุณภาพและความปลอดภัยในอาหาร ถูกกำหนดขึ้นจากข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน เป็นธรรม และได้รับการยอมรับร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยมุ่งประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้บริโภคในการได้มาซึ่งอาหารที่ปลอดภัย กลุ่มค่าและสมประโยชน์

6.5 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง เกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อสนับสนุนการนำภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมาพัฒนายกระดับการผลิตและเป็นแนวทางแก่ผู้ผลิตชุมชน ในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนยิ่งขึ้น

6.6 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือไม่มีการจดทะเบียนแต่เป็นการรวมกลุ่มเอง

6.7 การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หมายถึง การแปรสภาพของวัตถุดิบด้วยแรงงาน หรือเครื่องจักรด้วยภูมิปัญญา นวัตกรรม หรือประสบการณ์ เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานข้อมูลในการดำเนินงานการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

7.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนำข้อมูลไปพัฒนาการดำเนินงานและพัฒนาสินค้า
วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. สถานการณ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
3. การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
4. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
5. การพัฒนาผลิตภัณฑ์
6. มาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2552; น 11-12) ได้ให้แนวทางในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ว่าด้วยการรับจดทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียนวิสาหกิจชุมชนภายใต้บทบาทและภารกิจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 โดยสรุปได้ดังนี้ กำหนดให้สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นสถานที่รับจดทะเบียนและให้เกษตรอำเภอหรือผู้รักษาการแทนเกษตรอำเภอเป็นนายทะเบียน ดำเนินการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน นอกจากนั้นแล้วสำนักงานเกษตรอำเภอยังมีบทบาทและภารกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การเก็บรวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การเพิ่มศักยภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ การบูรณาการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของอำเภอให้เป็นระบบ การเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ การจัดประชุม คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอเพื่อสนับสนุน แก้ไขปัญหาและเสนอแนะการ

ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย เป็นศูนย์กลางข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน และติดตาม รายงาน สถานการณ์การดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของอำเภอ

สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และได้รับจดทะเบียนให้แก่ผู้ที่มีความประสงค์ ของจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการด้านการผลิต จังหวัด นนทบุรีดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการด้าน การผลิตจังหวัดนนทบุรี ที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี 2548 – 2561 จำนวน 313 กลุ่ม จากกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดนนทบุรี โดยแยกเป็นแต่ละประเภทดังนี้

1) ผลิตพืช	จำนวน	60	กลุ่ม
2) ผลิตปศุสัตว์	จำนวน	7	กลุ่ม
3) ผลิตประมง	จำนวน	7	กลุ่ม
4) การแปรรูปและผลิตภัณฑ์	จำนวน	178	กลุ่ม
5) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	จำนวน	25	กลุ่ม
6) เครื่องจักสาน	จำนวน	25	กลุ่ม
7) ดอกไม้ประดิษฐ์	จำนวน	19	กลุ่ม
8) ของชำร่วย/ของที่ระลึก	จำนวน	12	กลุ่ม
9) ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	26	กลุ่ม
10) เครื่องคั้ม	จำนวน	25	กลุ่ม
11) เครื่องประดับอัญมณี	จำนวน	6	กลุ่ม
12) เครื่องไม้เฟอร์นิเจอร์	จำนวน	5	กลุ่ม
13) เครื่องหนัง	จำนวน	4	กลุ่ม
14) การผลิตปัจจัยการผลิต	จำนวน	12	กลุ่ม
15) เครื่องปั้น	จำนวน	8	กลุ่ม
16) สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	จำนวน	1	กลุ่ม
17) การผลิตสินค้าอื่น ๆ	จำนวน	26	กลุ่ม

2. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

2.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2546; น. 39-40) วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise : SMCE) คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง สำหรับ “ทุน” ในที่นี้ตามความหมายของเสรี พงศ์พิศ ให้ไว้ว่าไม่ได้หมายถึงเพียงแต่เงินอย่างเดียว แต่รวมถึง ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม

จารุพงศ์ พลเดช (2546 , น.10) ให้ ความหมายวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า เป็นการประกอบกิจการของชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเพื่อการจัดการ “ทุน” ทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งตนเองของครอบครัวของชุมชน และระหว่างชุมชน โดย “ทุน” ในที่นี้รวมถึงทุนที่เป็นเงินทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน

สมศักดิ์ สุริโย (2547, น.23) ให้ ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมสร้างรายได้ อย่างมั่นคงรูปแบบหนึ่ง ที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม (small enterprise) สร้างผลผลิตของกิจการ ซึ่งเกิดจากสินทรัพย์ของชุมชน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชน เป็นกิจการของคนในชุมชนที่ปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นขึ้นมาเป็นพลังให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศ โดยมีจุดหมายในการดำเนินกิจการคือ การพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันของชุมชน

ธงชัย สุทธิรินทร (2548, น.39) กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนว่า เป็นการรวมกันของคำว่า “วิสาหกิจ” หมายถึง การประกอบกิจการเพื่อผลิตและจำหน่ายจ่ายแจก ส่วน “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในพื้นที่เดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน วิสาหกิจชุมชนจึงหมายถึง การประกอบการของชุมชน ที่มีกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาขององค์กรหรือเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชนรู้ของชุมชน รวมไปถึงการสร้าง ความเข้มแข็ง และความสงบสุขให้กับชุมชน

มยุรี แสนกล้า (2548, น.3) ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่

เป็นนิติบุคคลก็ตาม เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์ (2548,น.7)ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise : SMCE) หมายถึง การประกอบการโดยกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกัน ในการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัวในชุมชนและระหว่างชุมชน ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าที่มั่นคงและยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการคือ

- 1) วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการประกอบกิจการของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้
- 2) การประกอบกิจการต้องมุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก
- 3) มุ่งเน้นการสร้างโอกาสและเพิ่มรายได้ทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่ม/องค์กรและเครือข่ายและชุมชน

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548,น.3) ได้สรุปความหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ในมาตรา 3 วิสาหกิจชุมชนหมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ทุนของชุมชนไม่ได้หมายถึงเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมพิถีพิถันการผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมในชุมชน และกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

2.2 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2546 ,น 39-40) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน มี 7 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ

- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
- 3) ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือจากภายนอก
- 4) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 5) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

องค์ประกอบทั้ง 7 ด้านที่ได้กล่าวมาข้างต้น ล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น โดยฐานสำคัญที่สุดอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ซึ่งเป็นฐานรากของ “ความพอเพียง” ตามแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด โดยชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นฐานรากสำคัญของการทำวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการจัดการแบบวิสาหกิจชุมชนที่มีการ “ผนึกกำลัง” (synergy) การปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต้องมาจากพลังปัญญา พลังความรู้ที่ได้มาจากการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์โดยนำมาผสมผสานกันทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมแบบเสริมกัน ดังนั้น หัวใจสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ที่การเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้วิถีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดให้ทวิคูณและคิดแบบบูรณาการหรือการประสานพลัง

2.3 ระดับของวิสาหกิจชุมชน

กฤษณา นิลศรี (2545, น 68) กล่าวว่า ขนาดของวิสาหกิจชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม ซึ่งมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 15 คน ส่วนวิสาหกิจชุมชนขนาดจิ๋ว มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 1 คน ถึง 15 คน และได้แบ่งวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.3.1 วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งพาภายนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกร และชุมชน หรือเรียกว่า “วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน” เป็นการดำเนินการต่างๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งพาตนเองได้ และให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกินหรือพอกินพอใช้

2.3.2 วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตทางการเกษตรและมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิตและทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์ หรือเรียกว่า “วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า” เป็นกิจกรรมการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุง

คุณภาพผลผลิต หีบห่อ การตลาด และการจัดวางสินค้าในลักษณะต่างๆ เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3.3 วิสาหกิจชุมชนบริการ หมายถึง การประกอบการที่เกิดจากทักษะ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

ระดับของวิสาหกิจชุมชน มี 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1) **ระดับครอบครัว** หมายถึง การทำกินทำใช้ในครอบครัว สร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อภายนอก

2) **ระดับชุมชนและเครือข่าย** หมายถึง ทำโดยครอบครัวหรือกลุ่มซื้อขาย แลกเปลี่ยนในระดับชุมชนและเครือข่าย เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถทำได้ โดยลำพังครอบครัวเดียวหรือชุมชนเดียวต้องสร้างระบบเกื้อหนุนพึ่งพากันในชุมชนและเครือข่าย

3) **ระดับธุรกิจ** หมายถึง การมีส่วนเกินของผลผลิตและทรัพยากรจากการอุปโภคบริโภคในระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายหรือชุมชนมีภูมิปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในสังคม

2.4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

กฤษณา นิลศรี (2545, น. 69 -70) กล่าวว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้

1) กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานการผลิต และทรัพยากรของชุมชน โดยมีความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ ที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน

2) เป็นกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาระบบการจัดการของชุมชน โดยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย

3) มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน

4) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นแกนกลางการพัฒนา

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มักจะเป็นเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ เป็นเรื่องความมั่นคงและมีอยู่มีกินทั้งในวันนี้และวันหน้า และต้องมีแนวทางเฉพาะที่สอดคล้องกับแนวคิด เป้าหมาย และเอื้อให้เกิดการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2546, น.6) กล่าวถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีแนวทาง ดังนี้

1) วิสาหกิจชุมชนมีรากฐานการเริ่มต้น และการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยผลิตที่สร้างผลผลิตจริงของระบบเศรษฐกิจ

2) วิชาสหกิจชุมชนต้องการการบริหารจัดการที่มีอิสระและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน จึงต้องมีรูปแบบนิติบุคคลเฉพาะไว้รองรับการพัฒนาวิชาสหกิจชุมชน การบริหารจัดการที่มีอิสระเป็นหลักประกันที่สำคัญที่สุดของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองที่เป็นจริง

3) เจ้าของปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญาเป็นเจ้าของวิชาสหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นผู้สร้างผลผลิต และสืบทอดภูมิปัญญา จึงควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นการคืนสิทธิในการจัดการผลผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนพัฒนาระบบการพึ่งตนเองที่เป็นจริงขึ้น

4) วิชาสหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน วิชาสหกิจที่แท้จริงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาวิชาสหกิจชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

5) การพัฒนาวิชาสหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพราะองค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิชาสหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้เลือกองค์กรภายนอกเข้ามาในกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้น ไม่ใช่การตัดสินใจโดยหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรชุมชน

6) การพัฒนาวิชาสหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอกโดยมีทุนหลักในการดำเนินงานจากชุมชน ในกรณีที่องค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิชาสหกิจชุมชน ยังมีข้อจำกัดในด้านทุนเป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรหรือชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นการร่วมทุนระหว่างองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภายนอกโดยมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม

7) องค์กรชุมชนและองค์กรเครือข่ายชุมชน สามารถกำหนดมาตรฐานเพื่อรองรับคุณภาพผลิตภัณฑ์วิชาสหกิจชุมชนของตนให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และผู้ใช้บริการ เพราะวิชาสหกิจชุมชนแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and medium Enterprises : SMEs) และแตกต่างจากธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งการผลิตและการตลาด ทั้งกระบวนการจัดการ และเป้าหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของวิชาสหกิจชุมชน กำหนดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ส่วนธุรกิจอุตสาหกรรมต้องมีมาตรฐานกลางควบคุม

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาวิชาสหกิจชุมชนที่ผ่านมาเป็นกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการสร้างความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างตัวเลขทางเศรษฐกิจที่อ้างถึงความ

เจริญและความมั่งคั่ง ตามกระแสการบริโภคนิยมที่ผูกติดมากับโลกาภิวัตน์ ทำให้ความสำเร็จในการพัฒนาถูกกำหนดด้วยตัวชี้วัดในเชิงตัวเลขเพื่อวัดความสามารถและศักยภาพของบุคคลในทุกๆ ระดับ กระบวนการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในระดับฐานรากที่แข็งแกร่งไม่เพียงพอต่อการรองรับความใหญ่โตของส่วนอื่นที่มีอยู่บนฐานนั้น เป็นเหตุให้ผลผลิตของกระบวนการพัฒนาต้องล่มสลายลงไปเป็นจำนวนมาก ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาจึงต้องมีการทบทวนกระบวนการทั้งหมดอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้อุดหนุนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงและปรับกระบวนการพัฒนาให้หลุดพ้นจากวัฏจักรความล้มเหลวซ้ำซากต่อไป

กฤษณา นิลศรี (2545, น 71) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา อาจแบ่งแยกได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าว มีลักษณะการมองวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะการมอง ซึ่งจำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) *ลักษณะมองแบบแยกส่วน* เป็นการมองแบบแยกวิสาหกิจชุมชนออกเป็น ส่วนแยกย่อยตามองค์ประกอบของการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรม เริ่มตั้งแต่เรื่องวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบริหารจัดการผลผลิต การขนส่ง การบริหารสินค้าคงคลัง การเงิน และการตลาด เป็นต้น การมองลักษณะนี้ถือว่าปัญหาของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากส่วนใดส่วนหนึ่ง การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจึงแก้ไขเฉพาะส่วนนั้นๆ โดยไม่เข้าใจถึงความเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงกันทางการสนับสนุนหรือขัดแย้งกันจนทำให้เกิดปัญหาใหม่อยู่เสมอๆ

2) *ลักษณะมองแบบลดส่วน* เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนใน กระบวนการทางเศรษฐกิจเชิงตัวเลขหรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยทางธรรมชาติด้านองค์ประกอบของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นที่มาของตัวเลขเหล่านั้น

3) *ลักษณะมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์* เป็นการอธิบายธรรมชาติของ กระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัวและอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากขายไม่ได้ ไม่มีตลาด ใดๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่เป็นสำคัญ

การมองวิสาหกิจชุมชนแยกออกเป็นส่วนๆ ข้างต้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมองไม่เห็นถึงคุณค่าในมิติทางจิตวิญญาณของวิสาหกิจชุมชนที่มีพลวัตร มีความละเอียดอ่อนและมีชีวิตชีวา มิใช่มองเห็นวิสาหกิจชุมชนเป็นเรื่องของวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ต้นทุน กำไร ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้เกิดการทำลายการบูรณาการขององค์กร สังคม และธรรมชาติของมนุษย์ กลายเป็นสังคม

อุตสาหกรรม ที่เอารัดเอาเปรียบกัน แสวงหาประโยชน์จากผู้ด้อยโอกาส เป็นสังคมบริโภคนิยมและ
 แข่งขันกันทางวัตถุ ขาดความจริงใจ และความร่วมมือกันพัฒนาสังคมอุตสาหกรรมให้เป็น
 สังคมที่มีการอยู่ร่วมกัน แบ่งปัน และเอื้ออาทรซึ่งเป็นพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์

สรุปได้ว่า ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนั้น เจ้าของหรือผู้ประกอบการจะต้อง
 เข้าใจ “วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวม” เข้าใจถึงการมีชีวิตชีวาตามธรรมชาติ มิใช่รูปแบบที่แข็ง
 กระด้าง หรือมีแบบอย่างเหมือนกันทั้งหมด การคิดแบบองค์รวมเป็นระบบที่เชื่อมโยงวิสาหกิจ
 ชุมชนสู่บริบทในระบบย่อย และระบบใหญ่ทั้งหมด ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ความเชื่อมโยง คือ
 สภาวะที่องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนทุกส่วนมีความสัมพันธ์กัน ในบริบทที่ซับซ้อนกันไปมา
 และมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่
 มีความหลากหลายในชุมชน

การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและแบบแผนการปฏิบัติงานของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
 ข้างต้นไม่ใช่ได้จากการอบรมหรือฟังบรรยาย ผู้ปฏิบัติงานจะต้องลงชุมชน เพื่อเรียนรู้สภาพชุมชน
 ใหม่ในทุกมิติต้องมีจินตนาการใหม่ที่มีใช้การท่องตำรา การจดจำหรือมองผ่านชุมชนอย่างผิวเผิน
 การเริ่มลงมือกระทำการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับชุมชนเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะก่อให้เกิดการ
 เรียนรู้วิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชน และการสร้างแบบแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ชุมชน
 ต้องการ

พิทยา ว่องกุล (2545 ,น. 23) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการ
 ทักษะใหม่ของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนากระแสหลัก ดังต่อไปนี้

1) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างฐานความรู้และองค์ความรู้ที่เป็น
 ตนเองรวมไปถึงการวางแผนพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยผู้นำ ผู้มีความรู้ในชุมชน
 เป็นแกนกลาง คุณลักษณะนี้เป็นจุดแข็งที่ชุมชนใช้สร้างความเอกภาพ และศักยภาพของตน สามารถ
 พัฒนาและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนหรือจัดตั้งมหาวิทยาลัยชาวบ้าน
 อีกทั้งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ชุมชนได้

2) กระบวนการสร้างชุมชน ทุนสังคม ที่ครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา จากน้อย
 สู่มาก เพื่อสร้างกลุ่มออมทรัพย์ธนาคารชุมชน หรือธุรกิจชุมชน ซึ่งอาศัยเงินตราเป็นสื่อ และทุนทาง
 สังคมที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน สถาบันในชุมชน สาธารณสมบัติ
 ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นต้น ปัจจุบันชุมชนในชนบททุกภาคได้สร้างทุนชุมชน สังคมใน
 รูปแบบหลากหลายมากมาย

3) กระบวนการศึกษาวิจัย ในกระบวนการทักษะใหม่ควรเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา
 ได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกชุมชน

กับส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชน ทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชน ในขั้นตอนต่อไป โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่กำหนดขึ้นจากการวิจัยด้วย

4) กระบวนการผสมผสานความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนา เป็น กระบวนทัศน์ใหม่ที่ชุมชนเปิดรับเอาความรู้ และความช่วยเหลือจากภายนอก โดยเปิดเวที แลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน หรือแหล่งเงินทุน ต่างประเทศ โดยมีชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และวางแผนการพัฒนาตนเอง

5) กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน จะนำไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการต่อยอด ความรู้ในการพัฒนาตนเอง และเครือข่ายตลอดเวลา นำไปสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เช่น โรงสี ชุมชน เป็นต้น การกำหนดตลาดเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่ซื้อขายสินค้า และแลกเปลี่ยนสินค้ารวม ไปถึงสถาบันการเงินของเครือข่าย และการวางแผนพัฒนาหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเองอย่างมี พลัง

พิทยา ว่องกุล (2545 ,น. 24) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้การพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนไม่ประสบผลเท่าที่ควร โดยสรุปเป็นสาระสำคัญดังนี้

1) การมองเห็นแต่ปัญหาไม่เห็นศักยภาพของชุมชน การปฏิบัติงานในชุมชนมัก เน้นการค้นหาปัญหาของอุตสาหกรรมชุมชนเป็นหลักและพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยคิดว่าตนเองมีความเข้าใจ ทำให้มองไม่เห็นศักยภาพของชุมชน หากการปฏิบัติงานเปลี่ยนเป็น การเรียนรู้ความสามารถและภูมิปัญญาที่ชุมชน สามารถทำอะไรได้บ้าง จะทำให้ชุมชนเกิดพลังมี ความคิดสร้างสรรค์ไม่รู้สึกหมดหวังและเกิดความยั่งยืนกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตของชุมชน

2) การมองเห็นแต่ตัวเลขไม่เห็นความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติงานในชุมชนมักเน้น การสำรวจและเก็บข้อมูลทางสถิติเชิงตัวเลขเพียงด้านเดียว เช่น ขนาดกลางลงทุน ยอดขาย กำไร ต้นทุน และการจ้างงาน ทำให้ขาดการพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมชุมชนคือ “มนุษย์” ที่ต้องการสัมผัสที่ละเอียดอ่อนและมองเขาด้วยหัวใจ เพื่อรับรู้มิติความเป็นมนุษย์มากกว่า มิติตัวเลขที่ไม่มีจิตวิญญาณ

3) การเน้นผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการเรียนรู้วิถีชุมชน การเก็บข้อมูล อุตสาหกรรมชุมชนผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมักสนใจแต่ข้อมูลเชิงผลลัพธ์และดำเนินการตามที่ได้ วางแผนไว้เพื่อเสนอผู้บริหารในทุกระดับมากกว่าการเรียนรู้ข้อมูลเชิงวิถีอุตสาหกรรมชุมชน ทำให้ ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับชุมชนไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะ เป้าหมายผลลัพธ์ตัวเลขที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่เกิดความ ยั่งยืน

2.6 ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548,น.1) ได้ระบุความเป็นมาและเจตนารมณ์ของวิสาหกิจชุมชน ไว้ดังนี้

2.6.1 ความเป็นมา พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เกิดขึ้นจากปัญหาของชุมชนที่มีการประกอบกิจการในระดับรากหญ้า 2 ประการ คือ

1) การประกอบกิจกรรมของชุมชน ไม่เป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ

2) การสนับสนุนของภาครัฐ ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังนั้น รัฐบาลจึงกำหนดให้มีการออกกฎหมายฉบับนี้ขึ้น และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 เป็นต้นมา เพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมของชุมชนให้ได้รับการพัฒนาต่อไป

3 เจตนารมณ์ เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2.6.2 เป้าหมายของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เสรี พงศ์พิศ (2547,น.45) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ไว้ดังนี้

1) สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนแก่จุดอ่อน เสริมจุดแข็ง ให้ชุมชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือภาครัฐและเอกชน

3) พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระพึ่งพาตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้

4) พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน ไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง

2.6.3 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548,น. 3) ได้กล่าวไว้ว่าตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 สถานที่รับจดทะเบียน คือ สำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอ และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทั่วประเทศ และการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- 2) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- 3) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 4) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

2.6.4 การต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548,น. 3) ได้กล่าวไว้ว่าตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่สิ้นปีปฏิทิน ให้วิสาหกิจชุมชนที่มีความประสงค์จะดำเนินการต่อไป ต้องยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ณ สถานที่ที่ทำการจดทะเบียนไว้ข้างต้น

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนมีสาระสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางให้วิสาหกิจชุมชนได้วางแผนดำเนินงาน กำหนดทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานได้ถูกต้อง เป็นผลให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจกรรมได้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยยึดหลักของวิสาหกิจชุมชน คือ มีการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย

3. การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.1 เป้าหมายการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิต (2544 ,น.24) กล่าวถึงเป้าหมายการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไว้ ดังนี้

2.1.1 สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน แก่จุดอ่อน เสริมจุดแข็งให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.1.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ครอบคลุมการจัดการทุกด้าน ให้มีระบบการจัดการการผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน ฯลฯ ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนอื่นๆ

2.1.3 พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระพึ่งตนเองได้ ระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชนมีต้นทุนการจัดการต่ำ และเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้

2.1.4 พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน ไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง

3.2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2544 ,น. 24) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

3.2.1 วิสาหกิจชุมชนมีฐานการเริ่มต้นและการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยผลิตที่สร้างผลผลิตของระบบเศรษฐกิจ

3.2.2 วิสาหกิจชุมชนต้องการการบริหารจัดการที่มีอิสระและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน จึงต้องมีรูปแบบนิติบุคคลเฉพาะไว้รองรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการที่มีอิสระเป็นหลักประกันที่สำคัญที่สุดของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองที่เป็นจริง

3.2.3 วิสาหกิจชุมชนมีเจ้าของปัจจัยการผลิต และภูมิปัญญาเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้สร้างผลผลิตและสืบทอดภูมิปัญญา จึงควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นการคืนสิทธิในการจัดการผลผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนพัฒนาระบบการพึ่งตนเองที่เป็นจริงขึ้น

3.2.4 วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่แท้จริง ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งตนเองและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้บนฐานความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

3.2.5 วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน พัฒนาระบบทุนและระบบสวัสดิการของชุมชน เป็นการสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมกำกับความสัมพันธ์กับฝ่าย ไม่ใช่การฉวยโอกาส การผลิตในปริมาณมาก และการแสวงหากำไรสูงสุด

3.2.6 การพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพราะองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในความสามารถด้านบริหารจัดการ เป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชน

หรือเครือข่าย องค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้เลือกองค์กรภายนอกเข้ามาในกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้น ไม่ใช่การตัดสินใจโดยหน่วยหรือองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรชุมชน

3.2.7 การพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอก โดยมีทุนหลักในการดำเนินงานจากชุมชน ในกรณีที่องค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน ยังมีข้อจำกัดในด้านทุนเป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นการร่วมทุนระหว่างองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภายนอก โดยมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม

กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป. : 11-12) ระบุว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจะมุ่งเน้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทั้งที่เป็นเงิน ทรัพยากร ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งพาตนเองและเกื้อหนุนกิจการของชุมชนมากกว่าการสนับสนุนในรูปแบบของปัจจัยและเงินให้เปล่าแก่ชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) การเรียนรู้ของผู้นำชุมชน มีเวทีการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญ ผู้นำชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มต่างๆ ผู้นำธรรมชาติ ผู้รู้ด้านต่างๆ ของชุมชน ผู้นำต้องเรียนรู้ด้วยการพูดคุย การอ่าน การรับรู้ข่าวสารข้อมูล และการมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรและคนภายนอก ความเป็นผู้นำทำให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

2) การขยายผลการเรียนรู้จากผู้นำลงสู่ชุมชน ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากการสื่อสารในระบบของชุมชน ซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัวไม่กำหนดสถานที่และเวลา ผู้นำที่ผ่านการเรียนรู้จากระดับแรก จะพูดคุยสื่อสารเพื่อขยายผลในชุมชน ตามสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ตามความเหมาะสม

3.3 การจัดการธุรกิจ

จะเห็นว่าวิสาหกิจชุมชน เป็นการดำเนินกิจการ หรือธุรกิจรูปแบบหนึ่งของหน่วยธุรกิจ ซึ่งก็คือชุมชน มีผู้ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจไว้ ดังนี้

3.3.1 การจัดการเพื่อทำให้ธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (2544: 10) รายงานว่า การทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จต้องมีการจัดการที่ดี 4 ด้าน ได้แก่

1) การจัดการคน คือ การจัดหน้าทีความรับผิดชอบของคนที่เกี่ยวข้องให้มีขวัญกำลังใจ ความรู้ ความสามารถ ที่เหมาะสมกับการทำธุรกิจ

2) การจัดการผลิตสินค้า คือ การจัดการในการนำทรัพยากรมาผลิตให้เป็นสินค้าและบริการ ให้ถูกขั้นตอน ถูกต้อง ถูกเวลา เพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพต้นทุนต่ำ และส่งมอบตรงเวลา

3) การจัดการการตลาด คือ การจัดการให้วงจรการตลาดหมุนเวียนได้อย่างราบรื่น โดยอาศัยการจัดการส่วนประกอบการตลาด ได้แก่ การจัดการสินค้า/บริการ การจัดการราคา การจัดการจำหน่าย และการจัดการเกี่ยวกับการเสริมการขาย

4) การจัดการการเงิน คือ การจัดการให้รายได้ออกกับรายจ่ายเหมาะสม มีกำไร และต้องรู้การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเงินเข้าออกตลอดเวลา

3.3.2 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 ,น. 124 – 137) สรุปว่า ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน มี 9 ประการ คือ ปัจจัยด้านการเงินหรือทุน ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการบริหารและจัดการ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านแรงงาน ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กร และปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

3.4 การประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.: 6-14) ได้อธิบายประเด็นการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนไว้ในหัวข้อ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการจัดการสินค้าและบริการดังนี้

3.4.1 ทิศทางวิสาหกิจชุมชน

1) การบริหารองค์กร

(1) การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรไว้หรือไม่ และสมาชิกมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไรในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กร

(2) การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

ก. การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร และการแบ่งหน้าที่ วิสาหกิจชุมชน มีการจัดโครงสร้างในการบริหารงานหรือไม่ อย่างไร

ข. การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับใช้ในหมู่สมาชิกหรือไม่ มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นเพียงข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ

ค. จัดบันทึกการเงิน/บัญชี วิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีหรือไม่ จัดทำในรูปแบบไหน มีความสม่ำเสมอในการบันทึกหรือไม่ และมีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มากน้อยแค่ไหน

ง. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิกในการจัดทำ ข้อมูลทางการเงินหรือบัญชี มีการแจ้งให้สมาชิกรับทราบความเคลื่อนไหวหรือไม่ วิธีการแจ้งให้ สมาชิกทราบอย่างไร ข้อมูลทางการเงินมีความโปร่งใส ชัดเจน สมาชิกทุกคนรับทราบและ ตรวจสอบได้หรือไม่

(3) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์

ก. การบริหารจัดการทุน วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดทิศทางของ องค์กรในการบริหารจัดการทุน ington ที่อยู่ภายใน ได้แก่ เงิน ทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทาง สังคม และทุนที่ได้จากภายนอกหรือไม่ อย่างไร

ข. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก มีการกำหนด แนวทางและวิธีการในการจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกไว้หรือไม่

(4) การทบทวนผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ก. การทบทวนผลการดำเนินการ มีการนำข้อมูลการดำเนินงานในปีที่ ผ่านมาพิจารณาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาตรงไหนที่ควรแก้ไข

ข. การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไขปรับปรุง มีการนำปัญหาที่ พบมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในปัจจุบันหรือไม่

2) ความรับผิดชอบต่อชุมชน การประเมินประเด็นนี้ทำให้ทราบถึงการ กำหนดทิศทางองค์กรของวิสาหกิจชุมชนว่า มีการให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ ชุมชน หรือผลกระทบต่อชุมชนหรือไม่ ไม่ว่าจะผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นผลกระทบโดยตรงหรือโดย อ้อมจากการประกอบการก็ตาม และนอกจากนี้ยังประเมินการกำหนดการดำเนินงานอย่างมี จริยธรรม ซึ่งหมายถึง การดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ และต่อตนเอง ไม่เอาเปรียบ ชื่อสัตย์ ตรงเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ ของวิสาหกิจชุมชนด้วย การรับผิดชอบต่อ ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ ดังนี้

(1) การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม พิจารณาว่าในการผลิตสินค้าหรือบริการ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานด้านจริยธรรม หรือไม่ ทั้งนี้ เป้าหมายด้านจริยธรรม หมายถึง มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ และต่อตนเอง ไม่เอาเปรียบ ชื่อสัตย์ ตรงเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ

เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านอง แรกพิณิจ (2544 : 34) กล่าวว่า การรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เกิดการยอมรับในกลุ่มผู้บริโภครวมและผู้คนทั่วไป ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญทำให้เกิดการยอมรับในกลุ่มผู้บริโภครวมและผู้คนทั่วไปในสังคมด้วย ซึ่งแนวโน้มในปัจจุบันนับวันจะต้องมีมิติทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก เพราะแนวโน้มของโลกยุคใหม่นี้ล้วนแต่เน้นไปในทิศทางที่เป็นเรื่องระบบคุณค่าของชีวิต และสังคมทั้งสิ้น เช่น เรื่องสุขภาพ การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ ความสนใจเรื่องวัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และที่น่าสนใจคือ คุณค่าที่ว่าด้วยจิตวิญญาณ ผู้คนสนใจเรื่องการทำสมาธิ แสวงหาความสงบ ชีวิตที่เรียบง่าย คุณค่าและความหมายของการดำเนินชีวิตมากขึ้นเรื่อยๆ

(2) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างไร มีการใส่ใจต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือไม่

(3) การให้การสนับสนุนต่อชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาค มีการเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ของชุมชนหรือไม่ วิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องนี้หรือไม่ และผู้นำได้แสดงบทบาทในด้านนี้หรือไม่

(4) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการจัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการแก่สมาชิกหรือชุมชนหรือไม่ หรือหากยังไม่มีความพร้อม ได้มีการวางแผนหรือแนวทางในเรื่องนี้ไว้หรือไม่

3.5 การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน

การวางแผนการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันเพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวความคิด กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และทิศทางในการผลิตหรือบริการ ไปสู่ผู้รับบริการของวิสาหกิจชุมชน การแปลงแนวคิดเป็นแผนดำเนินการ วิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนแสดงถึงการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติตามแผนไปสู่สมาชิก การติดตามควบคุมและการปรับแผน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย มุ่งเน้นแง่มุมสำคัญ 3 ประการ คือ ครอบครัวพึ่งตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินงานได้ ดังนี้

3.5.1 กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในกระบวนการจัดทำแผนของวิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์หรือไม่ ทั้งข้อมูลภายในและภายนอกชุมชน ไม่

ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสาร จากแผนแม่บทชุมชนหรือได้มาจากการหาข้อมูลโดยตรงจากสมาชิก และชุมชน

2) *การวิเคราะห์ข้อมูล* วิสาหกิจชุมชนมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทำแผนอย่างมีเหตุมีผล เช่น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ความต่อเนื่องของธุรกิจ ตลาดการแข่งขัน ความสามารถในการปฏิบัติตามแผน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต และมีการนำข้อมูลจากแผนแม่บทชุมชนมาใช้ประกอบด้วยหรือไม่

3) *การทำแผนแบบมีส่วนร่วม*

4) เป้าหมายของแผน มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณ หมายถึง การกำหนดจำนวนการผลิต บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน ฯลฯ และเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.5.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการและถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ

1) *การจัดทำแผนปฏิบัติงาน* มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดไว้หรือไม่ เช่น กำหนดว่า ใครทำ ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร

2) *การถ่ายทอดแผนแก่ผู้เกี่ยวข้อง* วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดวิธีการในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในทิศทางเดียวกันอย่างไร

3) *การถ่ายทอดแผนแก่ผู้เกี่ยวข้อง* วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดวิธีการในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในทิศทางเดียวกันอย่างไร

4) *การควบคุมแผนและการปรับแผน* วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการควบคุมการดำเนินการตามแผนหรือไม่ เช่น กำหนดระยะเวลาส่งมอบผลผลิตต่อสมาชิกและลูกค้า มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ วิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผน หรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์

5) *การคาดการณ์ความสำเร็จของแผน* วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผนอย่างไร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด และเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด โดยในการคาดการณ์มีการใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์พิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้การคาดการณ์ถูกต้องตามที่ควรจะเป็นมากยิ่งขึ้นหรือไม่

3.6 การบริหารตลาด

การบริหารตลาด คือ วิธีการที่วิสาหกิจชุมชนใช้ในการทำความเข้าใจต่อความต้องการของลูกค้าและตลาด ซึ่งมีทั้งตลาดภายในและภายนอกชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการบริหารเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าและบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนได้มีการเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีใช้ตลอดไปอย่างสมดุล

3.6.1 การกำหนดแหล่งจำหน่าย แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรว่าใครคือลูกค้า จำแนกลูกค้าเป้าหมายอย่างไร และมีการนำข้อมูลต่างๆ มาพิจารณาประกอบหรือไม่

3.6.2 การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาดวิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบแนวโน้มความต้องการของตลาดที่อาจจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้และพัฒนาด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการผลิตครั้งต่อไป

3.7 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร มีการจัดเก็บและรวบรวมอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งาน ทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.7.1 การจัดการความรู้

1) **การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น** วิสาหกิจชุมชนมีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ และมีการจัดเก็บอย่างไร มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง และมีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร ให้เกิดการเรียนรู้ และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบการวิสาหกิจชุมชน

2) **การแสวงหาความรู้ใหม่** วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างไร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาอย่างไร และมีกรนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิมที่วิสาหกิจชุมชนมีอยู่อย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในปัจจุบัน เป็นการสร้างความรู้ใหม่จากฐานความรู้เดิมของชุมชน

3.7.2 ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล

1) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการเก็บข้อมูลตนเองหรือไม่ มีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร ให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ มีรูปแบบในการจัดเก็บอย่างไร ให้มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งานของชุมชนเอง และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก และเครือข่ายบุคคลภายนอกอย่างไร ที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องมาใช้ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน และได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ทันสมัย น่าเชื่อถือ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องหรือไม่

3.8 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การบริหารสมาชิกมุ่งเน้นการบริหารจัดการชุมชน ที่ประกอบด้วย คน ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่าย ภายใต้กระบวนการตัดสินใจในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถไปบริหารจัดการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และขยายผลสู่เครือข่าย

3.8.1 การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการรับสมาชิกใหม่และเครือข่ายเพื่อให้ได้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เข้าใจในกฎระเบียบและเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชนและดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงอย่างมั่นคงและยั่งยืน

3.8.2 การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงาน ได้คล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน มีแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ

3.8.3 การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึง การให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย ระบบและวิธีการของ

วิสาหกิจชุมชนในการสร้างขวัญ และกำลังใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน มีระบบการดำเนินงานที่เหมาะสม ทั้งถึง และเป็นธรรม

3.8.4 การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนมีแนวทางในการติดตามและวัดความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิกหรือไม่ อย่างไร อาจมีการกำหนดเป็นทีมงานหรือคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.9 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

กระบวนการบริหารและจัดการสินค้าและบริการ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และส่งผลต่อความสำเร็จในการเติบโตของกิจการ

3.9.1 การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน มี 2 ระดับ

1) **ระดับภายในองค์กร** มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการภายในกิจการอย่างไร เพื่อให้กระบวนการในการผลิตและบริการมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน โดยส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

2) **ระดับภายนอกองค์กร** มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างไร เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและเกื้อกูลกับกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในชุมชน โดยส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

3.9.2 ผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ การจัดการสินค้าและบริการวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้าหรือบริการหรือไม่ อย่างไร มีการนำข้อมูลจากลูกค้าความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างไร เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่ำเสมอ และเป็นທີ່พอใจของลูกค้า

3.9.3 การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการควบคุม และป้องกันให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามขั้นตอนหรือเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการดังกล่าวอย่างไร เพื่อการทำงานดีขึ้น

การสรุปศักยภาพโดยรวมของวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการได้โดยนำข้อมูลจากตารางสรุปการประเมินมาแทนค่าด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ ระดับดีมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับปาน

กลางมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และระดับต้องปรับปรุงมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นหาค่าเฉลี่ยคะแนน โดยการรวมคะแนนทั้งหมดที่ได้ หารด้วยจำนวนข้อคำถามที่ประเมิน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนของแต่ละระดับการพัฒนา ดังนี้

ระดับดี	มีช่วงคะแนนระหว่าง 2.34 – 3.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	มีช่วงคะแนนระหว่าง 1.67 – 2.33 คะแนน
ระดับต้องปรับปรุง	มีช่วงคะแนนระหว่าง 1.00 – 1.66 คะแนน

4. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.1 ความหมายของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 ,น. 1) ได้ให้ความหมายของ “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” (มผช.) หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน เป็นข้อกำหนดที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เหมาะกับสภาพการผลิตของชุมชน โดยมีแนวคิดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยสู่สากล
- 2) เกิดมาจากหลักการพึ่งตนเองและการคิดอย่างสร้างสรรค์ของชุมชน การตัดสินใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่มีคุณค่าและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน
- 3) เป็นการผลักดันผลิตภัณฑ์ดีเด่น ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการ อำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ให้เข้าสู่การผลิตที่มีมาตรฐานและได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

4) เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น

แนวคิดเรื่องมาตรฐาน พร้อมกับสร้างกลไกผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนพยายาม พัฒนาสินค้าของตัวเองให้เป็นที่ยอมรับของตลาด โดยหลักการเบื้องต้นก็คือ ผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สมุนไพร ผ้าทอพื้นเมือง เป็นต้น มีการพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้บริโภคยอมรับและตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น และพร้อมสำหรับการแข่งขัน จากนั้นหากมีการพัฒนาเติบโตไปในทิศทางดีขึ้นก็สามารถพัฒนากระบวนการผลิต กระบวนการบริหารจัดการด้านต่างๆ ในระดับมาตรฐานที่สูงขึ้นต่อไป นั่นก็คือ ระบบการจัดการขั้นพื้นฐานสำหรับ SMEs ซึ่งรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของ SMEs ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงผลักดันให้ SMEs มีการ

ปรับตัวให้ทันกับกระแสตลาดยุคใหม่ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการนำมาตรฐานสากล ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการสามารถจัดทำระบบได้มาตรฐานสากล และดำเนินกิจการได้อย่างเข้มแข็ง โดยได้ดำเนินการจัดทำโครงการระบบการจัดการขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำระบบการจัดการขั้นพื้นฐาน รวมถึงการให้การรับรองระบบการจัดการแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 ,น. 1) ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อเข้าสู่กระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการพัฒนา อันหมายถึง รูปแบบของแต่ละวิสาหกิจที่ต้องการจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มเป็นสำคัญ

2) ขั้นตอนการรับรอง สำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่เคยศึกษาหรือเตรียมความพร้อมมาก่อนเลย ก็ต้องเริ่มต้นที่ขั้นตอนการพัฒนาซึ่งรัฐบาลมีงบประมาณสนับสนุน เพราะถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ส่วนขั้นตอนการรับรองนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีการศึกษาและเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ระบบมาตรฐานต่างๆ ตามความสามารถและความจำเป็น เพราะฉะนั้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ก็ควรรู้ก่อนว่าการรับรองระบบการจัดการขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม มีองค์ประกอบหรือขั้นตอนใดบ้างในการเข้าสู่มาตรฐาน

4.2 กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 ,น. 1) ได้จัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนก่อนที่จะพัฒนาปรับปรุงระดับคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ระดับประเทศและระดับสากล ซึ่งโครงการนี้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่ได้จัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีแนวทางการดำเนินงาน 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 2) ด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 3) ด้านการพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน
- 4) ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

ด้านการกำหนดมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้จัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีข้อกำหนดที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็น

เกณฑ์ในการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ขณะนี้ได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานดังกล่าวแล้วเสร็จ จำนวน 1,184 มาตรฐาน และมีความประสงค์จะจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มเติมอีก 65 เรื่อง

การรับรองระบบการจัดการขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นระบบการจัดการที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางมาตรฐานสากล โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีระบบการจัดการเบื้องต้น และมีความพร้อมที่จะพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานสากลต่างๆ โดยระบบการจัดการที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 ,น. 1) ให้การรับรอง ดังรายละเอียด ดังนี้

1) ระบบการบริหารงานคุณภาพขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Quality Management System For Small and Medium Enterprises : QSME) ตามแนวทางมาตรฐาน ISO 9000

2) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Environmental Management System for Small and Medium Enterprise : ESME) ตามแนวทางมาตรฐานระบบ ISO 14001

3) ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Occupational Health and Safety Management System for Small and Medium Enterprise OHS – SME) ตามแนวมาตรฐาน มอก. 18001

4) ระบบการจัดการการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหารขั้นพื้นฐานสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Hazard Analysis and Critical Control Point System For Small and Medium Enterprise : HACCP - SME)

5) หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหารสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Good Manufacturing Practice For Small and Medium Enterprise : GMP - SME)

ประโยชน์ของการได้รับการรับรองนั้น ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการพัฒนาตามโครงการระบบการจัดการขั้นพื้นฐานในระบบต่างๆ ตามสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 ,น. 1) กล่าวคือ ผู้ประกอบการมีการบริหารจัดการในการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล รวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมและการป้องกันอันตรายจากการทำงาน ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและได้รับการยอมรับทางการค้าทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาและเสริมสร้างพื้นฐานธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศให้แข็งแกร่ง และยืนหยัดได้ในตลาดการค้าโลก ตลอดจนเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร และสามารถพัฒนาองค์กรเข้าสู่มาตรฐานสากลได้ รวมถึงผู้ซื้อหรือผู้บริโภคก็ได้ประโยชน์และเกิดความมั่นใจในคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ มีส่วนสนับสนุน

ให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน เมื่อเลือกใช้สินค้าและบริการขององค์กรที่ได้รับการรับรอง นอกจากนี้บุคลากรจะมีจิตสำนึกในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีความภาคภูมิใจ ในการมีส่วนร่วมในการจัดทำและดำเนินการตามระบบบริหารจัดการ และมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

ปัจจุบันผู้ประกอบการภายในประเทศมีอยู่หลายระดับ ทั้งที่เป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กหรือขนาดย่อม ผู้ประกอบการบางระดับสามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งออก แต่ยังมีเป็นจำนวนมากที่เป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมระดับพื้นบ้าน หรือชุมชน ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนายกระดับการผลิตให้เป็นที่ยอมรับ กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้มอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นมา เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ก่อนที่จะมีการพัฒนาปรับปรุงระดับคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากลต่อไป ซึ่งโครงการนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาได้จัดตั้ง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อรองรับปัญหาชุมชนในระดับรากหญ้า

โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจะสนับสนุน ในด้านการกำหนดมาตรฐาน และการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภค ซึ่งเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อไป

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 : 1) ระบุว่า โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีการกำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายรับรอง
- 2) ส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิตระดับชุมชนในด้านเกณฑ์คุณภาพและการทำตลาดจนผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 3) มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ขึ้นไปตามมาตรฐานทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมดำเนินการ โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดทำข้อกำหนดที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อน และสอดคล้องกับวิธีการผลิตของผู้ผลิตในชุมชนโดยเน้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้โดยง่าย

2) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน สมอ. จะให้การรับรองด้วยการให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และเมื่อให้การรับรองแล้วและตรวจติดตามผล โครงการเก็บตัวอย่างมาทดสอบสำหรับค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่าง ทางโครงการฯ จะให้การสนับสนุนทั้งหมด

3) การพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน กรณีมีปัญหาในการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนตามมาตรฐาน สมอ. จะส่งผู้ชำนาญการเข้าไปให้ความรู้ โดยการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ณ สถานที่ที่ผลิตจนมีขีดความสามารถและมีความพร้อมในการขอการรับรอง

4) การส่งเสริมประชาสัมพันธ์ สมอ. จะสร้างการรับรู้และเกิดความตระหนักในเรื่องมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ชาวบ้านที่ได้รับการรับรอง ทำให้ผู้บริโภคเกิดภาพลักษณ์ที่ดีว่าเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงผลิตภัณฑ์ซูเปอร์เนม

4.3 การให้บริการรับรอง

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 : 2) ระบุว่าสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะเข้าสู่กระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีรายละเอียดคือ ผู้ยื่นคำขอไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น โดยมีหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้

4.3.1 คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ (มีข้อหนึ่งข้อใดก็ได้)

- 1) เป็นผู้ผลิตในชุมชนของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.)
- 2) เป็นกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่นๆ ตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพก้าวน้ำ กลุ่มธรรมชาติ เป็นต้น

4.3.2 การรับรอง ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด พร้อมหลักฐานและเอกสารต่างๆ ตามแบบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

4.3.3 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ยื่นคำขอผ่านการตรวจประเมินสถานที่ผลิต และผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด และเมื่อได้รับการรับรองแล้ว ต้องรักษาซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดย สมอ. จะทำการตรวจติดตามผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4.3.4 ใบรับรอง มีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุใบรับรอง

4.3.5 การต่ออายุใบรับรองหรือการออกใบรับรองฉบับใหม่ ให้ผู้ยื่นคำขอ
ดำเนินการตามข้อ 2 – 3 ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2.1 แสดงขั้นตอนของการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน
ที่มา: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 : 3)

จากภาพที่ 2.1 แสดงขั้นตอนของการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน
สามารถอธิบายเป็นขั้นตอนได้ ดังต่อไปนี้

- 1) การเตรียมเอกสาร มีองค์ประกอบของเอกสาร ดังนี้
  - (1) ขอรับแบบคำขอและข้อเสนอแนะในการกรอกคำขอ
  - (2) พิจารณาขีดความสามารถและความพร้อมในการยื่นคำขอ

2) การรับคำขอ มีองค์ประกอบของเอกสารดังนี้

- (1) สอบถามรายละเอียดข้อสงสัยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- (2) กรอกรายละเอียดในแบบคำขอ (มช.1)
- (3) แนบหลักฐานเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3) การนัดหมายตรวจสอบสถานที่ผลิต มีองค์ประกอบดังนี้

- (1) เตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสอบที่ผลิตและตัวอย่าง
- (2) รอรับการโทรนัดหมายและกำหนดผู้ประสานกับ สมอ.

4) ตรวจสอบที่ผลิตและเก็บตัวอย่าง ให้จัดเตรียมตัวอย่าง

5) ประเมินผลทดสอบ รอรับผลทดสอบ (กรณีผลไม่ผ่านให้ปรับปรุง

คุณภาพผลิตภัณฑ์ และจะเก็บตัวอย่างส่งตรวจสอบเป็นครั้งที่ 2)

6) รอแจ้งการรับใบรับรอง

7) รับการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการออกไปรับรอง

นอกจากการได้รับการรับรองจะต้องมีขั้นตอนตามนโยบายของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้ยื่นคำขอต้องผ่านการตรวจประเมินสถานที่ผลิต และผลิตภัณฑ์ที่ทำต้องมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด

2) ใบรับรองมีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในใบรับรอง

3) การต่ออายุใบรับรองหรือการออกไปรับรองฉบับใหม่ ให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการตามกระบวนการขอการรับรองใหม่

5. การพัฒนาผลิตภัณฑ์

5.1 ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ไว้ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2543 ,น 145 – 155) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่แบบริเริ่ม การปรับปรุงของธุรกิจให้มีคุณสมบัติดีขึ้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ของธุรกิจที่มีอยู่ในตลาดทั่วไป

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2546 ,น. 85 – 87) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะและปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

พงษ์ ศาวิจิตร (2547 ,น.19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง กระบวนการทำสิ่งใหม่และเป็นสิ่งใหม่ในตัวของมันเอง

พิบูล ทีปะปาล (2547 ,น. 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง การนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อตลาดใหม่ที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพสูง ราคาต่ำ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ประกอบด้วยการค้นหาและประเมินความคิด การเลือกแนวความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ประกอบด้วยการค้นหาและประเมินความคิด การเลือกแนวความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เชื่อว่าจะประสบผลสำเร็จมากที่สุด การกำหนดโปรแกรมการตลาด การนำผลิตภัณฑ์เพื่อทดสอบตลาดรวมทั้งการแนะนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด เป็นต้น

วิวัฒน์ หวังเจริญ (2547 ,น. 57 – 58) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร หมายถึง การแสวงหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหา เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้นหรือคุณภาพเหมือนเดิมแต่ราคาถูกลง และหมายความถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับทางการตลาด โดยมีการสำรวจตลาดในเรื่องความเป็นไปได้ของการผลิต ความต้องการของตลาดและการทดสอบความยอมรับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาได้อีกด้วย

5.2 ความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2544 ,น. 99 – 101) รายงานว่า ในสภาวะตลาดปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาดเสมอ เพราะความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และในขณะเดียวกันมีความต้องการที่จะเห็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในตลาด จึงเป็นหน้าที่ของนักการตลาดที่จะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา และกิจการที่ทำการค้นคว้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อยู่ตลอดเวลาเท่านั้นที่จะรักษาความเป็นผู้นำตลาดได้ ดังนั้น การที่กิจการจำเป็นต้องนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาดเป้าหมายตาม โอกาส และจังหวะเวลาที่เหมาะสมแล้ว เพราะว่าผลิตภัณฑ์ใหม่มีความสำคัญต่อกิจการ

1) การทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าของกิจการ นั่นคือ ผลิตภัณฑ์เดิมที่วางตลาดไปแล้ว โดยปกติจะมีอายุขัย เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตามแนวคิดและข้อเท็จจริงในเรื่อง “วงจรชีวิต

ผลิตภัณฑ์” (product life cycle) ดังนั้น เมื่อผลิตภัณฑ์ตัวเดิมเสื่อมความนิยม หรือกำลังจะตายไป กิจการก็จำเป็นต้องหาผลิตภัณฑ์ใหม่มาเสริมแทนที่ผลิตภัณฑ์เดิม

2) *ความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการ* ทั้งนี้ เพราะเกิดจากผลสืบเนื่อง จากเหตุผลประการแรกนั่นเอง จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่มีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอด และการเจริญเติบโตของกิจการนั้นๆ กิจการใดก็ตามที่หวังพึ่งเฉพาะแต่ผลิตภัณฑ์เก่าๆ ที่เคย จำหน่ายอยู่เดิมก็คงจะต้องเลิกกิจการหรือเลิกการขายผลิตภัณฑ์นั้น

3) *ผลิตภัณฑ์เป็นส่วนประสมการตลาด* และเป็นปัจจัยแรกที่เป็นจุดเริ่มของ โปรแกรมการตลาดหรือแผนการตลาดทั้งหมด เพราะเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญตัวหนึ่งในการ กำหนดความสามารถในการทำกำไรได้ของกิจการนั้น ไม่ว่าจะวัดออกมาในรูปของอัตรา ผลตอบแทนทางด้านกำไร หรือในรูปของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนก็ตาม

4) *การตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค* ถ้าพิจารณาจาก ตลาดซึ่งจะเป็นที่รองรับผลิตภัณฑ์ใหม่ที่วางออกไป จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันความจำเป็นและความ ต้องการของผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ลักษณะของความต้อการนั้นวันแต่จะมีมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงเพิ่มความสับสนยิ่งขึ้นตลอดเวลาผู้บริโภคจึงต้องการที่จะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เข้าใน ตลาด เพื่อเปิดโอกาสให้มีโอกาสได้ทำการเลือกสรรได้มากขึ้น นักการตลาดยอมรับและตระหนัก ในข้อเท็จจริงนี้ จึงพยายามเสริม “ความเป็นอิสระในการเลือกสรร” (Free Dom of Choice) ของ ผู้บริโภค โดยการจัดหาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเสนอต่อตลาดอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5) *การตัดสินใจที่มีเงินลงทุนจำนวนมาก* ทั้งนี้เกิดจากผลสืบเนื่องจากข้อ 4 มีผลทำให้ ผลิตภัณฑ์ที่วางตลาดโดยทั่วๆ ไปมักจะมีอายุสั้นมาก ประกอบกับการหาแนวคิดสำหรับ ผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งขึ้น การลงทุนในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องทุ่มเงินเป็น จำนวนมากการตัดสินใจทางด้านผลิตภัณฑ์ใหม่จึงเพิ่มความสำคัญยิ่งขึ้น

6) *ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการหรือเทคโนโลยี* เป็นตัวเร่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ เดิมตายเร็วยิ่งขึ้น หากกิจการไม่อาจมองเห็นปัญหาได้ทันการณ์ และเตรียมรับมือด้วยผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์อย่างถ่องแท้แล้ว โอกาสที่จะอยู่รอดเจริญเติบโตตามที่ต้องการก็จะเป็นไป ได้ยาก

5.3 วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2544 ,น. 101 – 102) รายงานว่า ในการจัดหา ผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาแทนที่ผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายอยู่เดิม เพื่อให้กิจการนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ทั้งในแง่ของการเจริญเติบโตของการขายและอัตราผลตอบแทน ตามที่กิจการต้องการ อาจทำได้ 2

วิธีใหม่ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ โดยการจัดซื้อ (Acquisition) หรือโดยการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ เป็นนวัตกรรมหรือนวัตกรรม (Innovation)

5.3.1 การจัดซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นการจัดหาผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการจัดซื้อนั้นอาจทำได้ 3 ลักษณะคือ

1) **การจัดซื้อกิจการ** เป็นการจัดซื้อกิจการหนึ่งกิจการใดที่มีผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจและอยู่ในความต้องการของตลาดและโอกาสทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์หรือสายผลิตภัณฑ์นั้นยังมีอยู่สูงมาก กิจการที่ขอบและถนัดในการหาธุรกิจใหม่ในแนวนี้อาจจะมีผู้รับผิดชอบที่คอยสืบหากิจการที่ต้องการขาย และมีความถนัดในการเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งธุรกิจตามที่ต้องการ

2) **การจัดซื้อสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตร (patent)** ในผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นการจัดซื้อสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ใหม่จากผู้ประดิษฐ์คิดค้นเดิม หรือผู้ถือสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรนั้นๆ เพื่อนำนวัตกรรมนั้นมาทำการผลิตขนาดใหญ่เสนอขายต่อผู้ซื้อที่ต้องการ ปรากฏเสมอว่า ผู้ที่มีความถนัดในการประดิษฐ์คิดค้นมักจะไม่สามารถทำให้ประดิษฐ์กรรมนั้นกลายเป็นสินค้าที่มีคุณค่าในเชิงการค้าได้

3) **การเป็นผู้รับอนุญาต (license)** เป็นการจัดหาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทำการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่ายในตลาดในฐานะที่เป็น “ผู้รับอนุญาต” โดยการซื้อสูตรการผลิตหรือตราสินค้าที่เป็นที่นิยมกัน

จากวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้ง 3 วิธีข้างต้น กิจการไม่มีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เลย เป็นแต่เพียงจัดซื้อสิทธิที่จะเป็นผู้ผลิตและนำออกจำหน่ายในตลาดอย่างถูกต้อง

5.3.2 นวัตกรรม เป็นการจัดหาผลิตภัณฑ์ใหม่โดยการประดิษฐ์คิดค้นเอง ซึ่งกิจการมีโอกาสเข้าไปเป็นผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะคือ

1) **การจัดหน่วยงานภายในกิจการ** เป็นการจัดหน่วยงานภายในกิจการขึ้นมาทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

2) **การทำสัญญาจ้างบุคคล** หรือหน่วยงานภายนอกใหม่ เป็นการทำสัญญาจ้างบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ทำหน้าที่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ตามที่กิจการต้องการ และบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่กิจการจ้างเพื่อทำหน้าที่นี้จะต้องมีความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน มีประสบการณ์ และมีความถนัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ชนิดใดชนิดหนึ่ง

5.3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ Cooper (1984 ,น. 247 – 259) ได้กำหนดตัวชี้วัดในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ไว้ ดังนี้

1) *การมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่* หมายถึง การคิดผลิตภัณฑ์ใหม่และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น โดยเน้นที่ความต้องการของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ กิจกรรมแสวงหาโอกาสเพิ่มยอดขาย โดยการเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมเสนอขายให้กับตลาดปัจจุบัน เนื่องจากนิสัยธรรมชาติของคนเรา จะมีความต้องการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ดังนั้น ตลาดปัจจุบันที่กิจการรู้จักลูกค้าตนเองเป็นอย่างดี จะสามารถมองเห็นความต้องการอื่นๆ ที่กิจการสามารถตอบสนองได้ เป็นการป้องกันลูกค้าเดิมเปลี่ยนใจไปซื้อสินค้าเดิมของคู่แข่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาจจะโดยการเปลี่ยนแปลงรูป เปลี่ยนสูตร เปลี่ยนคุณภาพให้สูงขึ้น เพิ่มตัวเลือกที่ขนาดหรือสีสันทให้เลือกมากขึ้น

2) *การมุ่งเน้นลักษณะตลาดของผลิตภัณฑ์ใหม่* หมายถึง การพัฒนาตลาดใหม่โดยการดูลักษณะตลาด ลูกค้า และช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความพิเศษอย่างไร การดำเนินงานกิจกรรมทางการตลาดอย่างถูกต้องมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ความจริงแล้ว ผลของการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดผลิตภัณฑ์คือ ดึงช่องว่างของตลาด เช่น การตอบสนองต่อความต้องการที่ยังไม่ค้นพบของลูกค้า ที่ดูเหมือนจะมีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์มากกว่าการที่จะไปใช้ “ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี” ของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้ผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน กิจกรรมทางด้านการตลาดต้องมีการชัดเจนและมีการควบคุมอย่างดี รวมไปถึงการหาตลาด การหากลุ่มลูกค้าที่จะกลายเป็นตลาดในอนาคต ใส่ใจในการพัฒนาแผนงานทางการตลาดมีการจัดพนักงานขายและการประชาสัมพันธ์การโฆษณาและการจัดจำหน่าย รวมถึงการสนับสนุนตัวแทนจำหน่าย

3) *ระดับของนวัตกรรมและเทคโนโลยีของการพัฒนาผลิตภัณฑ์* หมายถึง การลงทุนที่ให้มีความสำคัญทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ของผลิตภัณฑ์โดยการพัฒนาเทคโนโลยีของธุรกิจควรมีเอกลักษณ์ของตนเอง และความสามารถที่จะต่อยอดต่อไปได้ การพัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ๆ อยู่เสนอทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการผลิต ทำให้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่พิจารณาถึงปัจจัยนี้และนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับองค์กร เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการผลิต การใช้ชุดคำสั่ง (Software) เพื่อช่วยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ผลกระทบที่มีต่อองค์กรแล้ว เทคโนโลยียังมีผลกระทบในระดับมหภาค โดยอิทธิพลต่อการปรับตัวเองของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลายประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารควรจะต้องตระหนักถึงถ้าต้องการให้องค์กรของตนดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

6. มาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร

มาตรฐานความปลอดภัยที่ใช้ในการจัดการอาหารคือ การสุขาภิบาลอาหาร ดังนั้น ในที่นี้จะกล่าวเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ความหมายการสุขาภิบาลอาหาร

สละ ชูจงกลและคณะ (2541 ,น. 21) กล่าวว่า การสุขาภิบาลอาหาร (food sanitation) คือ การจัดการ ควบคุมเพื่อให้อาหารสะอาด ปลอดภัย จากเชื้อโรคและสารเคมีที่มีพิษต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพอนามัยและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรืออาจกล่าวโดยย่อได้ว่า การสุขาภิบาลอาหารคือ “การทำให้อาหารให้สะอาดปลอดภัย ไม่ทำให้เกิดโรคแก่ผู้บริโภค” ดังนั้น การสุขาภิบาลอาหารจึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานในความปลอดภัยของอาหาร และสุขอนามัยที่ดีของประชาชน

กองสุขาภิบาลอาหาร (2542 ,น. 2) ระบุว่า การสุขาภิบาลอาหารคือการบริหารจัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อมรวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาหารเพื่อทำให้อาหารสะอาด ปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรค หนองพยาธิและสารเคมีต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายหรืออาจเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพอนามัย และการดำรงชีวิตของผู้บริโภค การบริโภคอาหารที่ถูกหลักสุขาภิบาลอาหารจึงไม่หมายความว่าเพียงแต่บริโภคเข้าไปแล้วไม่เกิดโรคและโทษในระยะเวลาปัจจุบันเท่านั้น ยังหมายถึงจะต้องไม่มีพิษภัยที่เป็นโทษหรือก่อให้เกิดโรคในระยะยาวหรืออนาคตอีกด้วย

6.2 องค์ประกอบของสุขาภิบาลอาหาร

การดำเนินการโดยวิธีการทางสุขาภิบาลอาหารจะป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคพยาธิ และสารเคมีเป็นพิษ โดยการจัดการและควบคุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้อาหารสกปรก 5 เรื่อง ได้แก่ สถานที่ปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร ภาชนะอุปกรณ์ อาหาร คน สัตว์และแมลงนำโรค

6.2.1 สถานที่ปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร ในการดำเนินงานด้านสุขาภิบาลอาหาร การจัดสิ่งแวดล้อมของสถานที่ปรุง ประกอบ จำหน่ายอาหารนั้นเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อความสะอาดของอาหารได้ เพราะถ้าสถานที่ดังกล่าวไม่ถูกหลักสุขาภิบาลอาหารแล้ว อาจเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรคต่างๆ ลงสู่อาหารได้ การดำเนินงานเกี่ยวกับการปรับปรุงสถานที่สำหรับใช้ในกิจกรรมอาหาร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ สถานที่เตรียม ประกอบ ปรุงอาหารและสถานที่รับประทานอาหาร โดยแต่ละส่วนต้องมีโครงสร้าง

และองค์ประกอบที่เหมาะสม และถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร จึงจะช่วยลดภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรคและสารเคมีต่างๆ ได้

1) สถานที่เตรียม ประกอบ ปรงอาหาร สถานที่เตรียม ประกอบ ปรงอาหาร หมายถึง พื้นที่ที่ใช้ในการล้าง จัดเตรียม หรือปรงอาหาร โดยมีเกณฑ์ในการจัดสถานที่เตรียมและปรงอาหารดังนี้

(1) พื้นอาคาร ควรทำด้วยวัสดุที่ไม่ดูดหรือซึมน้ำ ทำความสะอาดได้ง่าย โดยง่าย ต้องดูแลความสะอาดเสมอ ไม่เปียกชื้น มีพื้นที่เพียงพอแก่ผู้ใช้

(2) ฝาผนังและเพดาน ควรทำด้วยวัสดุผิวเรียบ ทำความสะอาดง่าย ถ้าทาสี ควรใช้สีอ่อนๆ เพื่อช่วยให้มีการสะท้อนแสงสว่างได้ดีขึ้น มุมรอยต่อระหว่างพื้นกับฝาผนังไม่ควรทำเป็นมุมฉาก ควรทำให้มีลักษณะเป็นมุมมนลาดเอียง เพื่อการทำความสะอาดได้ง่าย

(3) ประตูหน้าต่าง ควรติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันแมลงวันและสัตว์นำโรคเข้ามารบกวน ควรมีพื้นที่ของประตูหน้าต่างประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง

(4) แสงสว่างห้องครัว ห้องสำหรับปรงและประกอบอาหารที่เก็บภาชนะ ห้องเก็บของต้องจัดแสงสว่างให้มีความเข้มของแสงสว่างอย่างเพียงพอ

(5) การระบายอากาศห้องครัว ควรจะมีการระบายอากาศเป็นพิษให้สะอาด ระบายกลิ่นควันที่เกิดจากกาปรงอาหารที่ออกจากครัวได้เป็นอย่างดี

(6) บริเวณที่เตรียมและปรงอาหาร ควรมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้
ก. อ่างล้างอาหาร ควรอยู่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร อาจใช้ร่วมกับอ่างล้างภาชนะ โดยเมื่อล้างอาหารเสร็จแล้วต้องทำความสะอาด

ข. โต๊ะเตรียมปรงอาหาร และโต๊ะวางจำหน่ายอาหาร ควรทำด้วยวัสดุแข็งแรง สะอาดและสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

ค. บริเวณเตาไฟ ควรตั้งอยู่ในจุดที่มีการถ่ายเทอากาศ ระบายความร้อนถึงขยะ ควรจัดให้มีถึงขยะขนาดที่พอเหมาะ มีฝาปิดในขณะที่ไม่ได้ใช้งาน

(7) ท่อหรือรางระบายน้ำ ในบริเวณห้องครัวหรือบริเวณที่ล้างภาชนะ อุปกรณ์ ต้องมีรางระบายน้ำทิ้งที่มีสภาพดี ไม่แตกรั่ว ไม่มีเศษอาหารอุดตัน สามารถระบายน้ำจากจุดล้างลงสู่ระบบกำจัดน้ำเสียหรือท่อระบายน้ำสาธารณะ

(8) บ่อดักไขมัน และบ่อดักเศษอาหาร น้ำเสียจากการปรงประกอบอาหาร เป็นน้ำเสียที่มีไขมันและเศษอาหารมาก ไขมันเป็นกากประเภทอินทรีย์ที่มีเสถียรภาพสูง และถูกย่อยสลายโดยแบคทีเรียได้ยาก ทำให้เกิดปัญหาท่ออุดตัน รบกวนปฏิกิริยาของจุลินทรีย์และช่องทางการ

ถ่ายเทของออกซิเจนจากอากาศสู่น้ำในระบบบำบัดควรมีการติดตั้งบ่อดักเศษอาหารและบ่อดักไขมันก่อนที่จะปล่อยลงสู่ระบบบำบัด

2) สถานที่รับประทานอาหาร ภายในสถานที่รับประทานอาหารควรจัดให้สะอาด เป็นระเบียบและสวยงาม โดยมีส่วนประกอบพื้นฐาน ดังนี้

(1) พื้น ควรมีลักษณะผิวเรียบ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก และควรทำความสะอาดเป็นประจำทุกวันก่อน และหลังประกอบกิจการ ควรสร้างด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน ไม่ดูดซึมน้ำ ไม่มีรอยแตกหรือชำรุด

(2) ผนังและเพดาน ควรทาสีอ่อนเพื่อช่วยให้บริเวณที่รับประทานอาหารสว่าง ควรหมั่นทำความสะอาดอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

(3) การระบายอากาศ ควรมีการระบายอากาศที่ดี ไม่ร้อนอบอ้าว ไม่มีฝุ่น ไม่มีกลิ่น ไม่อับชื้น

(4) โถ้แก๊ว ควรอยู่ในสภาพดี มั่นคงแข็งแรง พื้นผิวเรียบไม่หลุดออก ไม่มีคราบเศษอาหาร และเป็นระเบียบ พื้นผิวควรทำความสะอาดด้วยวัสดุที่ไม่ซึมน้ำ เช่น สแตนเลส โฟมกันน้ำ และทำความสะอาดทันทีทุกครั้งหลังจากผู้บริโภครับบริการเสร็จแล้ว

(5) ประตูและหน้าต่าง ในห้องรับประทานอาหารควรมีประตูหน้าต่างเพียงพอ คือ ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด เพื่อการระบายอากาศที่ดี

(6) แสงสว่าง ควรมีแสงสว่างเพียงพอ อาจเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ หรือแสงสว่างจากดวงไฟ ควรมีแสงสว่างอย่างน้อย 8 – 10 ฟุต เทียน สีของผนังและเพดานมีส่วนช่วยให้เกิดความสว่างได้ ถ้าทาสีผนังและเพดานด้วยสีขาวหรือสีอ่อนๆ

(7) ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรจัดให้มีส่วนแยกชาย – หญิง และมีจำนวนเพียงพอกับลูกค้าที่มาใช้บริการ ห้องน้ำ ห้องส้วมต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น และคราบสกปรก จำนวนส้วมที่จัดให้ตามจำนวนเก้าอี้ที่ร้านจัดไว้บริการ ดังนี้

จำนวนเก้าอี้สำหรับลูกค้า	จำนวนส้วม (น้อยที่สุด)
1 – 9	1 ที่
10 – 24	2 ที่
25 – 49	3 ที่
50 – 74	4 ที่
75 – 100	5 ที่

จำนวนที่เกิน 100 เก้าอี้ให้เพิ่มขึ้นอีก 1 ที่ต่อ 30 เก้าอี้ ส้วมควรมีทุกชั้นของตัวอาคารและควรสร้างเป็นชนิดนั่งยองๆ จะถูกสุขลักษณะมากกว่า

6.2.2 ภาชนะอุปกรณ์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสะดวกและปลอดภัยของอาหารที่จะนำมาบริโภค เพราะถ้าอาหารถูกนำมาบรรจุในภาชนะที่ไม่สะดวกปลอดภัยก็จะทำให้อาหารนั้นไม่ปลอดภัยต่อการบริโภคได้ สาเหตุที่ทำให้ภาชนะอุปกรณ์ไม่สะดวกปลอดภัยแบ่งได้เป็น 2 ประการคือ 1) เกิดจากภาชนะอุปกรณ์เอง และ 2) เกิดจากภาชนะอุปกรณ์ถูกปนเปื้อน

1) หลักในการเลือกภาชนะอุปกรณ์

(1) ภาชนะอุปกรณ์ต้องไม่ทำหรือประกอบด้วยวัสดุที่เป็นพิษ เช่น ไม่ทำจากวัสดุที่ใช้แล้ว หรือไม่มีการแต่งสีในส่วนที่จะผสมอาหาร

(2) ภาชนะอุปกรณ์ต้องมีความแข็งแรงทนทานไม่ชำรุดสึกหลอหรือแตกกะเทาะ ไม่เป็นสนิมง่าย ทนต่อการกัดกร่อนของอาหารที่มีรสเปรี้ยวหรือเค็มจัดได้

(3) รูปแบบของภาชนะต้องทำความสะดวกง่ายและปลอดภัยต่อการนำไปใช้คือ มีผิวเรียบไม่มีร่องซอกมุม ปากไม่แคบ ก้นไม่ลึก

2) วัสดุที่ใช้ในการทำภาชนะอุปกรณ์

(1) แก้ว เป็นวัสดุที่ทนต่อสารเคมี สามารถป้องกันการซึมผ่านของไอน้ำและก๊าซได้ เป็นวัสดุที่โปร่งใส สามารถมองเห็นสิ่งที่บรรจุอยู่ในภาชนะอย่างชัดเจน ควรเลือกใช้ชนิดที่ไม่ตกแต่งสี ปากไม่แคบ ก้นไม่ลึก ใช้กับเครื่องปรุงรสหรืออาหารที่มีความเป็นกรดสูง

(2) โลหะที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของโลหะผสม เพื่อให้ได้คุณสมบัติที่ดี และเหมาะสมสำหรับผู้ใช้งานมากที่สุด เช่น ทองแดง เหล็กหล่อ อลูมิเนียม สแตนเลส ทองเหลือง บรอนซ์ เป็นต้น ควรเลือกใช้ภาชนะอุปกรณ์ที่ผลิตจากวัสดุที่ปลอดภัยไม่เป็นพิษ อยู่ในสถานที่ดี ไม่แตกกะเทาะ เป็นสนิมหรือมีร่องรอยถูกกัดกร่อน ไม่มีลวดลายหรือซอกมุมที่ทำให้ความสะอาดยาก รอบตัวของภาชนะไม่เป็นมุมหรือรอยต่อ หลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะทรงสูงหรือปากแคบ ต้องเลือกใช้ภาชนะให้เหมาะสมกับชนิดของอาหารที่ต้องการจะปรุง เช่น ต้องการปรุงอาหารประเภททอด ควรเลือกกระทะที่ทำจากอลูมิเนียม ซึ่งมีคุณสมบัติรับความร้อนได้ดี รวดเร็ว และให้ความร้อนสม่ำเสมอ มีน้ำหนักพอเหมาะจับถนัดมือ อลูมิเนียมหรือสแตนเลส แบบที่ไม่เป็นรอยตะเข็บ และไม่เป็นร่อง เหล็กหล่อเคลือบสีที่อยู่ในสภาพดีไม่แตกกะเทาะ

(3) พลาสติก เป็นสารประกอบอินทรีย์ที่สังเคราะห์ขึ้นมาประกอบด้วยคาร์บอน ออกซิเจน ไฮโดรเจนและไนโตรเจน คุณสมบัติทั่วไปของพลาสติกคือ เป็นวัสดุที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นสารอินทรีย์ มีน้ำหนักโมเลกุลสูง มีจุดหลอมเหลวสูงตั้งแต่ 80 – 350 องศาเซลเซียส ในกรณีพลาสติกเป็นภาชนะบรรจุในปัจจุบันมีการนำพลาสติกตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป มาประกอบกันเพื่อให้ได้พลาสติกที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ การนำพลาสติกมาประกอบกันเพื่อใช้งานที่เรียกว่า พลาสติกชนิดลามิเนต (Laminate) ควรเลือกใช้ชนิดใส ไม่มีสีหรือ

มีสีอ่อน และเป็นพลาสติกใหม่ ถ้าต้องการใช้กับอาหารหลายๆ ครั้งควรเลือกใช้พลาสติกแข็งแรง ชนิดเบา และควรใช้กับอาหารแห้งหรือมีฤทธิ์เป็นกลางและไม่ร้อนเท่านั้น

(4) กระจกเคลือบหรือเครื่องปั้นดินเผา กระจกเคลือบหรือเซรามิก เป็นภาชนะที่สร้างขึ้นจากการผสมของดิน หินและทราย เป็นวัสดุอนินทรีย์ที่มีโซโลหะและสามารถผ่านความร้อนที่อุณหภูมิสูงมากได้ โดยทั่วไปจะเป็นพวก ซิลิกา อลูมินาหรือทั้งสองชนิดผสมกัน มีคุณสมบัติเป็นฉนวนความร้อน ฉนวนไฟฟ้า มีความทนทานต่อการขัดถู ควรเลือกใช้ชนิดขาวล้วน หรือไม่ตกแต่งสี หรือเป็นเคลือบสีในตัวและชนิดที่ตกแต่งสีได้เคลือบถ้าเอามือลูบบริเวณสีจะรู้สึกเรียบ

(5) กระจกใส นิยมใช้เป็นภาชนะใช้ครั้งเดียว เมื่อนำมาเคลือบขี้ผึ้งเพื่อให้มีคุณสมบัติทนน้ำ ความชื้น ใช้เป็นถ้วย จานกระดาดหรือนำกระดาดมาผนึกกับอลูมิเนียมฟอยล์ ใช้บรรจุผักสด น้ำผลไม้ ควรเลือกใช้ชนิดที่มีสีขาวล้วนและใหม่ ไม่มีตัวอักษรจากหมึกพิมพ์ต่างๆ ถ้ากระจกเคลือบขี้ผึ้งจะต้องไม่พิมพ์สีดำในส่วนที่สัมผัสอาหาร

(6) ไม้ พับมีใช้บ้าง เช่น ภาชนะที่ใช้ในร้านอาหารหรือโรงงานบางแห่ง ใช้ภาชนะทำจากไม้กับอาหารบางประเภท เช่น เจียง ขาม ถ้วยแป้งสาธิต การเลือกใช้ภาชนะที่ทำจากไม้ต้องเลือกชนิดที่เป็นไม้เนื้อแข็ง เรียบ ทนทานไม่มีรอยแตกหรือชำรุด ซึ่งจะช่วยให้ล้างทำความสะอาดง่าย ควรเลือกใช้ไม้ไม่ทาสี เช่น ตะเกียบไม้ไม่ทาสีหรือทำจากไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็งหรือแก่นไม้ เพราะดูดซับน้ำ น้ำมันได้น้อยและไม่แตกเป็นร่อง

3) **หลักการล้างภาชนะอุปกรณ์** การล้างภาชนะอุปกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดความสกปรกต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่จะนำมาใช้ การล้างภาชนะอุปกรณ์ก่อนล้างจะต้องแยกภาชนะอุปกรณ์ออกเป็น 2 พวกคือ ภาชนะที่ใส่อาหารคาว และภาชนะที่ใส่อาหารหวานหรือแก้วนํ้า จะต้องทำการกวาดเศษอาหารที่ตกค้าง ทิ้งในถังขยะก่อนแล้วล้าง 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ล้างด้วยน้ำผสมน้ำยาล้างจาน เพื่อล้างไขมันเศษอาหารที่ติดค้างอยู่โดยใช้ฟองน้ำ ผ้าสะอาด แผ่นใยสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ล้างด้วยน้ำสะอาด เพื่อล้างน้ำยาล้างจาน และครายที่ตกค้างออกให้หมด

ขั้นตอนที่ 3 ล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้งในกรณีที่โรคระบบทางเดินอาหารหรือระบบทางเดินหายใจระบาด ควรมีกรรมวิธีในการฆ่าเชื้อโรคโดยใช้น้ำร้อนที่อุณหภูมิ 82 – 87 องศาเซลเซียส หรือใช้น้ำผสมผงปูนคลอรีน (ผงปูนคลอรีน 60% 1 ช้อนต่อน้ำสะอาด 1 ปีบ) แช่ภาชนะอุปกรณ์ไว้ประมาณ 2 นาที

4) **การเก็บรักษาภาชนะอุปกรณ์** มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลรักษาความสะอาดของภาชนะอุปกรณ์ที่ล้างดีแล้ว หรือสะอาดอยู่แล้วในระหว่างที่ยังไม่ได้นำไปใช้ให้พ้นจากการ

ปนเปื้อนของฝุ่นละออง สัตว์นำโรค การกระเซ็นของน้ำและสารเคมีที่เป็นอันตราย การเก็บภาชนะ อุปกรณ์ที่ถูกหลักสุขาภิบาลคือ

(1) เก็บภาชนะอุปกรณ์ที่ฝังแห้งหรืออบแห้งดีแล้วเท่านั้น ไม่นำอุปกรณ์ที่ยังเปียกมาเก็บ เพราะจะทำให้ชื้นและและเป็นแหล่งน้ำกินของสัตว์นำโรคได้

(2) ลักษณะการเก็บ ซ้อนซ้อน ตะเกียบ เก็บในตะกร้าสูงโปร่งและเอาส่วนที่เป็นด้ามขึ้นบน จาน ชาม แก้ว เก็บวางคว่ำไว้บนตะแกรงที่สะอาด เครื่องครัวที่มีหูแขวนไว้บนราวตะปูโดยเอากันหันออก เครื่องครัวชนิดที่ไม่มีหูแขวนให้เก็บเรียงเป็นระเบียบ โดยหันด้ามจับไปทางเดียวกัน ภาชนะอุปกรณ์ที่ไม่แขวนต้องเก็บในตู้ที่สะอาดไม่อับชื้น ปกปิดมิดชิดป้องกันสัตว์แมลงนำโรคได้ และไม่เก็บในบริเวณเดียวกับที่ใช้เก็บสารเคมีที่เป็นอันตราย

6.2.3 อาหาร หมายถึง อาหารประเภทต่างๆ สารปรุงแต่งอาหาร น้ำ เครื่องดื่มและน้ำแข็ง นม และผลิตภัณฑ์นม ซึ่งมีหลักทางด้านสุขาภิบาลอาหารที่ผู้บริโภคต้องพิจารณาใน 3 เรื่อง ดังนี้

1) หลักพิจารณาในการเลือกอาหารสด โดยคำนึงถึงหลัก 3 ประการคือ

(1) ประโยชน์คือ ต้องเป็นอาหารที่สดใหม่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เหมาะสมกับความต้องการในช่วงอายุต่างๆ ของมนุษย์เรา

(2) ปลอดภัย คือ ต้องเลือกซื้ออาหารที่แน่ใจว่าสะอาดปลอดภัยผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้

(3) ประหยัดคือ ต้องเลือกซื้ออาหารตามฤดูกาลจะได้อาหารที่มีคุณภาพดีและราคาถูก

2) หลักพิจารณาในการปรุงอาหารโดยพิจารณาถึงหลัก 3 ส. คือ

(1) สงวนคุณภาพ คือ วิธีปรุงเพื่อช่วยสงวนคุณค่าของอาหารให้มีประโยชน์เต็มที่

(2) สุกเสมอ คือ ใช้ความร้อนในการปรุงอาหารให้สุกเพื่อเป็นการทำลายเชื้อโรค

(3) สะอาดปลอดภัย คือ มีการตรวจสอบสภาพอาหารดิบก่อนปรุงทุกครั้งให้อยู่ในสภาพสะอาดปลอดภัย และมีกรรมวิธีในการปรุงอาหารที่สะอาดถูกต้อง ผู้ปรุงอาหารมีสุขนิสัย ในการปรุงอาหารที่ดี ใช้ภาชนะอุปกรณ์และการปรุงแต่งอาหารที่ถูกต้อง

3) หลักในการพิจารณาในการเก็บอาหาร ให้คำนึงถึงหลัก 3 ส. คือ

(1) สัดส่วน คือ มีการจัดเก็บเป็นระเบียบ มีการแยกเก็บเป็นประเภทอาหารให้เป็นสัดส่วนเฉพาะไม่ปะปน

(2) สิ่งแวดล้อมเหมาะสม คือ มีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับอาหารประเภทต่างๆ โดยพิจารณาถึงความชื้น อุณหภูมิและการป้องกันการปนเปื้อน

(3) สะอาดปลอดภัย คือ มีการเก็บอาหารในภาชนะบรรจุที่ถูกต้องและสะอาด มีการทำความสะอาดสถานที่เก็บสม่ำเสมอ และไม่เก็บใกล้สารเคมีเป็นพิษ

6.2.4 คน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสะอาดปลอดภัยของอาหารแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) ผู้สัมผัสอาหาร หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร ได้แก่ ผู้ปรุงและผู้ประกอบอาหาร ผู้เสิร์ฟอาหารและจำหน่ายอาหาร

2) ผู้บริโภค หมายถึง บุคคลที่ใช้บริการอาหารจากสถานที่ปรุงประกอบและจำหน่ายอาหาร ได้แก่ แม่บ้าน นักเรียน ประชาชนทั่วไป

อาหารจะสะอาดปลอดภัยหรือไม่ ความสะอาดของร่างกาย และไม่เป็นที่โรครของผู้สัมผัสอาหารเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เพราะถ้าผู้สัมผัสอาหารเจ็บป่วยไม่สบายอาจจะแพร่กระจาย เชื้อโรคสู่อาหาร และไปสู่ผู้บริโภคต่อไปได้ นอกจากนี้การปฏิบัติตนของผู้สัมผัสอาหารไม่ถูกต้องก็เป็นผลให้อาหารเสี่ยงต่อการปนเปื้อนได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้สัมผัสอาหารจึงต้องมีความรู้และปฏิบัติตนให้ถูกต้องในเรื่องของสุขวิทยาส่วนบุคคล

3) การปฏิบัติตนที่ถูกต้องของผู้สัมผัสอาหาร

(1) รักษาความสะอาดของร่างกายให้ถูกวิธี ร่างกายต้องอาบน้ำ ทำความสะอาด สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ปากและฟันทำความสะอาดโดยการแปรงฟันให้ถูกวิธีอย่างน้อยในตอนเช้า และก่อนเข้านอนมือและเล็บ ล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งให้ล้างเลยมาจนถึงข้อมือ หลังจากจับต้องสิ่งสกปรก ออกจากห้องส้วมหรือก่อนปรุงอาหารเล็บต้องตัดให้สั้นเสมอ

(2) การแต่งกายให้สะอาด สวมเสื้อมีแขน ผูกผ้ากันเปื้อนและหมวก

(3) การรับประทานอาหารต้องใช้ช้อนชิมเฉพาะ

(4) ใช้อุปกรณ์ที่สะอาดหยิบจับอาหาร

(5) ไม่พูดคุยหรือสูบบุหรี่ในขณะที่ปรุงประกอบอาหาร

(6) การหยิบจับภาชนะอุปกรณ์ในขณะที่ปรุงและเสิร์ฟปฏิบัติดังนี้ งาน ชาม ถ้วยจะต้องไม่ให้นิ้วมือถูกส่วนในของภาชนะหรือส่วนของอาหารที่ใส่ภาชนะ แก้ว ถ้วยจับถึงส่วนกลางของภาชนะลงมาถึงก้น ไม่จับปากแก้ว ช้อน ส้อม ตะเกียบ มีด ทัพพี และตะหลิวควรจับเฉพาะที่ด้ามเท่านั้น \

(7) การปรุงอาหารให้สุก สะอาดบน โต๊ะสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

(8) หลีกเลี้ยงแหล่งที่เป็นโรคติดต่อ หรือไม่คลุกคลีกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อ เมื่อป่วยต้องหยุดปฏิบัติงาน

(9) ควรมีการตรวจสุขภาพประจำปี

4) การปฏิบัติที่ถูกต้องของผู้บริโภค

(1) บริโภคอาหารปรุงสุก โดยเฉพาะเนื้อสัตว์ที่ได้ผ่านการฆ่าเชื้อด้วยความร้อน

(2) ใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหารร่วมกันหลายคนเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคที่ติดต่อกันทางน้ำลาย

(3) ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร

(4) เลือกบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัย โดยคำนึงถึงความสะอาด ปลอดภัยของภาชนะที่บรรจุ ลักษณะสี สันธรรมชาติของอาหาร

6.2.5 สัตว์และแมลงนำโรค การดำเนินงานสุขาภิบาลอาหาร ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความสะอาด ปลอดภัยของอาหาร คือ สัตว์และแมลงนำโรคเพราะถ้าแม้ว่าอาหารที่มีกรรมวิธีเลือก การปรุงตลอดจนการจัดวางในภาชนะที่สะอาดและปลอดภัยแต่ไม่ถูกเก็บให้มีมิดชิด อาจถูกสัตว์หรือแมลงนำโรคได้ตอม ทำให้อาหารนั้นถูกปนเปื้อน สัตว์และแมลงนำโรคที่สำคัญและพบเห็นได้บ่อย ได้แก่ หนู แมลงวัน แมลงสาบ และมดซึ่งมักจะนำเชื้อโรคติดมาตามขน ขา ลำตัว หรือมีเชื้อโรคปะปนอยู่กับน้ำลาย ปัสสาวะ หรืออุจจาระของมันทำให้ผู้บริโภคเกิดเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินอาหาร เช่น บิด อหิวาตกโรค ไทฟอยด์ อุจจาระร่วง พยาธิ โปลิโอ วัณโรค เป็นต้น

การควบคุมป้องกันและกำจัดสัตว์แมลงนำโรคจะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนทำการควบคุมพร้อมกันและรักษาสภาพไว้อย่างสม่ำเสมอ วิธีการควบคุมมี 2 วิธีใหญ่ๆ คือ

1) การปรับปรุงด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย เป็นวิธีการควบคุมที่ถาวร โดยการควบคุมไม่ให้มีแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์ที่อยู่อาศัยสำหรับสัตว์และแมลงนำโรคทุกชนิด การปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ได้แก่

(1) การรักษาความสะอาดบ้านหรือที่พักให้เป็นระเบียบ มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอมีการระบายอากาศที่ดีไม่อับชื้น

(2) เก็บอาหารให้มีมิดชิดโดยใช้ฝาปิดครอบ หรือใส่ตู้กับข้าว ตู้เย็น

(3) เก็บขยะและเศษอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ

(4) กำจัดน้ำโสโครกและทำความสะอาดท่อน้ำทิ้งไม่ให้มีเศษอาหารตกค้าง

2) การใช้สารเคมีสำหรับฉีดพ่นหรือยาबीโอ มักใช้ในกรณีที่ต้องกำจัดหรือลดจำนวนสัตว์และแมลงนำโรคที่มีจำนวนมาก แต่ไม่ใช่วิธีการควบคุมอย่างถาวร ทั้งยังอาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์และสัตว์เลี้ยง และอาจก่อให้เกิดปัญหาจากพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์

กัลยา ศรีวงษ์ (2550) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยรวมเป็นประเภทกิจการทำผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย รูปแบบส่วนใหญ่จดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีขนาดของกิจการเป็นขนาดจิ๋ว โดยมีจำนวนสมาชิก 1 – 15 คน ระยะเวลาในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยรวมอยู่ในช่วงระยะเวลา 4 – 6 ปี และมีรายได้ต่อกลุ่มประมาณ 3,000 – 5,000 บาท/เดือน ส่วนใหญ่ประธานกลุ่มจะมีบทบาทมากที่สุดในการบริหารจัดการ สมาชิกกลุ่มโยกย้ายมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนความคิดเห็นในรายด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ และด้านการพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน ส่วนผลการทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนในด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน และด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ มีความแตกต่างกันตามปัจจัยสถานภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ประเภทกิจการ ขนาดกิจการ รายได้ของกลุ่ม และปัจจัยสถานภาพของสมาชิกภายในกลุ่ม อันได้แก่ บทบาทและระดับการศึกษาของสมาชิกในกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนความคิดเห็นในด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญในการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ไม่ให้ความสำคัญในการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่จะใช้เป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนด้านการพัฒนาผู้ผลิต

ในชุมชนมีปัญหาขาดวัตถุดิบ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดทักษะในการผลิตในบางกลุ่มเท่านั้น และด้านส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ โดยรวมไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขาดการวิเคราะห์ตลาด และช่องทางการตลาดอย่างครอบคลุม

7.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ธิดารัฐ ธารพันธ์ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุ 48.05 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.12 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 6,758.30 บาท/ปี รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 47,457.40 บาท/ปี เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่มเฉลี่ย 461.85 บาท มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 2.87 ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจาก ประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ปัจจัยที่มีผลต่อมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกจำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน ขนาดพื้นที่ที่ทำการเกษตร สถานภาพภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่ม 4) ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนพบว่า ไม่มีการจัดหาแหล่งเงินทุน สินเชื่อแก่วิสาหกิจชุมชน ไม่มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ ประสบการณ์ การกำหนดราคา คิดคำนวณ กำไร ขาดทุน ทั้งนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้เสนอแนะควรมีการจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงานในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และให้ภาครัฐประกันราคาผลผลิตและผลิตภัณฑ์

นพา กบคำ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขตนวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ผลการดำเนินงานพบว่า การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขตนวัน เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และการระดมทุนของสมาชิก ส่วนการเตรียมความพร้อมพบว่า ความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบนั้นเกิดจากความมีน้ำใจและความเสียสละตั้งใจจริงของ

สมาชิกทุกคน ในด้านทักษะความรู้พบว่า สมาชิกทุกคนมีทักษะความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจาก บรรพบุรุษ และการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า มีการจัดวาง โครงสร้างหน้าที่ของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน ในเรื่องของการผลิตและการตรวจสอบคุณภาพนั้น สามารถผลิตผ้าทอที่มีลวดลายที่หลากหลาย และตามที่ถูกคำสั่งทอ อีกทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพผ้าทออย่างสม่ำเสมอ ด้านการตลาดพบว่า ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดี จึงได้รับการรับรองว่าเป็นผลิตภัณฑ์มาตรฐานชุมชน สำหรับการจัดการด้านการเงิน พบว่า เงินที่ได้จากการระดมหุ้น และจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานภายในกลุ่ม โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ที่สามารถตรวจสอบได้ และมีการปันผลและการให้สวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่ม มีการสร้างความร่วมมือในลักษณะที่เป็นกลุ่มเครือข่าย ในด้านการให้ความรู้และความช่วยเหลือชุมชน

ผลจากการดำเนินงาน พบว่า สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคือ ผ้าทอตีนจกข้อม คราม ซึ่งได้นับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ในระดับ 4 ดาว ผ้าทอของกลุ่มมีจำหน่ายทั่วไปมีผลกำไร เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 19 ปี สมาชิกมีการพัฒนาทักษะทอผ้า มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวมีความอบอุ่นและช่วยอนุรักษ์ศิลปปะการทอผ้าประจำท้องถิ่น สำหรับปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานพบว่า สมาชิกมีเจตคติที่ดีต่อการทอผ้าตีนจก แรงจูงใจจากการสนับสนุนจาก ภาครัฐ การเรียนรู้ที่ได้รับจากบรรพบุรุษ และการถ่ายทอดทักษะของสมาชิกด้วยกัน รวมถึงความ คาดหวังที่จะทำงานในท้องถิ่นและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของสมาชิก ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ ผู้ผลิตมีความชำนาญในการทอ และสามารถประยุกต์ลวดลายใหม่ๆ ได้ ด้านการตลาด มีสินค้ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีการจำหน่ายหลายช่องทาง และมีราคาที่เหมาะสม ด้าน แรงงานมีฝีมือและมีจำนวนเพียงพอ ด้านการเงินมีเงินทุนเหมาะสม การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับผู้นำ ที่เข้มแข็ง 2 คน และสมาชิกเป็นผู้ตามที่ดี มีการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนทักษะความรู้ และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม (2550) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการ ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกมีอายุ เฉลี่ย 47.13 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 2.51 ปี ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร มีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 104,934 บาทต่อปีต่อครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.69 ราย มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.33 ราย สมาชิกสามในห้ามีหุ้นในกลุ่ม โดยมีหุ้นเฉลี่ย 13.75 หุ้น รายได้ที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน คือ ค่าแรงงาน เงินปันผล และค่าแรงงาน กับเงินปันผล โดยสมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้จากเงินปันผล 2) โดยภาพรวมสมาชิกมี ความเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน สมาชิกเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดย

เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเงิน การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การตลาด และการผลิต 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสามระบุว่า เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มไม่เพียงพอ สมาชิกหนึ่งในห้าระบุว่า วิสาหกิจชุมชนไม่มีความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนดำเนินงาน ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ดังนั้น สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสามเสนอแนะว่า รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุน ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนข้อมูลการกู้ยืมเงิน/แหล่งเงินเพื่อการกู้ยืม ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานกลุ่ม ภาครัฐควรให้คำแนะนำ หรือความรู้เกี่ยวกับการวางแผน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการผลิต

ประภาพร โถน้อย (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลที่เกิดจากการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมาแล้ว 2 ปีขึ้นไปและผลิตภัณฑ์หลักได้รับดาวระดับ 1-3 ดาว ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เมื่อเทียบกับก่อนได้รับ พบว่า โดยภาพรวมธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับผลเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลเพิ่มขึ้นเล็กน้อยทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ ด้านประเภทของผลิตภัณฑ์หลัก พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ด้านระยะเวลาที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมาแล้ว พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ ด้านระดับดาวที่ได้รับของผลิตภัณฑ์หลัก พบว่า โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ความต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐช่วยส่งเสริมด้านการตลาด หรือหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ ต้องการให้รัฐช่วยด้านเงินทุนหมุนเวียน หรือเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ต้องการให้มีการจัดงานแสดงสินค้าให้มากขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค ต้องการให้มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภครู้จักมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

สุพรรณณี ขอดฝื่อ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพ โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร แต่ไม่ได้แบ่งหน้าที่หรือบันทึกไว้ชัดเจน มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 18 คน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านการวางแผน กำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วม ในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย รวมทั้งการมีส่วนร่วม

ในด้านการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการผลิตพบว่า วิสาหกิจชุมชนผลิตรวมกันเป็นกลุ่ม ใช้แรงงานตนเอง มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 8 คน สินค้าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไม่มีตรา สัญลักษณ์/ยี่ห้อที่บรรจุภัณฑ์ ด้านการตลาดพบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการจำหน่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ รวมกันเป็นกลุ่ม โดยมีช่องทางการจัดจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง (ต่างหมู่บ้าน) รวมทั้งมีการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ขายตรงกับความต้องการของลูกค้า และมีการรวบรวมติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านการเงินพบว่า วิสาหกิจชุมชนไม่มีแนวทางในการบริหารจัดการเงินทุน ไม่มีการออม ไม่มีการจดบันทึกการเงิน/บัญชี และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐพบว่า วิสาหกิจชุมชนได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการฝึกอบรม การส่งเสริมถ่ายทอดวิชาการ และการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด) ที่มีผลต่อการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน พบว่า ในภาพรวมวิสาหกิจชุมชนมีจุดแข็ง คือ ปรากฏกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจจากสมาชิก แรงงานมีฝีมือและความชำนาญในการผลิต รวมทั้งมีการพัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่ขายตรงกับความต้องการของลูกค้าและติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อน คือ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานตามรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน โอกาสคือ หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างเต็มที่ส่วนข้อจำกัดคือ สภาวะเศรษฐกิจและคู่แข่ง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการองค์กร ต้นทุนการผลิตสูง มีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย ขาดเงินทุนหมุนเวียน และการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม

จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะจากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน คือ หน่วยงานภาครัฐควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งสามารถให้การส่งเสริมและสนับสนุนตรงตามความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม

7.3 การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน

ชญาพร ไชยศรี (2552) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

1) กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง ตำบลห้วยส้ม อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ด้านการวางแผนกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม โดยการ

ประชุมประจำทุกเดือน เพื่อจะประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม แล้วนำไปปรับปรุงการผลิต ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในครั้งต่อไป ด้านการจัดการองค์กร กลุ่มมี โครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน มีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีกฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจากการ สื่อสารและเรียนรู้โดยการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

2) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความสามารถในการวางแผน การนำ การควบคุมในการผลิต ความสามารถบริหารจัดการสมาชิก ส่วนการพัฒนากลุ่มขึ้นอยู่กับ การมีเครือข่ายสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ตลาดและการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ปัจจัยอื่นที่ สำคัญยิ่ง ได้แก่ ความสามัคคี และเสียสละของสมาชิก มีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ มีการกำหนดหน้าที่และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน

3) ผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านเกษตรกรบ้านผาเมือง พบว่า ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น คนในครอบครัวและชุมชนมีความ สามัคคีกันดีขึ้น ความเป็นองค์กรประชาชน กลุ่มได้รับการยอมรับจากชุมชนและมีส่วนช่วยในการ พัฒนาชุมชน ด้านการบริหารเงินทุนของกลุ่ม มีการระดมหุ้นทำให้เกิดการออม ด้านการ ประสานงานด้านต่างๆ กลุ่มมีการจัดประชุมทุกเดือนเพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ปัญหาในการ ดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน

ชิติมา หอมวุฒิวงศ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดพะเยา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ $\alpha=0.01$ ได้แก่ การตรวจสอบ คุณภาพผลิตภัณฑ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $\alpha=0.05$ ได้แก่ อาชีพหลัก ลักษณะการทำงาน ประเภท ผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิต การพัฒนาบุคลากร การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ $\alpha=0.01$ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการ ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ของผู้ผลิตชุมชนจังหวัดพะเยา สำหรับในด้านปัญหาต่อการได้ รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้ผลิตชุมชนขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับ การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และมีความเห็นว่าจะระยะเวลาในการพิจารณารับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ใช้เวลานาน สำหรับข้อเสนอแนะต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีความเห็น ว่าควรมีบริการให้คำปรึกษา แนะนำในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ในผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทและควรดำเนินการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ชุมชนสำหรับผู้ผลิตในจังหวัดพะเยา

ลำดวน สระทองอินทร์ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน

มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.91 ปี ส่วนมากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพหลักคือ ทำนา ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 192,876.71 บาทต่อปี ฐานะทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ รายรับเฉลี่ย 17,629.45 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 15,589.04 บาทต่อปี และเงินทุนหมุนเวียน 11,574.66 บาทต่อปี มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อายุ จำนวนปีที่ศึกษา และการดำรงตำแหน่งทางสังคม และ 3) ปัญหาที่สำคัญคือ แผนปฏิบัติงานประจำปีที่กำหนดไว้ไม่ชัดเจน หรือไม่สามรถปฏิบัติได้ สมาชิกไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน วัตถุประสงค์มีราคาแพง ไม่มีผู้รับผิดชอบในการจัดหาปัจจัยการผลิตตามชนิดของสินค้าบริการ สมาชิกขาดเงินทุนหมุนเวียนอย่างพอเพียง การไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีรายรับเฉลี่ยต่อเดือน ในรอบปีที่ผ่านมา ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้มีอำนาจทำการแทนลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 จึงเสนอแนะให้ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีให้ชัดเจนหรือสามารถปฏิบัติได้ แบ่งความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เลือกรื้อวัตถุประสงค์ที่มีในท้องถิ่น กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาปัจจัยการผลิตตามชนิดของสินค้า/บริการ ระดมหุ้นเพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรชี้ให้เห็นประโยชน์ของการจัดทำบัญชีรายรับเฉลี่ยต่อเดือนในรอบปีที่ผ่านมา และประชาสัมพันธ์สินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการและช่องทางที่เพิ่มมากขึ้น

จันทิมา รัชญเจริญ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพังงา ผลการศึกษาจากตัวอย่างพบว่า ลักษณะทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพังงา พบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมเดี่ยว ร้อยละ 72.97 มีจำนวนสมาชิก ตั้งแต่ 6 คน สูงสุด 262 คน และ ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับน้อยกว่า 26 คน ร้อยละ 73.51 อายุการจัดตั้งกลุ่ม ตั้งแต่ 2 ปี สูงสุด 20 ปี ร้อยละ 55.14 มีอายุการจัดตั้งอยู่ที่ระดับน้อยกว่า 6 ปี มีจำนวนเงินทุน ตั้งแต่ 2,000 บาท สูงสุด 800,000 บาท ร้อยละ 49.73 มีเงินทุนอยู่ที่น้อยกว่า 50,001 บาท และรายได้ของกลุ่มตั้งแต่ 3,000 บาท สูงสุด 3,000,000 บาท และร้อยละ 44.86 มีรายได้น้อยกว่า 100,001 บาท การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัด องค์การ ด้านการบังคับบัญชา ด้านการควบคุม ด้านการประสานงาน และด้านการวางแผนตามลำดับเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการบริหารจัดการของกลุ่ม จำแนกตามลักษณะทั่วไป ได้แก่ จำนวนสมาชิก อายุการจัดตั้งกลุ่ม จำนวนเงินลงทุน และรายได้ของกลุ่มแตกต่างกันมีระดับการบริหารจัดการ ด้านการจัดองค์การ ด้านบังคับบัญชา และด้านการควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาปัญหาในรายด้าน พบว่า ด้านการเงิน (เงินทุน) เป็นอันดับแรก มีปัญหาอยู่ใน

ระดับปานกลาง รองลงมามีปัญหา และอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านวัตถุดิบ และด้านการวางแผน ส่วนอันดับสุดท้าย ด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคาร และสถานที่ดำเนินการ มีปัญหา และอุปสรรคอยู่ในระดับน้อยมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามลักษณะทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีระดับปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้พบว่าปัญหา และอุปสรรคโดยรวมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติการบริหารจัดการโดยรวม ในทิศทางเดียวกัน ที่ระดับก่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีความสัมพันธ์มากที่สุด ในทิศทางเดียวกัน ระดับก่อนข้างสูง ส่วนด้านการประสานงาน ด้านการบังคับบัญชา ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับปานกลาง ตามลำดับ ความต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือ อันดับแรกเป็นเรื่องการให้คำแนะนำ และฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร รองลงมาเป็นเรื่องการให้คำแนะนำ การฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร การตลาด และจัดหาแหล่งเงินทุน การให้คำแนะนำ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน และอันดับสุดท้าย คือ การให้คำเกี่ยวกับการแนะนำถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ เทคนิค และกระบวนการผลิตใหม่ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่า

พวงเกสร วงศ์อนุพรกุล (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านวัดจันทร์พัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลวัดจันทร์ อำเภอมะเข่ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานด้านการตลาด ได้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทขนมพุดและครีมขนาดผสมสมุนไพรที่ปลูกในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน สภาพปัญหาด้านการตลาดที่สำคัญคือ ปัญหาการบรรจุภัณฑ์ยังขาดการพัฒนาในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ กาดังราคายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล แหล่งจำหน่ายยังมียอดขายน้อย และขาดการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง 2. แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด กำหนดแนวทางด้านผลิตภัณฑ์ โดยปรับปรุงรูปลักษณะกลิ่นบรรจุสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์และป้องกันสินค้าหาย ด้านราคาจำหน่าย กำหนดราคาโดยมีส่วนลดตามยอดสั่งซื้อ และให้พ่อค้าปลีกกำหนดราคาได้เอง ด้านการจัดจำหน่าย นำสินค้าไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น ฝากขายตามเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและสถานเสริมความงามและด้านการส่งเสริมการขาย โดยนำสินค้าไปจัดแสดง การจำหน่ายตรง การให้ข่าวเกี่ยวกับสินค้า การจัดทำแผ่นพับ ป้ายโฆษณา และประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และอินเทอร์เน็ต 3. ผลการประเมินแนว

ทางการพัฒนาด้านการตลาด มีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาจำหน่าย ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากแลเมื่อพิจารณาในรายละเอียด การจัดแสดงสินค้าตามที่หน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดขึ้น เพื่อจะได้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ซึ่งเป็นด้านการส่งเสริมการขาย มีความเหมาะสมมากที่สุด

มนูญ สุกุณี (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มการผลิตพืชมีปัจจัยสำคัญ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จเรียงตามลำดับ ได้แก่ การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และสภาพรวมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถพยากรณ์แนวโน้มความสำเร็จได้ตรงกับผลการประเมินร้อยละ 98.90 ส่วนกลุ่มผลิตสัตว์และประมง มีอิทธิพลของ 2 ปัจจัย คือ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และภาพรวมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถพยากรณ์แนวโน้มความสำเร็จของกลุ่มได้ตรงกับผลการประเมิน ร้อยละ 100.00 ส่วนการใช้ปัจจัย จำนวนสมาชิกและอายุของกลุ่มในการพยากรณ์ความสำเร็จพบว่า ในกลุ่มการผลิตพืช ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จคือ อายุของกลุ่ม สามารถพยากรณ์แนวโน้มความสำเร็จของกลุ่มได้ตรงกับผลการประเมินร้อยละ 50.00 ส่วนกลุ่มผลิตสัตว์และประมง มีอิทธิพลของ 2 ปัจจัย คือ จำนวนสมาชิก และอายุของกลุ่ม สามารถพยากรณ์แนวโน้มความสำเร็จของกลุ่มได้ตรงกับผลการประเมินร้อยละ 34.60 ซึ่งควรมีการศึกษากลุ่มอาชีพอื่น และปัจจัยอื่นๆ เพื่อที่จะนำปัจจัยที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มอาชีพไปใช้ในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป

ดวงเนตร ภูพาน (2554) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลตำบลหินลาด อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลตำบลหินลาด อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจน และพัฒนากระบวนการผลิต การตลาด การจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และพบว่าแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไม้ผล ตำบลหินลาดนั้น ต้องมีการพัฒนากลุ่มเสมอ มีการเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้น ซึ่งการเพิ่มปริมาณผลผลิต กลุ่มต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน แบบงบประมาณให้เปล่า เพราะไม่มีเงินลงทุนและไม่อยากเป็นหนี้ต้องมีการจัดหาศูนย์ที่ทำการถาวรของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มต้องมีความกระตือรือร้น เพื่อพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพผลิตไม้ผลให้เป็นอาชีพหลักมากกว่านี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิต การตลาดต่างๆ ต่อไปจากการศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลตำบลหินลาด อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาจึงขอเสนอโครงการปรับปรุงด้านการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลตำบลหินลาด จำนวน 3 โครงการ ดังนี้ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าชุมชน 2) โครงการเพิ่ม

ประสิทธิภาพสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ผลต่ำบลหินลาด 3) โครงการพัฒนาการบรรจุหีบห่อไม้ผลต่ำบลหินลาด

พนิดา ไพรนารี (2554) ได้ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจข้อมูล จำนวน 312 กลุ่ม ส่วนใหญ่ ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่บรรจุภัณฑ์ ไม่มีตรา สัญลักษณ์ ยี่ห้อ กลุ่มวิสาหกิจไม่มีเว็บไซต์เป็นของตนเอง จำนวนพนักงานทั้งหมด (ทั้งแบบรายเดือน และรายวัน) จำนวนพนักงาน 10-30 คน มูลค่ารวมของสินทรัพย์ถาวร (รวมที่ดิน) ประมาณ 1,000,001-2,000,000 บาท ยอดขายรวมในปี พ.ศ. 2552 ประมาณ 300,001-500,000 บาท ผลกำไรก่อนหักภาษีในปี พ.ศ. 2552 ประมาณ 400,001-600,000 บาท แหล่งที่มาของเงินทุน ของสมาชิกในกลุ่ม สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ หรือกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับความช่วยเหลือ หรือ สนับสนุนจากหน่วยงานกรมพัฒนาชุมชน (เช่น OTOP) ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับใบรับรองจากหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน ระดับประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เรียงลำดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ระดับปานกลาง ระดับดี และระดับน้อย ระดับผลกำไรจากการดำเนินงาน ตามระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ น้อยกว่า 100,000 บาท 400,001-600,000 บาท และ 100,001-200,000 บาท ระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการ ด้านการตลาด คือ ลูกค้าเดิมมีปริมาณการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น ด้านการผลิต คือ ผลิตสินค้าได้ตามระยะเวลาที่วางแผนไว้ ด้านการเงิน คือ สามารถหาแหล่งเงินทุนสำรองได้ง่าย ด้านการจัดการ คือ มีวิธีการประเมินการทำงานของพนักงานที่มีคุณภาพ ระดับปัญหาในการบริหารจัดการ ด้านการตลาด คือ ขาดแผนการตลาด ด้านการผลิต คือ มีของเสียจากการผลิตมาก ด้านการเงินและบัญชี คือ มีระบบบัญชีไม่ดี ด้านการจัดการ คือ ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการ กับ ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน จำนวนพนักงานทั้งหมดแตกต่างกัน โดยรวมมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ มูลค่ารวมของสินทรัพย์ถาวรแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ ยอดขายรวมต่อปีแตกต่างกัน โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ กำไรแตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ แหล่งที่มาของเงินทุนแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือหรือกู้ยืม แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการประเมินศักยภาพ กับข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่มีจำนวนพนักงานทั้งหมดแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ ยอดขายรวมต่อปีแตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ กาไรแตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการ

ประเมินศักยภาพ แหล่งที่มาของเงินทุน มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือหรือกู้ยืม มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่ให้การรับรองผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินศักยภาพ

จรรุวรรณ บุญลอย (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (1) วิสาหกิจชุมชนระดับดี สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.23 ปี จบชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำนา และสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ เพราะต้องการรายได้เสริม รายได้รวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 158,140.00 บาท รายได้รวมครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 75,812.00 บาท รายจ่ายรวมครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 100,410.00 บาท (2) วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 51.78 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำนา และสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะต้องการรายได้เสริม รายได้รวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 190,575.51 บาท รายได้รวมครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 52,280.48 บาท รายจ่ายรวมครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 121,337.50 บาท (3) วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 51.60 ปี จบชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำนา และสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะต้องการความรู้ รายได้รวมของครัวเรือนจากภาคเกษตรเฉลี่ย 224,057.69 บาท รายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 57,638.29 บาท 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน 3) วิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ มีความคิดเห็นด้านการพัฒนาแตกต่างกัน ทางด้านบริหารวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางด้านการวางแผนการดำเนินงานและการบริหารตลาด 4) วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีปัญหาในน้อยที่สุด รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุงตามลำดับ 5) ข้อเสนอแนะคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในด้านต่างๆ ตามความต้องการหรือปัญหาเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพแต่ละวิสาหกิจชุมชน

สุภาพร รักดี (2556) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทอผ้า บ้านเด่นวัว อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า 1. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านเด่นวัว อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก พบว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า

บ้านเด่นวัว อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สมาชิก ให้ความสำคัญการบริหารอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการสมาชิกให้ความสำคัญความถี่อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านการตลาด ด้านการผลิตตามลำดับ 2. แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านเด่นวัว อำเภอวังเจ้าจังหวัดตาก 2.1 ด้านการบริหารจัดการ ควรมีหน่วยงานราชการต่างๆ หรือเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยกำกับดูแลในการบริหารจัดการกำหนดคุณสมบัติคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็น สมาชิกใหม่อย่างครอบคลุมให้มากขึ้น จัดให้ศึกษาดูงาน ด้านการบริหารจัดการของกลุ่มทอผ้าใกล้เคียง หรือได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มทอผ้าอื่นๆ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี 2.2 ด้านการผลิต ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีการผลิตวัตถุดิบในท้องถิ่นของตนเองให้มากที่สุด โดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากที่อื่น รวมทั้งพัฒนาความรู้และเทคนิคในการผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อช่วยลดต้นทุนที่ราคาสูงจากการซื้อวัตถุดิบจากที่อื่น 2.3 ด้านการตลาด ควรพัฒนาและให้ความรู้รวมทั้งการส่งเสริมการจัดทำแผนธุรกิจ การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้าของสมาชิก นำสินค้าของกลุ่มสมาชิกเข้าร่วมการแสดงผลสินค้าในงานต่างๆ และเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มผ่านทางเว็บไซต์ แผ่นพับ วารสารของทางอำเภอวังเจ้า จัดประชุมกับสมาชิกกลุ่มเพื่อทำข้อตกลงในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการกำหนดราคากลางของผลิตภัณฑ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร วิชาศึกษิตชุมชนใน 6 อำเภอ (อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอไทรน้อย) ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 313 กลุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane 1973 ,1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง , 2544 , น19 - 20) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

กำหนดให้ n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{313}{1+313(0.05)^2}$$
$$= 176 \text{ กลุ่ม}$$

ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นเกษตรกร จำนวน 176 กลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 องค์ประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามประกอบด้วย 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำถามแบบปลายปิด 2) เป็นคำถามแบบปลายเปิด ตามประเด็นของวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถามได้ โดยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบในเรื่อง ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนคำถามเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ “มี” กับ “ไม่มี” โดยกำหนดให้ “มี” เท่ากับ 1 คะแนน และ “ไม่มี” เท่ากับ 0 คะแนน

ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับการปฏิบัติเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติประจำ

คะแนน 2 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

คะแนน 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนด ระดับปัญหาเป็น 4 ระดับ ดังนี้

คะแนน 4 หมายถึง มีปัญหาระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีปัญหาระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีปัญหาระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่มีปัญหา

กำหนดระดับข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 3 หมายถึง มีระดับความจำเป็นมาก

คะแนน 2 หมายถึง มีระดับความจำเป็นปานกลาง

คะแนน 1 หมายถึง มีระดับความจำเป็นน้อย

2.2 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ให้ได้มาตรฐาน โดยการ

- 1) ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ตรงตามเนื้อหา และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วดำเนินการแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขแล้วมาจัดพิมพ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ออกไปสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชน จำนวน 176 คน ในจังหวัดนนทบุรี โดยดำเนินการชี้แจงเรื่อง วัตถุประสงค์ ความเป็นมา และประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยนี้ และดำเนินการสัมภาษณ์โดยผู้สัมภาษณ์เป็นคนอ่านแบบสอบถาม แล้วผู้ให้สัมภาษณ์เป็นคนตอบคำถาม ผู้สัมภาษณ์บันทึกคำตอบ ตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา แล้วเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ เดือนเมษายน – เดือนกรกฎาคม 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลได้แล้ว ตรวจสอบความถูกต้องและจัดทำรหัสตัวแปรลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติในการวิเคราะห์

4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{1 - 0}{3} \\ &= \frac{1}{3} = 0.33 \end{aligned}$$

และกำหนดช่วงการปฏิบัติดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.01 – 0.33 หมายถึง มีการปฏิบัติระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.34 – 0.66 หมายถึง มีการปฏิบัติระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 0.67 – 1.00 หมายถึง มีการปฏิบัติระดับมาก

4.3 การผลิตสินค้ำวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย ใช้สถิติแจกแจงความถี่

ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์ในการกำหนดระดับการปฏิบัติ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= \frac{2}{3} = 0.66 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถแปลความหมายของระดับการปฏิบัติ ตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1.00 – 1.66 หมายถึง มีการปฏิบัติเป็นประจำ

1.67 – 2.33 หมายถึง มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง

2.34 – 3.00 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

4.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้ำวิสาหกิจชุมชนได้

มาตรฐานความปลอดภัย ใช้เกณฑ์ในการกำหนดระดับปัญหาดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{4 - 1}{4} \\ &= \frac{3}{4} = 0.75 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถแปลความหมายของระดับปัญหา ตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1.00 – 1.75 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

1.76 – 2.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

2.51 – 3.25 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

3.26 – 4.00 หมายถึง ระดับปัญหามาก

และใช้เกณฑ์ในการกำหนดระดับข้อเสนอแนะ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} = 0.66 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถแปลความหมายของระดับความจำเป็น ตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1.00 – 1.66 หมายถึง มีความจำเป็นระดับน้อย

1.67 – 2.33 หมายถึง มีความจำเป็นระดับปานกลาง

2.34 – 3.00 หมายถึง มีความจำเป็นระดับมาก

4.5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้า

วิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ปัจจัยทางสังคมได้แก่ เพศ อายุ กระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ รายรับ และรายจ่าย ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบไคสแควร์ กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

1.1 เพศ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.2 เป็นเพศชาย และร้อยละ 31.8 เป็นเพศหญิง

1.2 อายุ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 50.85 ปี อายุสูงสุด 75.0 ปี และอายุต่ำสุด 25.0 ปี โดยร้อยละ 33.5 อยู่ในช่วงอายุ 33.5 รองลงมาร้อยละ 30.1 อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 18.8 อายุต่ำกว่า 40 ปี และร้อยละ 17.6 อายุมากกว่า 60 ปี

1.3 ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 27.8 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า รองลงมาร้อยละ 25.6 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 19.9 ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา ร้อยละ 11.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และร้อยละ 2.8 จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

1.4 อาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.2 มีอาชีพประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 47.7 อาชีพการเกษตร ร้อยละ 38.1 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 3.4 อาชีพค้าขาย และร้อยละ 0.6 อาชีพรับราชการ

1.5 รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย 254,352.27 บาท โดยมีรายได้สูงสุด 1,000,000 บาท และรายได้ต่ำสุด 5,000 บาท โดยร้อยละ 30.7 มีรายได้ระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท รองลงมาร้อยละ 26.1 มีรายได้มากกว่า 300,000 บาท ร้อยละ 17.6 มีรายได้ระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท ร้อยละ 11.4 มีรายได้ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 8.5 มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาท และร้อยละ 5.7 ไม่มีรายได้

1.6 รายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 237,988.64 บาท รายได้สูงสุด 3,000,000 บาท และรายได้ต่ำสุด 15,000 บาท โดยร้อยละ 26.1 มีรายได้ระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท และมากกว่า 300,000 บาท เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาร้อยละ 21.0 มีรายได้ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 10.8 ไม่มีรายได้ ร้อยละ 10.2 มีรายได้ระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท และร้อยละ 5.7 มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาท

1.7 การเป็นสมาชิกกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 98.3 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 29.5 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ร้อยละ 19.9 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.9 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 14.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และร้อยละ 12.5 กเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.8 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.3 รับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาร้อยละ 75.6 รับรู้ข่าวสารจากผู้นำชุมชน ร้อยละ 52.8 รับรู้ข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 44.9 รับรู้ข่าวสารจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 31.8 รับรู้ข่าวสารจากการฝึกอบรม ร้อยละ 28.4 รับรู้ข่าวสารจากการศึกษาดูงาน ร้อยละ 21.6 รับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 9.7 รับรู้ข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ 6.8 รับรู้ข่าวสารจาก

วิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 4.5 รับรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และร้อยละ 4.0 รับรู้ข่าวสารจากวารสาร/นิตยสาร

1.9 การมีตำแหน่งทางสังคม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รองลงมาร้อยละ 34.7 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 12.5 เป็นอาสาสมัครเกษตร รองลงมาร้อยละ 7.4 เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ร้อยละ 3.4 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และร้อยละ 1.7 เป็นนายก/สมาชิก อบต.

1.10 ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการเฉลี่ย 4.58 ปี โดยมีระยะเวลาสูงสุด 13 ปี และต่ำสุด 1 ปี โดยร้อยละ 41.5 มีระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนระหว่าง 5 – 6 ปี รองลงมาร้อยละ 26.1 มีระยะเวลาระหว่าง 3 – 4 ปี ร้อยละ 18.2 มีระยะเวลาระหว่าง 1 – 2 ปี ร้อยละ 7.4 มีระยะเวลา 7 – 8 ปี และร้อยละ 68 มีระยะเวลา 9 ปีขึ้นไป

1.11 สถานภาพภายในกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 69.9 มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นประธาน รองลงมาร้อยละ 13.1 เป็นสมาชิก ร้อยละ 10.2 เป็นรองประธาน ร้อยละ 5.1 เป็นเลขานุการ และร้อยละ 1.7 เป็นประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

n=176		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	56	31.8
หญิง	120	68.2
อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	33	18.8
41 – 50 ปี	53	30.1
51 – 60 ปี	59	33.5
มากกว่า 60 ปี	31	17.6
อายุต่ำสุด 25.0 ปี อายุสูงสุด 75.0 ปี อายุเฉลี่ย 50.85 ปี S.D. 10.66 ปี		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	n=176	
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา	35	19.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	11.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า	21	11.9
อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า	49	27.8
ปริญญาตรี	45	25.6
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.8
อาชีพหลัก		
การเกษตร	84	47.7
รับราชการ	1	0.6
รับจ้าง	6	3.4
ค้าขาย	67	38.1
ประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน	120	68.2
รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก		
ไม่มีรายได้	10	5.7
ต่ำกว่า 50,000 บาท	15	8.5
50,001 – 100,000 บาท	20	11.4
100,001 - 200,000 บาท	54	30.7
200,001 – 300,000 บาท	31	17.6
มากกว่า 300,000 บาท	46	26.1
รายได้ต่ำสุด 5,000 บาท รายได้สูงสุด 1,000,000 บาท		
เฉลี่ย 254,352.27 บาท S.D. 214,828.94 บาท		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=176

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน		
ไม่มีรายได้	19	10.8
ต่ำกว่า 50,000 บาท	10	5.7
50,001 – 100,000 บาท	37	21.0
100,001 - 200,000 บาท	46	26.1
200,001 – 300,000 บาท	18	10.2
มากกว่า 300,000 บาท	46	26.1
รายได้ต่ำสุด 15,000 บาท รายได้สูงสุด 3,000,000 บาท		
เฉลี่ย 237,988.64 บาท S.D. 294,790.04 บาท		
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	52	29.5
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	22	12.5
สหกรณ์การเกษตร	35	19.9
กลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน	28	15.9
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	26	14.8
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	173	98.3
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและวิสาหกิจชุมชน		
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	166	94.3
ผู้นำชุมชน	133	75.6
ญาติพี่น้อง	79	44.9
เพื่อนบ้าน	93	52.8
วิทยุโทรทัศน์	17	9.7
วิทยุกระจายเสียง	12	6.8
หนังสือพิมพ์	8	4.5
อินเทอร์เน็ต	38	21.6

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=176		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วารสาร/นิตยสาร	7	4.0
การฝึกอบรม	56	31.8
การศึกษาดูงาน	50	28.4
การมีตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มี	115	65.3
มี	61	34.7
นายก/สมาชิก อบต.	3	1.7
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	6	3.4
อาสาสมัครเกษตร	22	12.5
ปราชญ์ชาวบ้าน	6	3.4
อาสาสมัครสาธารณสุข	13	7.4
ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน		
1 – 2 ปี	32	18.2
3 – 4 ปี	46	26.1
5 – 6 ปี	73	41.5
7 – 8 ปี	13	7.4
9 ปี ขึ้นไป	12	6.8
ระยะเวลาต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 13 ปี เฉลี่ย 4.58 ปี S.D. 2.43		
สถานภาพภายในกลุ่ม		
ประธาน	123	69.9
รองประธาน	18	10.2
เลขานุการ	9	5.1
ประชาสัมพันธ์	3	1.7
สมาชิก	23	13.1

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

2.1.1 สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 55.1 สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม รองลงมาร้อยละ 49.4 เกิดจากการชักชวนของผู้นำชุมชน/สมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 26.7 เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 21.0 เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และร้อยละ 5.7 เกิดจากสาเหตุอื่นๆ

2.1.2 แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 91.5 แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชนมาจากการระดมทุนจากสมาชิก รองลงมาร้อยละ 26.1 จากแหล่งเงินทุนอื่นๆ ร้อยละ 16.5 ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 9.7 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 8.5 กู้เงินจากธนาคาร และร้อยละ 0.6 ได้รับทุนสนับสนุนจากเอกชน

2.1.3 แหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนจากยอดขาย/บริการเฉลี่ย 269,323.86 บาท บาท สูงสุด 3,000,000.0 บาท และต่ำสุด 15,000.0 บาท โดยร้อยละ 32.4 มีแหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท รองลงมาร้อยละ 26.7 มีแหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 13.6 มีแหล่งรายรับระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 10.2 มีแหล่งรายรับระหว่าง 400,001 – 500,000 บาท และ 500,001 บาทขึ้นไป เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และร้อยละ 6.8 มีแหล่งรายรับระหว่าง 300,001 – 400,000 บาท

2.1.4 รายรับของวิสาหกิจชุมชนต่อปี จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายรับของวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 282,403.41 บาท รายรับสูงสุด 3,000,000.0 บาท และรายรับต่ำสุด 15,000.0 บาท โดยร้อยละ 33.0 มีรายรับของวิสาหกิจชุมชนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท รองลงมาร้อยละ 23.3 มีรายรับต่ำกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 15.3 มีรายรับระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 11.9 มีรายรับระหว่าง 400,001 – 500,000 บาท ร้อยละ 10.2 มีรายรับ 500,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 6.3 มีรายรับระหว่าง 300,001 – 400,000 บาท

2.1.5 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าเช่าสถานที่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 19,343.41 บาท รายจ่ายสูงสุด 800,000.0 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 1,440.0 บาท โดยร้อยละ 83.5 มีแหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าเช่าสถานที่ต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 7.4 มีรายจ่ายค่าเช่าสถานที่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 5.1 มีรายจ่ายค่าเช่าสถานที่ 30,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 4.0 มีรายจ่ายค่าเช่าสถานที่ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท

2.1.6 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิต จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 132,664.77 บาท รายจ่ายสูงสุด 1,000,000.0 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 2,000.0 บาท โดยร้อยละ 32.4 มีรายจ่ายต่ำกว่า 50,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 25.6 มีรายจ่ายระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 21.6 มีรายจ่ายระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 11.9 มีรายจ่ายระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท และร้อยละ 8.5 มีรายจ่าย 300,001 บาท ขึ้นไป

2.1.7 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าแรง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 31,056.82 บาท รายจ่ายสูงสุด 500,000.0 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 1,500.0 บาท โดยร้อยละ 71.0 มีรายจ่ายต่ำกว่า 20,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 11.9 มีรายจ่ายระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท ร้อยละ 9.7 มีรายจ่าย 60,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 7.4 มีรายจ่ายระหว่าง 20,001 – 40,000 บาท

2.1.8 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าสาธารณูปโภค จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 16,270.23 บาท รายจ่ายสูงสุด 500,000.0 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 2,000.0 บาท โดยร้อยละ 71.0 มีรายจ่ายต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 15.9 มีรายจ่าย 30,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 10.8 มีรายจ่าย ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท และร้อยละ 2.8 มีรายจ่ายระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท

2.1.9 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 2,776.14 บาท รายจ่ายสูงสุด 210,000.0 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 1,200.0 บาท โดยร้อยละ 90.3 มีรายจ่ายต่ำกว่า 5,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 4.0 มีรายจ่ายระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 3.4 มีรายจ่ายระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท และร้อยละ 2.3 มีรายจ่ายได้ 20,001 บาท ขึ้นไป

2.1.10 แหล่งรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ย 196,452.50 บาท รายจ่ายสูงสุด 1,334,400.00 บาท และรายจ่ายต่ำสุด 5,000.0 บาท โดยร้อยละ 28.4 มีรายจ่ายระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 21.0 มีรายจ่ายระหว่าง 50,000 บาท และระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น ร้อยละ 19.3 มีรายจ่าย 300,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 10.2 มีรายจ่ายระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท

2.1.11 หนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 57.4 ไม่มีหนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และร้อยละ 42.6 มีหนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน

2.1.12 หนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคาร จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินเฉลี่ย 20,738.64 บาท หนี้สินสูงสุด 1,000,000.00 บาท และหนี้สินต่ำสุด 50,000.0 บาท ร้อยละ 92.0 หนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคารต่ำกว่า 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 5.1 หนี้สินระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 1.7 หนี้สินระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท และร้อยละ 1.1 มีหนี้สิน 200,001 บาทขึ้นไป

2.1.13 หนี้สินจากการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินเฉลี่ย 9,573.86 บาท หนี้สินสูงสุด 200,000.0 บาท และหนี้สินต่ำสุด 10,000.0 บาท โดยร้อยละ 85.8 มีหนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคารต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 7.4 มีหนี้สิน 20,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 6.8 มีหนี้สินระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท

2.1.14 จำนวนหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินเฉลี่ย 39,204.55 บาท หนี้สินสูงสุด 3,200,000.0 บาท และหนี้สินต่ำสุด 10,000.0 บาท โดยร้อยละ 85.8 หนี้สินจากของวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า 30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 6.8 มีหนี้สิน 100,001 บาท ขึ้นไป และร้อยละ 4.5 มีหนี้สินระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท และร้อยละ 2.8 มีหนี้สินระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท

2.1.15 การเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84.1 มีการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยร้อยละ 80.7 มีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ และร้อยละ 57.4 มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และร้อยละ 15.9 ไม่มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

2.1.16 ช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.9 มีการขายปลีก รองลงมาร้อยละ 80.7 มีการขายส่ง ร้อยละ 79.0 มีการขายตรง และร้อยละ 25.0 มีการรับจ้างผลิต

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
n=176		
สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน		
เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน	37	21.0
เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม	97	55.1
เกิดจากการชักชวนของผู้นำชุมชน/สมาชิกกลุ่ม	87	49.4
เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานของรัฐ	47	26.7
เกิดจากสาเหตุอื่นๆ	10	5.7
แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน		
ระดมทุนจากสมาชิก	161	91.5
กู้เงินจากธนาคาร	15	8.5
กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน	17	9.7
ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ	29	16.5
ได้รับทุนสนับสนุนจากเอกชน	1	0.6
แหล่งเงินทุนอื่นๆ	46	26.1
แหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนจากยอดขาย/บริการ (บาท/ปี)		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	47	26.7
100,001 – 200,000 บาท	57	32.4
200,001 – 300,000 บาท	24	13.6
300,001 – 400,000 บาท	12	6.8
400,001 – 500,000 บาท	18	10.2
500,001 บาท ขึ้นไป	18	10.2
รายรับต่ำสุด 15,000.0 บาท รายรับสูงสุด 3,000,000.0 บาท		
เฉลี่ย 269,323.86 บาท S.D. 307,945.696 บาท		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=176		
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายรับของวิสาหกิจชุมชน (บาท/ปี)		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	41	23.3
100,001 – 200,000 บาท	58	33.0
200,001 – 300,000 บาท	27	15.3
300,001 – 400,000 บาท	11	6.3
400,001 – 500,000 บาท	21	11.9
500,001 บาท ขึ้นไป	18	10.2
รายรับต่ำสุด 15,000.0 บาท รายรับสูงสุด 3,000,000.0 บาท		
เฉลี่ย 282,403.41 บาท S.D. 304,426.94 บาท		
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าเช่าสถานที่		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	147	83.5
10,001 – 20,000 บาท	13	7.4
20,001 – 30,000 บาท	7	4.0
30,001 บาท ขึ้นไป	9	5.1
รายจ่ายต่ำสุด 1,440.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 800,000.0 บาท		
เฉลี่ย 19,343.41 บาท S.D. 104,817.55 บาท		
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิต		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	57	32.4
50,001 – 100,000 บาท	45	25.6
100,001 – 200,000 บาท	38	21.6
200,001 – 300,000 บาท	21	11.9
300,001 บาท ขึ้นไป	15	8.5
รายจ่ายต่ำสุด 2,000.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 1,000,000.0 บาท		
เฉลี่ย 132,664.77 บาท S.D. 131,460.09 บาท		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=176		
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าแรงงาน		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	125	71.0
20,001 – 40,000 บาท	13	7.4
40,001 – 60,000 บาท	21	11.9
60,001 บาท ขึ้นไป	17	9.7
รายจ่ายต่ำสุด 1,500.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 500,000.0 บาท		
เฉลี่ย 31,056.82 บาท S.D. 82,237.14 บาท		
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าสาธารณูปโภค		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	125	71.0
10,001 – 20,000 บาท	19	10.8
20,001 – 30,000 บาท	5	2.8
30,001 บาท ขึ้นไป	27	15.3
รายจ่ายต่ำสุด 2,000.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 500,000.0 บาท		
เฉลี่ย 16,270.23 บาท S.D. 44,016.56 บาท		
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	159	90.3
5,001 – 10,000 บาท	7	4.0
10,001 – 20,000 บาท	6	3.4
20,001 บาท ขึ้นไป	4	2.3
รายจ่ายต่ำสุด 1,200.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 210,000.0 บาท		
เฉลี่ย 2,776.14 บาท S.D. 16,755.20 บาท		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=176		
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน (บาท/ปี)		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	37	21.0
50,001 – 100,000 บาท	37	21.0
100,001 – 200,000 บาท	50	28.4
200,001 – 300,000 บาท	18	10.2
300,001 บาท ขึ้นไป	34	19.3
รายจ่ายต่ำสุด 5,000.0 บาท รายจ่ายสูงสุด 1,334,400.00 บาท		
เฉลี่ย 196,452.50 บาท S.D. 208,335.11 บาท		
หนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน		
ไม่มี	101	57.4
มี	75	42.6
หนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคาร (บาท)		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	162	92.0
50,001 – 100,000 บาท	3	1.7
100,001 – 200,000 บาท	9	5.1
200,001 บาท ขึ้นไป	2	1.1
หนี้สินต่ำสุด 50,000.0 บาท หนี้สินสูงสุด 1,000,000.0 บาท		
เฉลี่ย 20,738.64 บาท S.D. 89,977.90 บาท		
หนี้สินจากการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน (บาท)		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	151	85.8
10,001 – 20,000 บาท	12	6.8
20,001 บาท ขึ้นไป	13	7.4
หนี้สินต่ำสุด 10,000.0 บาท หนี้สินสูงสุด 200,000.0 บาท		
เฉลี่ย 9,573.86 บาท S.D. 36,769.01 บาท		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=176		
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน (บาท)		
ต่ำกว่า 30,000 บาท	151	85.8
30,001 – 50,000 บาท	5	2.8
50,001 – 100,000 บาท	8	4.5
100,001 บาท ขึ้นไป	12	6.8
หนี้สินต่ำสุด 10,000.0 บาท หนี้สินสูงสุด 3,200,000.0 บาท		
เฉลี่ย 39,204.55 บาท S.D. 248,229.03 บาท		
การเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน		
ไม่มี	28	15.9
มี โดยการ	148	84.1
พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์	142	80.7
พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	101	57.4
ช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการของวิสาหกิจชุมชน		
ขายตรง	139	79.0
ขายปลีก	160	90.9
ขายส่ง	142	80.7
รับจ้างผลิต	44	25.0

2.2 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดช่วงการปฏิบัติ

ดังนี้

ระหว่าง 90.0 – 99.9 %	หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด
ระหว่าง 80.0 – 89.9 %	หมายถึง มีการปฏิบัติมาก
ระหว่าง 70 – 79.9 %	หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง
ระหว่าง 60 – 69.9 %	หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ต่ำกว่า 60 % หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

2.2.1 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารองค์กร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม (ร้อยละ 92.6) รองลงมาคือ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม (ร้อยละ 91.5) และการกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม (ร้อยละ 90.9)

การปฏิบัติในระดับมาก ในเรื่อง สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม (ร้อยละ 84.7) การจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก (ร้อยละ 85.2) และการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 81.3)

การปฏิบัติปานกลาง ในเรื่อง การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม (ร้อยละ 77.8) การเปิดเผยข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 76.7) และการจัดบันทึกการเงิน//บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรม (ร้อยละ 71.0)

การปฏิบัติน้อย ในเรื่อง การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 69.3) การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก (ร้อยละ 66.5) และการบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 63.6) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง การบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 59.7) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารองค์กร

ประเด็น	n=176		แปลผล
	มี	ไม่มี	
1. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม	163(92.6)	13(7.4)	มากที่สุด
2. สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม	149(84.7)	27(15.3)	มาก
3. การกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม	160(90.9)	16(9.1)	มากที่สุด
4. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม	161(91.5)	15(8.5)	มากที่สุด
5. การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	137(77.8)	39(22.2)	ปานกลาง
6. การจัดบันทึกการเงิน//บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรม	125(71.0)	51(29.0)	ปานกลาง
7. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ	122(69.3)	54(30.7)	น้อย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	n=176		
ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
8. การเปิดเผยข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ	135(76.7)	41(23.3)	ปานกลาง
9. การบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	105(59.7)	71(40.3)	น้อยที่สุด
10. การบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	112(63.6)	64(36.4)	น้อย
11. การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก	117(66.5)	59(33.5)	น้อย
12. การนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	143(81.3)	33(18.8)	มาก
13. การจัดสรรรายได้ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก	150(85.2)	26(14.8)	มาก

2.2.2 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อวิสาหกิจ

ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง ผลិតสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค (ร้อยละ 96.6) รองลงมาคือการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 96.0) การให้การสนับสนุนชุมชนด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์/การบริจาคเพื่อสาธารณะ (ร้อยละ 94.9) และมีการปฏิบัติมากในเรื่อง การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน (ร้อยละ 80.7) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อวิสาหกิจชุมชน

	n=176		
ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
1. ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค	170(96.6)	6(3.4)	มากที่สุด
2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	169(96.0)	7(4.0)	มากที่สุด
3. การให้การสนับสนุนชุมชนด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์/การบริจาคเพื่อสาธารณะ	167(94.9)	9(5.1)	มากที่สุด
4. การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน	142(80.7)	34(19.3)	มาก

2.2.3 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนของวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับน้อยถึงปานกลาง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า มีการปฏิบัติปานกลางในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ และ การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร (ร้อยละ 77.3) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาคือ กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน และ การถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 76.1) จำนวนเท่ากันทั้ง 2 ประเด็น การเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน (ร้อยละ 74.4) การควบคุมแผนและปรับแผนปฏิบัติการ (ร้อยละ 73.3) การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ และการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน (ร้อยละ 72.7) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ (ร้อยละ 72.2) และมีการปฏิบัติในเรื่อง สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน (ร้อยละ 69.3) และ การเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน (ร้อยละ 67.6) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนของวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	n=176		แปลผล
	มี	ไม่มี	
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน	131(74.4)	45(25.6)	ปานกลาง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน	119(67.6)	57(32.4)	น้อย
3. กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน	134(76.1)	42(23.9)	ปานกลาง
4. สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน	122(69.3)	54(30.7)	น้อย
5. การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ	128(72.7)	48(27.3)	ปานกลาง
6. การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ	136(77.3)	40(22.7)	ปานกลาง
7. การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร	136(77.3)	40(22.7)	ปานกลาง
8. การถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง	134(76.1)	42(23.9)	ปานกลาง
9. การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้	127(72.2)	49(27.8)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=176			
ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
10. การควบคุมแผนและปรับแผนปฏิบัติการ	129(73.3)	47(26.7)	ปานกลาง
11. การคาดการณ์ความสำเร็จของแผน	128(72.7)	48(27.3)	ปานกลาง

2.2.4 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารการตลาด พบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับจากขมไปหาน้อยพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย (ร้อยละ 94.3) รองลงมาคือ การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย และการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด (ร้อยละ 89.2) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารการตลาด

n=176			
ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
1. การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย	166(94.3)	10(5.7)	มากที่สุด
2. การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย	157(89.2)	19(10.8)	มาก
3. การติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด	157(89.2)	19(10.8)	มาก

2.2.5 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การแสวงหาความรู้ใหม่ (ร้อยละ 97.7) และการนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 93.8)

การปฏิบัติมากในเรื่อง การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก (ร้อยละ 84.1) การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม (ร้อยละ 83.5) และ การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก (ร้อยละ 83.0)

การปฏิบัติในระดับปานกลางในเรื่อง การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม (ร้อยละ 72.7)

การปฏิบัติน้อยในเรื่อง การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 68.8)

การปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 46.0) การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 42.6) และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 40.3) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

	n=176		
ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
1. การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น	75(42.6)	101(57.4)	น้อยที่สุด
2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	71(40.3)	105(59.7)	น้อยที่สุด
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	81(46.0)	95(54.0)	น้อยที่สุด
4. การแสวงหาความรู้ใหม่	172(97.7)	4(2.3)	มากที่สุด
5. การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	165(93.8)	11(6.2)	มากที่สุด
6. การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม	147(83.5)	29(16.5)	มาก
7. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิ ปัญญาเดิม	128(72.7)	48(27.3)	ปานกลาง
8. การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ	121(68.8)	55(31.3)	น้อย
9. การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ สมาชิก	146(83.0)	30(17.0)	มาก
10. การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ บุคคลภายนอก	148(84.1)	28(15.9)	มาก

2.2.6 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก (ร้อยละ 97.2) รองลงมาคือ การพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ และการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม (ร้อยละ 92.0) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น มีการปฏิบัติมากในเรื่อง การสร้างขวัญ/กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก (ร้อยละ 88.6) รองลงมาคือ การแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบ

เพื่อนำไปปรับปรุง (ร้อยละ 86.4) และการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก (ร้อยละ 85.8) และมีการปฏิบัติ น้อยในเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก (ร้อยละ 72.2) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	n=176		แปลผล
	มี	ไม่มี	
1. การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก	151(85.8)	25(14.2)	มาก
2. การพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ	162(92.0)	14(8.0)	มากที่สุด
3. การพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม	162(92.0)	14(8.0)	มากที่สุด
4. การสร้างขวัญ/กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก	156(88.6)	20(11.4)	มาก
5. การสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก	171(97.2)	5(2.8)	มากที่สุด
6. การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก	127(72.2)	49(27.8)	ปานกลาง
7. การแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง	152(86.4)	24(13.6)	มาก

2.2.7 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่อง การวางแผนงานในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ (ร้อยละ 87.7) รองลงมาคือ การควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด (ร้อยละ 84.1) มีการปฏิบัติปานกลางในเรื่อง การเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน (ร้อยละ 77.8) การกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน (ร้อยละ 76.1) และการเชื่อมโยง/เกื้อกูลกับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้ส่งผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/บริการ (ร้อยละ 73.9) และมีการปฏิบัติน้อยในเรื่อง การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 67.0) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ประเด็น	n=176		แปลผล
	มี	ไม่มี	
1. การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน	118(67.0)	58(33.0)	น้อย
2. การเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน	137(77.8)	39(22.2)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	n=176		
	มี	ไม่มี	แปลผล
3. การเชื่อมโยง/เชื่อมกับวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ เพื่อให้ส่งผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/บริการ	130(73.9)	46(26.1)	ปานกลาง
4. การกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน	134(76.1)	42(23.9)	ปานกลาง
5. การควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด	148(84.1)	28(15.9)	มาก
6. การวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ	149(84.7)	27(15.3)	มาก

2.2.8 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า

1) *ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมาก ที่สุดในเรื่อง การลดรายจ่าย (ร้อยละ 94.9) รองลงมาคือ การเพิ่มรายได้ (ร้อยละ 98.9) และคุณภาพชีวิตของสมาชิกและพึ่งตนเองได้ (ร้อยละ 96.0) ตามลำดับ

2) *คุณภาพของสินค้าและบริการ* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง สินค้า/บริการได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า (ร้อยละ 98.3) มีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่อง การสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ (ร้อยละ 84.1) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในเรื่อง เกิดสินค้า/บริการใหม่ๆ ที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด (ร้อยละ 77.3) และ สินค้า/บริการได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน (ร้อยละ 76.1) ตามลำดับ

3) *ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การลดต้นทุนการดำเนินงาน (ร้อยละ 90.3) และมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่องการลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิตสินค้า/บริการ (ร้อยละ 88.6) ตามลำดับ

4) *การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 93.2) และมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่อง สมาชิกมีความพอใจและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (ร้อยละ 87.5) และความสามารถดำเนินการตามแผนและประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 84.1) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
n=176

ประเด็น	มี	ไม่มี	แปลผล
1. ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน			
1.1 การลดรายจ่าย	167(94.9)	9(5.1)	มากที่สุด
1.2 การเพิ่มรายได้	174(98.9)	2(1.1)	มากที่สุด
1.3 คุณภาพชีวิตของสมาชิกและพึ่งตนเองได้	169(96.0)	7(4.0)	มากที่สุด
2. คุณภาพของสินค้าและบริการ			
2.1 สินค้า/บริการ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า	173(98.3)	3(1.7)	มากที่สุด
2.2 สินค้า/บริการ ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน	134(76.1)	42(23.9)	ปานกลาง
2.3 การสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ	148(84.1)	28(15.9)	มาก
2.4 เกิดสินค้า/บริการใหม่ๆ ที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด	136(77.3)	40(22.7)	ปานกลาง
3. ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน			
3.1 การลดต้นทุนการดำเนินงาน	159(90.3)	17(9.7)	มากที่สุด
3.2 การลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิตสินค้า/บริการ	156(88.6)	20(11.4)	มาก
4. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน			
4.1 ความสามารถดำเนินการตามแผนและประสบความสำเร็จ	148(84.1)	28(15.9)	มาก
4.2 ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	164(93.2)	12(6.8)	มากที่สุด
4.3 สมาชิกมีความพอใจและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	154(87.5)	22(12.5)	มาก

ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย ผลการศึกษามีดังนี้

3.1 สถานที่ผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.88) รองลงมาคือ สถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาด

ไม่ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิภูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ละแมลงรวมทั้งเชื้อโรค (ค่าเฉลี่ย 2.86) มีกรรมวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค ตลอดจนฝุ่นผงและสาเหตุของการปนเปื้อนอื่น ๆ ด้วย (ค่าเฉลี่ย 2.81) แยกบริเวณผลิตอาหารออกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับที่อยู่อาศัย และจัดให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม เพียงพอตามความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานภายในอาคารผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.78) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น การอยู่ห่างจากบริเวณหรือสถานที่ที่มีฝุ่นมากผิดปกติไม่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่น่ารังเกียจ และมีการจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมในอาคารหรือบริเวณผลิตให้มีความเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะไม่มีสิ่งของที่ใช้แล้ว และไม่เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์สะดวกและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 2.76) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น บริเวณพื้นที่ตั้งตัวอาคาร ไม่มีน้ำขังแฉะ สกปรก และมีท่อระบายน้ำเพื่อให้ไหลลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 2.68) ตามลำดับ

3.2 เครื่องมือ อุปกรณ์การผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ โต๊ะหรือพื้นผิวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่เกิดสนิม ทำความสะอาดง่าย ไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ทำความสะอาดง่ายมีความสูงเหมาะสมในการปฏิบัติงาน หรือมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ และเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ (ค่าเฉลี่ย 2.89) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาคือ เครื่องมือและอุปกรณ์ ที่ใช้เหมาะสมและคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งสามารถทำความสะอาดตัวเครื่องมือ อุปกรณ์และบริเวณที่ตั้งได้ง่ายและทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 2.87) และภาชนะหรืออุปกรณ์ในการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร อันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและง่ายต่อการทำความสะอาด (ค่าเฉลี่ย 2.78)

3.3 วิธีการผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะบรรจุด้วย (ค่าเฉลี่ย 2.93) รองลงมาคือ การดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.92) วัตถุดิบและส่วนผสมในการผลิตอาหาร มีการคัดเลือกให้อยู่ในสภาพที่สะอาด มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับใช้ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคแล้วหรือทำความสะอาดตามความจำเป็นเพื่อจัดสิ่งสกปรก และเก็บรักษาวัตถุดิบภายใต้สภาวะที่ป้องกันการปนเปื้อนได้โดยมีการเสื่อมสลายน้อยที่สุดมีการหมุนเวียนสต็อกของวัตถุดิบส่วนผสมอาหารอย่างมี

ประสิทธิภาพ และการใช้วัตถุเจือปนอาหารเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องวัตถุเจือปนอาหาร และน้ำที่ใช้ภายในสถานที่ผลิตเป็นน้ำสะอาดและจัดให้มีการปรับคุณภาพน้ำตามที่จำเป็น (ค่าเฉลี่ย 2.86) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น มีขั้นตอนและวิธีการในการควบคุมกระบวนการผลิตเป็นไปตามข้อกำหนด หรือตามความเหมาะสมของกระบวนการผลิตนั้น ๆ อย่างเคร่งครัด และน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหารเป็นน้ำที่สะอาด บริโภคได้มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำบริโภค และการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะ (ค่าเฉลี่ย 2.85) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และน้ำแข็งใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำแข็งและการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะ (ค่าเฉลี่ย 2.79) ตามลำดับ

3.4 การบริหารจัดการการผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในขณะที่ดำเนินการผลิตและมีการสัมผัสโดยตรงกับอาหาร หรือส่วนผสมของอาหาร สวมเสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน กรณีที่ใช้เสื้อผ้าก็ต้องสะอาด (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิดจำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.89) การเก็บรักษาสารเคมี ทำความสะอาดหรือสารเคมีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขลักษณะ แยกเป็นสัดส่วนปลอดภัยและมีป้ายแสดงชื่อ (ค่าเฉลี่ย 2.86) การมีวิธีการจัดการระบายน้ำทิ้งและสิ่งโสโครกอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตไม่เป็นโรคติดต่อหรือโรคนำรังเกียจตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวงหรือมีบาดแผลอันอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนของผลิตภัณฑ์ และดูแลรักษามือและเล็บให้สะอาดและล้างมือให้สะอาดทุกครั้งทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลังการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.84) เท่ากันทั้ง 3 ประเด็น การจัดให้มีอ่างล้างมือในบริเวณผลิตให้เพียงพอ ใช้งานได้สะอาด และมีอุปกรณ์ล้างมืออย่างครบถ้วน และการไม่สวมเครื่องประดับต่าง ๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแลสุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอประสิทธิภาพเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.83) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น การจัดให้มีห้องส้วมและอ่างล้างมือหน้าห้องส้วม ให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และต้องถูกสุขลักษณะมีอุปกรณ์ในการล้างมืออย่างครบถ้วนใช้งานได้ สะอาด และแยกต่างหากจากบริเวณผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง (ค่าเฉลี่ย 2.78) มีมาตรการในการจัดการรองเท้าวที่ใช้ในการผลิตที่เหมาะสม เช่น เปลี่ยนใช้รองเท้าเฉพาะบริเวณหรือจุ่มรองเท้าน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเข้าสู่บริเวณผลิตเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 2.76) และแสดงคำเตือน ห้ามหรือป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการผลิตอาหารเช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย (ค่าเฉลี่ย 2.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

ประเด็น	การปฏิบัติ			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
n=176						
1. สถานที่ผลิต						
1.1 สถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาดไม่ ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่ง ปฏิภูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ละแมลง รวมทั้งเชื้อโรค	155 (88.1)	18 (10.2)	3 (1.7)	2.86	0.39	มาก
1.2 การอยู่ห่างจากบริเวณหรือสถานที่ที่มีฝุ่นมาก ผิดปกติไม่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่น่ารังเกียจ	144 (81.8)	21 (11.9)	11 (6.3)	2.76	0.56	มาก
1.3 บริเวณพื้นที่ตั้งตัวอาคารไม่มีน้ำขังและ สกปรก และมีท่อระบายน้ำเพื่อให้ไหลลงสู่ทางระบายน้ำ สาธารณะ	136 (77.3)	24 (13.6)	16 (9.1)	2.68	0.63	มาก
1.4 กรรมวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัด แมลงและสัตว์นำโรค ตลอดจนฝุ่นผงและสาเหตุ ของการปนเปื้อนอื่นๆ ด้วย	144 (81.9)	30 (17.0)	2 (1.1)	2.81	0.42	มาก
1. สถานที่ผลิต						
1.5 การจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมในอาคารหรือ บริเวณผลิตให้มีความเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ไม่มีสิ่งของที่ไม่ใช่แล้ว และไม่เกิดการปนเปื้อนสู่ ผลิตภัณฑ์สะดวกและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน	139 (79.0)	32 (18.2)	5 (2.8)	2.76	0.49	มาก
1.6 แยกบริเวณผลิตอาหารออกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับ ที่อยู่อาศัย	143 (81.3)	27 (15.3)	6 (3.4)	2.78	0.49	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็น	การปฏิบัติ			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
1.7 จัดให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม เพียงพอตามความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานภายในอาคารผลิต	138 (78.4)	38 (21.6)	0 (0.0)	2.78	0.41	ปานกลาง
1.8 ตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ	158 (89.7)	14 (8.0)	4 (2.3)	2.88	0.4	มาก
2. เครื่องมือ อุปกรณ์การผลิต						
2.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ ที่ใช้เหมาะสมและคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งสามารถทำความสะอาดตัวเครื่องมือ อุปกรณ์ และบริเวณที่ตั้งได้ง่ายและทั่วถึง	154 (87.5)	21 (11.9)	1 (0.6)	2.87	0.36	มาก
2.2 ภาชนะหรืออุปกรณ์ในการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร อันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและง่ายต่อการทำความสะอาด	140 (79.5)	33 (18.8)	3 (1.7)	2.78	0.46	มาก
2.3 โต๊ะหรือพื้นผิวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่เกิดสนิม ทำความสะอาดง่าย ไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ทำความสะอาดง่ายมีความสูงเหมาะสมในการปฏิบัติงาน หรือมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้นได้	158 (89.8)	17 (9.6)	1 (0.6)	2.89	0.33	มาก
2.4 เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้	156 (88.6)	20 (11.4)	0 (0.0)	2.89	0.32	มาก

n=176

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=176

ประเด็น	การปฏิบัติ			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
3. วิธีการผลิต						
3.1 วัตถุดิบและส่วนผสมในการผลิตอาหาร มีการคัดเลือกให้อยู่ในสภาพที่สะอาด มีคุณภาพดี เหมาะสำหรับการใช้ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคต่างหรือทำความสะอาดตามความจำเป็น เพื่อจัดสิ่งสกปรก และเก็บรักษาวัตถุดิบภายใต้สภาวะที่ป้องกันการปนเปื้อนได้โดยมีการเชื่อมสลายน้อยที่สุดมีการหมุนเวียนสต็อกของวัตถุดิบ ส่วนผสมอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้วัตถุเจือปนอาหารเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องวัตถุเจือปนอาหาร	151 (85.8)	25 (14.2)	0 (0.0)	2.86	0.35	มาก
3.2 การดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน	162 (92.0)	14 (8.0)	0 (0.0)	2.92	0.27	มาก
3.3 มีขั้นตอนและวิธีการในการควบคุมกระบวนการผลิตเป็นไปตามข้อกำหนด หรือตามความเหมาะสมของกระบวนการผลิตนั้นๆ อย่างเคร่งครัด	149 (84.7)	27 (15.3)	0 (0.0)	2.85	0.36	มาก
3.4 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร เป็นน้ำที่สะอาด บริโภคได้มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำบริโภค และการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะ	152 (86.4)	21 (11.9)	3 (1.7)	2.85	0.41	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=176

ประเด็น	การปฏิบัติ			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
3.5 น้ำแข็งใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำแข็งและการ นำไปใช้ในสภาพที่ถูกต้องลักษณะ	146 (83.0)	23 (13.0)	7 (4.0)	2.79	0.50	มาก
3.6 การผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่ง ผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและ ป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะ บรรจุด้วย	163 (92.6)	13 (7.4)	0 (0.0)	2.93	0.26	มาก
3.7 น้ำที่ใช้ภายในสถานที่ผลิตเป็นน้ำสะอาดและจัด ให้มีการปรับคุณภาพน้ำตามที่จำเป็น	152 (86.4)	23 (13.0)	1 (0.6)	2.86	0.37	มาก
4. การบริหารจัดการการผลิต						
4.1 จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด จำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ เหมาะสม	156 (88.6)	20 (11.4)	0 (0.0)	2.89	0.32	มาก
4.2 การจัดให้มีห้องสวมและอ่างล้างมือหน้าห้องสวม ให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และต้องถูก สุขลักษณะมีอุปกรณ์ในการล้างมืออย่างครบถ้วน ใช้งานได้ สะอาด และแยกต่างหากจากบริเวณ ผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง	145 (82.4)	24 (13.6)	7 (4.0)	2.78	0.5	มาก
4.3 การจัดให้มีอ่างล้างมือในบริเวณผลิตให้เพียงพอ ใช้งานได้ สะอาด และมีอุปกรณ์ล้างมืออย่าง ครบถ้วน	149 (84.7)	24 (13.6)	3 (1.7)	2.83	0.42	มาก
4.4 การมีวิธีการจัดการระบายน้ำทิ้งและสิ่งโสโครก อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม	148 (84.1)	27 (15.3)	1 (0.6)	2.84	0.39	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=176

ประเด็น	การปฏิบัติ			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
4.5 การเก็บรักษาสารเคมี ทำความสะอาดหรือสารเคมี อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขภาพขณะ แยก เป็นสัดส่วนปลอดภัยและมีป้ายแสดงชื่อ	153 (86.9)	21 (11.9)	2 (1.2)	2.86	0.38	มาก
4.6 ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตไม่เป็นโรคติดต่อหรือ โรคนำรังเกียจตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง หรือมีบาดแผลอันอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อน ของผลิตภัณฑ์	153 (86.9)	17 (9.7)	6 (3.4)	2.84	0.46	มาก
4.7 ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในขณะดำเนินการผลิตและมี การสัมผัสโดยตรงกับอาหาร หรือส่วนผสมของ อาหาร สวมเสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมต่อการ ปฏิบัติงาน กรณีที่ใช้เสื้อคลุมก็ต้องสะอาด	159 (90.3)	17 (9.7)	0 (0.0)	2.90	0.30	มาก
4.8 มีมาตรการในการจัดการรองเท้าที่ใช้ในการผลิตที่ เหมาะสม เช่น เปลี่ยนในโรงเท้าเฉพาะบริเวณ หรือจุ่มรองเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเข้าสู่บริเวณ ผลิตเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์	138 (78.4)	29 (16.5)	9 (5.1)	2.76	0.55	มาก
4.9 การไม่สวมเครื่องประดับต่างๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแลสุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่ เสมอ ประสิทธิภาพเหมาะสม	152 (86.4)	18 (10.2)	6 (3.4)	2.83	2.46	มาก
4.10 ดูแลรักษามือและเล็บให้สะอาดและล้างมือให้ สะอาดทุกครั้งทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลัง การปนเปื้อน	152 (86.4)	19 (10.8)	5 (2.8)	2.84	0.44	มาก
4.11 แสดงคำเตือน ห้ามหรือ ป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจ ในการผลิตอาหารเช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย	119 (67.6)	36 (20.5)	21 (11.9)	2.56	0.70	มาก

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้

มาตรฐาน

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า มีปัญหาหนักที่สุดในเรื่อง อุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง และการไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.10) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาคือ สินค้าราคาตกต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.86) แรงงานมีราคาสูง (ค่าเฉลี่ย 1.85) การขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 1.83) การมีพื้นที่จำกัดเพื่อการแยกสัดส่วน (ค่าเฉลี่ย 1.82) การไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 1.80) การขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อมาแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 1.79) การขาดความรู้เรื่องการกำจัดของเสียและขยะต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 1.76) การขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 1.70) ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 1.66) สถานที่อยู่บริเวณที่มีฝุ่นละอองสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.61) การบริหารจัดการดูแลไม่ทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 1.56) การไม่สามารถเลือกแหล่งน้ำได้ (ค่าเฉลี่ย 1.53) ปัจจัยการผลิตไม่มีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 1.46) และมีปัญหาน้อยที่สุดในเรื่อง การเขียนหนังสือไม่เป็น (ค่าเฉลี่ย 1.37) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. การไม่สามารถเลือกแหล่งน้ำได้	0 (0.0)	31 (17.6)	31 (17.6)	114 (64.8)	1.53	0.78	น้อยที่สุด
2. สถานที่อยู่บริเวณที่มีฝุ่นละออง สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน	0 (0.0)	25 (14.2)	57 (32.4)	94 (53.4)	1.61	0.73	น้อยที่สุด
3. การบริหารจัดการดูแลไม่ทั่วถึง	1 (0.6)	21 (11.9)	49 (27.8)	105 (59.7)	1.56	0.72	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=176

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
4. การขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน	7 (4.0)	28 (15.9)	46 (26.1)	95 (54.0)	1.70	0.88	น้อยที่สุด
5. แรงงานมีราคาสูง	19 (10.8)	23 (13.1)	46 (26.1)	88 (50.0)	1.85	1.02	น้อย
6. ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ	5 (2.8)	27 (15.3)	47 (26.7)	97 (55.2)	1.66	0.84	น้อยที่สุด
7. การขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	13 (7.4)	26 (14.7)	55 (31.3)	82 (46.6)	1.83	0.94	น้อย
8. อุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง	29 (16.5)	27 (15.3)	53 (30.1)	67 (38.1)	2.10	1.09	น้อย
9. การขาดความรู้เรื่องการจัดของเสียและขยะต่างๆ	13 (7.4)	18 (10.2)	58 (33.0)	87 (49.4)	1.76	0.92	น้อยที่สุด
10. การมีพื้นที่จำกัดเพื่อการแยกสัดส่วน	11 (6.2)	26 (14.8)	60 (34.1)	79 (44.9)	1.82	0.91	น้อย
11. ปัจจัยการผลิตไม่มีคุณภาพ	4 (2.3)	10 (5.7)	49 (27.8)	113 (64.2)	1.46	0.71	น้อยที่สุด
12. สินค้าราคาตกต่ำ	6 (3.4)	36 (20.5)	62 (35.2)	72 (40.9)	1.86	0.86	น้อย
13. การขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อมาแปรรูป	5 (2.8)	31 (17.6)	62 (35.3)	78 (44.3)	1.79	0.83	น้อย
14. การเขียนหนังสือไม่เป็น	2 (1.1)	7 (4.0)	45 (25.6)	122 (69.3)	1.37	0.62	น้อยที่สุด
15. การไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล	36 (20.5)	21 (11.9)	44 (25.0)	75 (42.6)	2.10	1.17	น้อย
16. การไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล	9 (5.1)	29 (16.5)	56 (31.8)	82 (46.6)	1.80	0.90	น้อย

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความจำเป็นในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า มีความจำเป็นมากที่สุดในเรื่อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.50) รองลงมาคือ หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 2.41) ควรจัดอบรมการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.38) ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 2.37) และมีความจำเป็นน้อยที่สุดในเรื่อง ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.35) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความจำเป็น			ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1. ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง	68 (38.6)	105 (59.7)	3 (1.7)	2.37	0.52	มาก
2. ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร	91 (51.7)	82 (46.6)	3 (1.7)	2.50	0.54	มาก
3. หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูก	76 (43.2)	97 (55.1)	3 (1.7)	2.41	0.53	มาก
4. ควรจัดอบรมการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม	71 (40.3)	101 (57.4)	4 (2.3)	2.38	0.53	มาก
5. ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ	73 (41.5)	91 (51.7)	12 (6.8)	2.35	0.6	มาก

n=176

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ รายรับ และรายจ่าย กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบไคสแควร์ กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน มีรายละเอียดดังนี้

5.1 เพศ ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน รายละเอียดตามตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

เพศ	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ชาย	4 (7.1)	52 (92.9)	56 (100.0)	0.014	0.907
หญิง	8 (6.7)	112 (93.3)	120 (100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

5.2 อายุ ผลการศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน รายละเอียดตามตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

n=176

อายุ	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ต่ำกว่า 40 ปี	4(12.1)	29(87.9)	33(100.0)	2.202	0.531
41 – 50 ปี	3(5.7)	50(94.3)	53(100.0)		
51 – 60 ปี	4(6.8)	55(93.2)	59(100.0)		
มากกว่า 60 ปี	1(3.2)	30(96.8)	31(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

5.3 ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดตามตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

n=176

ระดับการศึกษา	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา	2(5.7)	33(94.3)	35(100.0)	20.186	0.001*
มัธยมศึกษาตอนต้น	6(28.6)	15(71.4)	21(100.0)		
มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า	2(9.5)	19(90.5)	21(100.0)		
อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า	2(4.1)	47(95.9)	49(100.0)		
ปริญญาตรี	0(0.0)	45(100.0)	45(100.0)		
สูงกว่าปริญญาตรี	0(0.0)	5(100.0)	5(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.4 รายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0. รายละเอียดตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

รายได้จากการประกอบ กิจการวิสาหกิจชุมชน (บาท/ปี)	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ไม่มีรายได้	3(15.8)	16(84.2)	19(100.0)	12.713	0.026*
ต่ำกว่า 50,000 บาท	0(0.0)	10(100.0)	10(100.0)		
50,001 – 100,000 บาท	0(0.0)	37(100.0)	37(100.0)		
100,001 - 200,000 บาท	2(4.3)	44(95.7)	46(100.0)		
200,001 – 300,000 บาท	0(0.0)	18(100.0)	18(100.0)		
มากกว่า 300,000 บาท	7(15.2)	39(84.8)	46(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.5 ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน รายละเอียดตามตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

n=176

ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (ปี)	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
1 – 2 ปี	1(3.1)	31(96.9)	32(100.0)	5.322	0.256
3 – 4 ปี	6(13.0)	40(87.0)	46(100.0)		
5 – 6 ปี	5(6.8)	68(93.2)	73(100.0)		
7 – 8 ปี	0(0.0)	13(100.0)	13(100.0)		
9 ปี ขึ้นไป	0(0.0)	12(100.0)	12(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

5.6 รายรับของวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รายรับของวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดตามตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างรายรับของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

n=176

รายรับของวิสาหกิจชุมชน (บาท/ปี)	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ต่ำกว่า 100,000 บาท	1(2.4)	40(97.6)	41(100.0)	12.891	0.024*
100,001 – 200,000 บาท	4(6.9)	54(93.1)	58(100.0)		
200,001 – 300,000 บาท	0(0.0)	27(100.0)	27(100.0)		
300,001 – 400,000 บาท	1(9.1)	10(90.9)	11(100.0)		
400,001 – 500,000 บาท	5(23.8)	16(76.2)	21(100.0)		
500,001 บาท ขึ้นไป	1(5.6)	17(94.4)	18(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.7 รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน รายละเอียดตามตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

n=176

รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน (บาท/ปี)	การปฏิบัติ		รวม	χ^2	Sig.
	ปานกลาง	มาก			
ต่ำกว่า 50,000 บาท	1(2.7)	36(97.3)	37(100.0)	5.457	0.244
50,001 – 100,000 บาท	1(2.7)	36(97.3)	37(100.0)		
100,001 – 200,000 บาท	4(8.0)	46(92.0)	50(100.0)		
200,001 – 300,000 บาท	1(5.6)	17(94.4)	18(100.0)		
300,001 บาท ขึ้นไป	5(14.7)	29(85.3)	34(100.0)		
รวม	12(6.8)	164(93.2)	176(100.0)		

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี

1.1.3 เพื่อศึกษาการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

1.1.5 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 **ประชากรในการวิจัย** ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารและผลิตอาหารในจังหวัดนนทบุรี ประชากรจำนวน 176 คน จากนั้นผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane 1973 ,P. 1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง , 2544 ,น. 19 - 20) จำนวน 176 คน

1.2.2 **เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล** ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งคำถามประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ คำถามปิด และคำถามเปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

2) การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานของวิสาหกิจชุมชน

1.2.3 การทดสอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.961

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 176 คน

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ทางสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.85 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 27.8 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.2 มีอาชีพหลักประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก เฉลี่ย 254,352.27 บาท มีรายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 237,988.64 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.3 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 94.3 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและวิสาหกิจจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 65.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 4.58 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.9 มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นประธาน

1.3.2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1) **ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 55.1 สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.5 แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชนมาจากการระดมทุนจากสมาชิก มีแหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนจากยอดขาย/บริการเฉลี่ย 269,323.86 บาท มีรายรับของวิสาหกิจชุมชนต่อปีเฉลี่ย 282,403.41 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าเช่าสถานที่เฉลี่ย 19,343.41 บาท มีรายจ่ายมีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิตเฉลี่ย 132,664.77 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าแรง เฉลี่ย 31,056.82 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าสาธารณูปโภคเฉลี่ย 16,270.23 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม เฉลี่ย 2,776.14 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 196,452.50 บาท ร้อยละ 57.4 ไม่มีหนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน มีหนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคาร เฉลี่ย

20,738.64 บาท มีหนี้สินจากการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ย 9,573.86 บาท มีหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 39,204.55 บาท ร้อยละ 84.1 มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน โดยร้อยละ 80.7 มีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 90.9 มีช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการของวิสาหกิจชุมชน โดยการขาย

2) ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

(1) การบริหารองค์กร กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม (ร้อยละ 92.6) รองลงมาคือ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม (ร้อยละ 91.5) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง การบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 59.7)

(2) ความรับผิดชอบของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากถึงมากที่สุดในเรื่อง ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค (ร้อยละ 96.6) รองลงมาคือ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 96.0) และมีการปฏิบัติน้อยในเรื่อง การเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน (ร้อยละ 67.6)

(3) การบริหารการตลาด กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด เมื่อในเรื่อง การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย (ร้อยละ 94.3) รองลงมาคือ การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง การติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด (ร้อยละ 89.2)

(4) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การแสวงหาความรู้ใหม่ (ร้อยละ 97.7) รองลงมาคือ การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 93.8) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 40.3)

(5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก (ร้อยละ 97.2) รองลงมาคือ การพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ และการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม (ร้อยละ 92.0) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น และมีการปฏิบัติน้อยในเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก (ร้อยละ 72.2)

(6) กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่อง การวางแผนทางการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ (ร้อยละ 87.7) รองลงมาคือ การ

ควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด (ร้อยละ 84.1) และมีการปฏิบัติน้อยในเรื่อง การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 67.0)

(7) ผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ก. ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การลดรายจ่าย (ร้อยละ 94.9) รองลงมาคือ การเพิ่มรายได้ (ร้อยละ 98.9) และคุณภาพชีวิตของสมาชิกและพึ่งตนเองได้ (ร้อยละ 96.0)

ข. คุณภาพของสินค้าและบริการ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง สินค้า/บริการได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า (ร้อยละ 98.3) รองลงมาคือ มีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่อง าคือ การสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ (ร้อยละ 84.1) และมีการปฏิบัติในน้อยที่สุดในเรื่อง สินค้า/บริการได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน (ร้อยละ 76.1)

ค. ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การลดต้นทุนการดำเนินงาน (ร้อยละ 90.3) รองลงมาคือ การลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิตสินค้า/บริการ (ร้อยละ 88.6)

ง. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 93.2) รองลงมาคือ สมาชิกมีความพอใจและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (ร้อยละ 87.5) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง ความสามารถดำเนินการตามแผนและประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 84.1)

1.3.3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

1) *สถานที่ผลิต* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง ตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 2.88) รองลงมาคือ สถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณ โดยรอบสะอาดไม่ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิกูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ละแมลงรวมทั้งเชื้อโรค (ค่าเฉลี่ย 2.86) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง บริเวณพื้นที่ตั้งตัวอาคาร ไม่มีน้ำขังและ สกปรก และมีท่อระบายน้ำ เพื่อให้ไหลลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 2.68)

2) *เครื่องมือ อุปกรณ์การผลิต* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง โตะหรือพื้นผิวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่เกิดสนิม ทำความสะอาดง่าย ไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยตั้งอยู่ในตำแหน่ง

ที่ทำให้ความสะดวกสบายมีความสูงเหมาะสมในการปฏิบัติงาน หรือมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ และเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ (ค่าเฉลี่ย 2.89) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาคือ เครื่องมือและอุปกรณ์ ที่ใช้เหมาะสมและคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งสามารถทำความสะอาดตัวเครื่องมือ อุปกรณ์ และบริเวณที่ตั้งได้ง่ายและทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 2.87) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง ภาชนะหรืออุปกรณ์ ในการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร อันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและง่ายต่อการทำความสะอาด (ค่าเฉลี่ย 2.78)

3) *วิธีการผลิต* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง การผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะบรรจุด้วย (ค่าเฉลี่ย 2.93) รองลงมาคือ การดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.92) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง น้ำแข็งใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำแข็งและการนำไปใช้ในสภาพที่ ถูกสุขลักษณะ (ค่าเฉลี่ย 2.79)

4) *การบริหารจัดการการผลิต* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในเรื่อง ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในขณะที่ดำเนินการผลิตและมีการสัมผัสโดยตรงกับอาหาร หรือส่วนผสมของอาหาร สวมเสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน กรณีที่ใช้เสื้อคลุมก็ต้องสะอาด (ค่าเฉลี่ย 2.90) รองลงมาคือ จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด จำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.89) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง แสดงคำเตือน ห้ามหรือป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการผลิตอาหารเช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย (ค่าเฉลี่ย 2.56)

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้

มาตรฐาน

1) *ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน* ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยมีปัญหามากที่สุดในเรื่อง อุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง และการไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.10) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น รองลงมาคือ สินค้าราคาตกต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.86) และมีปัญหาน้อยที่สุดในเรื่อง การเขียนหนังสือไม่เป็น (ค่าเฉลี่ย 1.37)

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความจำเป็นในระดับมาก โดยมีความจำเป็นมากที่สุดในเรื่อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.50) รองลงมาคือ หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 2.41) และมีความจำเป็นน้อยที่สุดในเรื่อง ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.35)

1.3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการ ระยะเวลาการประกอบกิจการ รายรับ และรายจ่าย มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ให้ได้มาตรฐาน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ อายุระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี ส่วนระดับการศึกษา รายได้จากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และรายรับของวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรค่อนข้างมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น อาชีพ

หลักประกอบการกิจการวิสาหกิจชุมชน มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก เฉลี่ย 254,352.27 บาท มีรายได้จากการประกอบการกิจการวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 237,988.64 บาท ส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและวิสาหกิจจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 4.58 ปี มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นประธาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักมากกว่าการประกอบการกิจการวิสาหกิจชุมชนเพียงเล็กน้อยและมีการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนมาไม่กี่ปี อีกทั้งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สาเหตุที่ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชนมาจากการระดมทุนจากสมาชิก มีแหล่งรายรับของวิสาหกิจชุมชนจากยอดขาย/บริการเฉลี่ย 269,323.86 บาท มีรายรับของวิสาหกิจชุมชนต่อปีเฉลี่ย 282,403.41 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าเช่าสถานที่เฉลี่ย 19,343.41 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิตเฉลี่ย 132,664.77 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าแรง เฉลี่ย 31,056.82 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าสาธารณูปโภคเฉลี่ย 16,270.23 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนจากค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม เฉลี่ย 2,776.14 บาท มีรายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 196,452.50 บาท ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีหนี้สินจากการกู้เงินจากธนาคารเฉลี่ย 20,738.64 บาท มีหนี้สินจากการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ย 9,573.86 บาท มีหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 39,204.55 บาท ส่วนใหญ่มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าของวิสาหกิจชุมชน โดยมีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ มีช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการของวิสาหกิจชุมชน โดยการขาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีรายรับจากวิสาหกิจชุมชนมากกว่ารายจ่ายจากวิสาหกิจชุมชนจึงนำมาซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง และมีรายได้เพิ่มขึ้นของกลุ่ม โดยดูจากยอดขาย/บริการเฉลี่ยถึงแม้ว่าจะประกอบการกิจการวิสาหกิจชุมชนมาเฉลี่ยไม่ถึง 5 ปี

2.2.2 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารองค์กร ด้านความรับผิดชอบของวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารการตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และด้านผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมมีการปฏิบัติระดับมาก แสดง

ให้เห็นว่าทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจการได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี และนำมาซึ่งรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะบรรจุด้วย รองลงมาคือ การดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง แสดงคำเตือน ห้ามหรือป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการผลิตอาหารเช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าตามมาตรฐานความปลอดภัย และคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งของตนเองและผู้บริโภค ส่งผลให้มีการปฏิบัติในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

2.4.1 ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยมีปัญหามากที่สุดในเรื่อง อุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง และการไม่มีเวลาดำเนินการซื้อวัสดุ รองลงมาคือ สินค้าราคาตกต่ำ และมีปัญหาน้อยที่สุดในเรื่อง การเขียนหนังสือไม่เป็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถค่อนข้างสูงเพราะส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า ส่งผลให้ไม่มีปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

2.4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความจำเป็นในระดับมาก โดยมีความจำเป็นมากที่สุดในเรื่อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร รองลงมาคือ หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูกลง และมีความจำเป็นน้อยที่สุดในเรื่อง ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร เพราะมีความจำเป็นต่อสมาชิกกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเพิ่มมูลค่าของตนเองซึ่งนำมาซึ่งรายได้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1) ควรมีการศึกษาหาความรู้ด้านวิชาการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เพื่อจะสามารถยื่นขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ รวมทั้งศึกษาจุดเด่น และทักษะการผลิตเพิ่มเติมให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2) ควรตระหนักในคุณภาพและมาตรฐานสินค้า โดยให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต เพื่อคงคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

3) ควรมีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารบางชนิดเป็นเฉพาะท้องถิ่น ดังนั้นหากสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวไว้ให้กับรุ่นลูกหลานก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และยากต่อการลอกเลียนแบบ

4) ควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจุบันมีการแข่งขันทางการตลาดมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถครองส่วนแบ่งทางการตลาดได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และหากเป็นไปได้ควรมีการจัดทะเบียนลิขสิทธิ์ผลิตภัณฑ์ที่ได้คิดค้นริเริ่มขึ้นมา

5) การรวมกลุ่ม/ประสานความร่วมมือกับกลุ่มอื่นและการพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มหรือประสานความร่วมมือกับกลุ่มผู้ผลิตอื่นในด้านต่างๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เช่น การร่วมกันกำหนดราคาสินค้าที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับคนกลางหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ โดยคิดว่าทั้งสองจะเป็นเป็นคู่ค้าไม่ใช่คู่แข่ง นอกจากนี้การที่กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่ได้มุ่งหวังให้ภาครัฐช่วยเหลือ/สนับสนุนแต่เพียงฝ่ายเดียวก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มมีความยั่งยืน

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ควรจัดหาวิทยากรพร้อมทั้งจุดถ่ายทอดการเรียนรู้ต้นแบบวิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้และมีการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เพื่อเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดแนวคิดทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของตนเองส่งผลถึงรายได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร

3) หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูกลง

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งผลิตสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้า (แบรนด์) ของตนเองจนสามารถสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับชุมชน และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

2) ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนในท้องถิ่น ว่ามีความพร้อมหรือมีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง เพื่อเป็นกรณีศึกษา ช่วยสานต่อความรู้ในการผลิตสินค้าชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2546). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ : บางกอก
ป्लीก.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). *ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน*. (อัดสำเนา).
- กฤษณา นิลศรี. (2545). “วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจรากหญ้า”. *วารสารส่งเสริมการ
ลงทุน*. 13(ธันวาคม 2545) : 68 – 71.
- กัลยา ศรีวงษ์. (2550). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.,ลำปาง.
- จันทิมา ธัญญเจริญ. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พังงา*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ
- จารุวรรณ บุญลอย. (2556). *การพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม
จังหวัดพิษณุโลก*. ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
,นนทบุรี
- ชฎาพร ไชยศรี. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง อำเภอ
ภูกระดึง จังหวัดเลย*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,เลย
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). *ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. (2548). *เอกสารวิชาการเรื่องวิสาหกิจชุมชน*. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการ
เกษตร เขตที่ 1. ชัยนาท : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ดวงเนตร ภูปาน. (2554). *แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ผลด่าบลหินลาด อำเภอวัด
โบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก*. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) วิทยาลัยการ
ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น.
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. (2548). *โครงการการวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของวิสาหกิจ
ชุมชนและการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจรูปแบบอื่น และอุตสาหกรรมหลัก เพื่อให้เกิด
ลำดับขั้นการพัฒนาจากรากหญ้าสู่รากแก้วอย่างยั่งยืน*. คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ระหว่างตุลาคม 2548 – กันยายน 2551).

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2546). การพัฒนากลุ่มลูกค้าให้มีความสามารถในการผลิตและการดำเนินธุรกิจ. ระบบออนไลน์, จาก: <http://www.bacc.in.th/Technical> (20 ตุลาคม 2546).
- ธิดารัฐ ธารพันธุ์. (2550). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.
- ธิดิมา หอมวุฒิวงศ์. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นพา กบคำ. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านเขตวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง,กรุงเทพฯ.
- ประภาพร โถน้อย. (2551). การศึกษาสภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลที่เกิดจากการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.). วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พนิดา ไพรรณารี. (2554). การจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน,นครราชสีมา.
- พวงเกสร วงศ์อนุพกุล. (2553). แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านวัดจันทร์พัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,พิษณุโลก.
- พิทยา ว่องกุล. (2545). ธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวมที่ยั่งยืน. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจรากฐาน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์.
- มณูญ สกุนี. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.
- ลำดวน สระทองอินทร์. (2552). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.

- ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม. (2550). *ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. (2546). *วิสาหกิจชุมชน*. ระบบออนไลน์, แหล่งที่มา : <http://www.yala.riy.ac.th/research/document/publication/smce.htm>. (20 ตุลาคม 2546).
- สมศักดิ์ สุริโย. (2547). *การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. กรมส่งเสริมการเกษตร : สำนักพัฒนาเกษตรกร. (อัครา).
- สามารถ แทนวิสุทธิ. (2548). *การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารและผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอฝาง จังหวัดขอนแก่น*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพรรณิ ขอดฝื่อ. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,เชียงใหม่
- สุภาพร รัศมี. (2556). *แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทอผ้า บ้านเด่นวัว อำเภอลำดวน จังหวัดตาบ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร,กำแพงเพชร.
- สุนา เกิดสินชัย. (2550). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). คณะบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม,กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2544). *แนวคิด แนวปฏิบัติ ประสบการณ์กองทุนหมู่บ้าน สวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญาไท.
- _____. (2546). *ฐานความคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร :ภูมิปัญญาไท.
- เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ. (2544). *วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2546). *คู่มือแนวทางการรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เล่มที่ 122 ตอนที่ 6 ก*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยการบริการ

--	--	--

เลขที่แบบสัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์ ...../...../2561

แบบสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานในจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ ต้องการวิจัยศึกษาและสำรวจข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเท่านั้น ไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นและไม่ทำให้เกิดความเสียหายกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใดๆนอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานต่อไป ดังนั้น ขอความกรุณาให้ความอนุเคราะห์และให้ข้อมูลตามความเป็นจริงมากที่สุด
2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน
  - ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
  - ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย
  - ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน
3. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบคำถามฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ

ถ้าเป็นตำแหน่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 9.2.1 นายก/สมาชิก อบต. ( ) 9.2.2 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน [A91] [A92]
 ( ) 9.2.3 อาสาสมัครเกษตร ( ) 9.2.4 ปราชญ์ชาวบ้าน [A93] [A94]
 ( ) 9.2.5 อาสาสมัครสาธารณสุข ( ) 9.2.5 อื่นๆ ระบุ..... [A95] [A96]
10. ระยะเวลาการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน.....ปี [A10]
11. สถานภาพภายในกลุ่ม
- ( ) 1 ประธาน ( ) 2 รองประธาน ( ) 3 เลขานุการ [A111] [A112] [A113]
 ( ) 4 เภรัญญิก ( ) 5 ประชาสัมพันธ์ ( ) 6 สมาชิก [A114] [A115] [A116]

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

1.1 วิสาหกิจชุมชนของท่านก่อตั้งขึ้นจากสาเหตุใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1.1.1 เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน [B111]
 ( ) 1.1.2 เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาร่วมกันของกลุ่ม [B112]
 ( ) 1.1.3 เกิดจากการชักชวนของผู้นำชุมชน/สมาชิกกลุ่ม [B113]
 ( ) 1.1.4 เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานของรัฐ [B114]
 ( ) 1.1.5 เกิดจากสาเหตุอื่นๆ ระบุ..... [B115]

1.2 วิสาหกิจชุมชนของท่านหาเงินทุนมาจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1.2.1 ระดมทุนจากสมาชิก [B121]
 ( ) 1.2.2 กู้เงินจากธนาคาร [B122]
 ( ) 1.2.3 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน [B123]
 ( ) 1.2.4 ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ระบุ..... [B124]
 ( ) 1.2.5 ได้รับทุนสนับสนุนจากเอกชน ระบุ..... [B125]
 ( ) 1.2.6 แหล่งเงินทุนอื่นๆ ระบุ..... [B126]

1.3 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีรายรับมาจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1.3.1 จากยอดขาย/บริการ.....บาทต่อปี [B131]
 ( ) 1.3.2 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม.....บาทต่อปี [B132]
 ( ) 1.3.3 จากรายได้อื่นๆ ระบุ.....บาทต่อปี [B133]

1.4 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีรายรับ.....บาทต่อปี [B14]

- 1.5 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีรายจ่ายต่อปีเท่าใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1.5.1 ค่าเช่าสถานที่.....บาท [B151]
- ( ) 1.5.2 ค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิต.....บาท [B152]
- ( ) 1.5.3 ค่าแรงงาน.....บาท [B153]
- ( ) 1.5.4 ค่าสาธารณูปโภค.....บาท [B154]
- ( ) 1.5.5 ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม/จากแหล่งเงินทุน.....บาท [B155]
- ( ) 1.5.6 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ระบุ.....จำนวน .....บาท [B156]
- 1.6 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีรายจ่าย.....บาทต่อปี [B16]
- 1.7 ท่านมีหนี้สินในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1 ไม่มี ( ) 2 มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1.7.1 กู้เงินจากธนาคาร.....บาท [B171]
- ( ) 1.7.2 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน.....บาท [B172]
- ( ) 1.7.3 แหล่งเงินทุนอื่นๆ ระบุ.....
จำนวน .....บาท [B173]
- 1.8 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีหนี้สิน.....บาทต่อปี [B18]
- 1.9 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการเพิ่มมูลค่าสินค้าอย่างไรบ้าง [B19]
- ( ) 1 ไม่มี
- ( ) 2 มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1.9.2.1 พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ [B1921]
- ( ) 1.9.2.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ [B1922]
- ( ) 1.9.2.3 อื่นๆ (ระบุ)..... [B1923]
- 1.10 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการ/อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1.10.1 ขายตรง ( ) 1.10.2 ขายปลีก [B1101][B1102]
- ( ) 1.10.3 ขายส่ง ( ) 1.10.4 รับจ้างผลิต [B1103][B1104]
- ( ) 1.10.5 อื่นๆ ระบุ..... [B1105]

2. ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี
2.1 การบริหารองค์กร		
2.1.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม		B211
2.1.2 สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม		B212
2.1.3 การกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม		B213
2.1.4 การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม		B214
2.1.5 การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม		B215
2.1.6 การจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรม		B216
2.1.7 การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ		B217
2.1.8 การเปิดเผยข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ		B218
2.1.9 การบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ		B219
2.1.10 การบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ		B2110
2.1.11 การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก		B2111
2.1.12 การนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง		B2112
2.1.13 การจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก		B2113
2.2 ความรับผิดชอบต่อวิสาหกิจต่อชุมชน		
2.2.1 ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค		B221
2.2.2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		B222
2.2.3 การให้การสนับสนุนชุมชนด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์/ การบริจาคเพื่อสาธารณะ		B223
2.2.4 การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน		B224

3. การวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนงานในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน			B31
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน			B32
3.3 กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน			B33
3.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน			B34
3.5 การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ			B35
3.6 การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ			B36
3.7 การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร			B37
3.8 การถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง			B38
3.9 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้			B39
3.10 การควบคุมแผนและปรับแผนปฏิบัติการ			B310
3.11 การคาดการณ์ความสำเร็จของแผน			B311

4. การบริหารการตลาด

วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารการตลาดในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
4.1 การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย			B41
4.2 การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย			B42
4.3 การติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด			B43

5. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

วิสาหกิจชุมชนมีการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
5.1 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น			B51

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
5.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น			B52
5.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			B53
ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
5.4 การแสวงหาความรู้ใหม่			B54
5.5 การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน			B55
5.6 การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม			B56
5.7 การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม			B57
5.8 การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ			B58
5.9 การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก			B59
5.10 การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก			B510

6. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารสมาชิกในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
6.1 การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก			B61
6.2 การพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ			B62
6.3 การพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม			B63
6.4 การสร้างขวัญ/กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก			B64
6.5 การสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก			B65
6.6 การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก			B66
6.7 การแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง			B67

7. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

วิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการจัดการสินค้าและบริการในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
7.1 การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน			B71
7.2 การเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน			B72

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
7.3 การเชื่อมโยง/เชื่อมกับวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ เพื่อให้ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/บริการ			B73
7.4 การกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน			B74
7.5 การควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด			B75
7.6 การวางแผนทางในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ			B76

8. ผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมีผลลัพธ์การดำเนินงานในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นการดำเนินงาน	มี	ไม่มี	
8.1 ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน			
8.1.1 การลดรายจ่าย			B811
8.1.2 การเพิ่มรายได้			B812
8.1.3 คุณภาพชีวิตดีของสมาชิกและพึ่งตนเองได้			B813
8.2 คุณภาพของสินค้าและบริการ			
8.2.1 สินค้า/บริการได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า			B821
8.2.2 สินค้า/บริการได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน			B822
8.2.3 การสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ			B823
8.2.4 เกิดสินค้า/บริการใหม่ๆ ที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด			B824
8.3 ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน			
8.3.1 การลดต้นทุนการดำเนินงาน			B831
8.3.2 การลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิตสินค้า/บริการ			B832
8.4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน			
8.4.1 ความสามารถดำเนินการตามแผนและประสบความสำเร็จ			B841
8.4.2 ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน			B842
8.4.3 สมาชิกมีความพอใจและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ			B843

ตอนที่ 3 การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางขวามือซึ่งตรงกับการปฏิบัติจริงในการปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนของท่าน

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	การปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
1. สถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาดไม่ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิกูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงรวมทั้งเชื้อโรค				C1
2. การอยู่ห่างจากบริเวณหรือสถานที่ที่มีฝุ่นมากผิดปกติไม่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่น่ารังเกียจ				C2
3. บริเวณพื้นที่ตั้งตัวอาคาร ไม่มีน้ำขังและ สกปรก และมีท่อระบายน้ำเพื่อให้ไหลลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ				C3
4. มีกรรมวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค ตลอดจนฝุ่นผงและสาเหตุของการปนเปื้อนอื่นๆ ด้วย				C4
5. มีการจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมในอาคารหรือบริเวณผลิตให้มีความเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ไม่มีสิ่งของที่ใช้แล้ว และไม่เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์ สะอาดและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน				C5
6. แยกบริเวณผลิตอาหารออกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับที่อยู่อาศัย				C6
7. จัดให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสมเพียงพอตามความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานภายในอาคารผลิต				C7
8. เครื่องมือและอุปกรณ์ ที่ใช้เหมาะสมและคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งสามารถทำความสะอาดตัวเครื่องมือ อุปกรณ์และบริเวณที่ตั้งได้ง่ายและทั่วถึง				C8

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	การปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
9. ภาชนะหรืออุปกรณ์ในการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร อันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและง่ายต่อการทำความสะอาด				C9
10. โต๊ะหรือพื้นผิวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่เกิดสนิม ทำความสะอาดง่าย ไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ทำความสะอาดง่ายมีความสูงเหมาะสมในการปฏิบัติงาน หรือมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้นได้				C10
11. วัตถุดิบและส่วนผสมในการผลิตอาหาร มีการคัดเลือกให้อยู่ในสภาพที่สะอาด มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับใช้ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคแล้วหรือทำความสะอาดตามความจำเป็นเพื่อจัดสิ่งสกปรก และเก็บรักษาวัตถุดิบภายใต้สภาวะที่ป้องกันการปนเปื้อนได้โดยมีการเสื่อมสลายน้อยที่สุดมีการหมุนเวียนสต็อกของวัตถุดิบส่วนผสมอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้วัตถุดิบปนอาหารเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง วัตถุเจือปนอาหาร				C11
12. การดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบ ส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน				C12
13. มีขั้นตอนและวิธีการในการควบคุมกระบวนการผลิตเป็นไปตามข้อกำหนด หรือตามความเหมาะสมของกระบวนการผลิตนั้นๆ อย่างเคร่งครัด				C13
14. น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหารเป็นน้ำที่สะอาด บริโภคได้มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำบริโภค และการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกต้องลักษณะ				C14

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	การปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
15. น้ำแข็งใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำแข็งและการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะ				C1 5
16. การผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะบรรจุด้วย				C1 6
17. น้ำที่ใช้ภายในสถานที่ผลิต เป็นน้ำสะอาดและจัดให้มีการปรับคุณภาพน้ำตามที่จำเป็น				C1 7
18. จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด จำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม				C1 8
19. การจัดให้มีห้องสวมและอ่างล้างมือหน้าห้องสวม ให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และต้องถูกสุขลักษณะ มีอุปกรณ์ในการล้างมืออย่างครบถ้วนใช้งานได้ สะอาด และแยกต่างหากจากบริเวณผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง				C1 9
20. การจัดให้มีอ่างล้างมือในบริเวณผลิตให้เพียงพอ ใช้งานได้ สะอาด และมีอุปกรณ์ล้างมืออย่างครบถ้วน				C2 0
21. การมีวิธีการจัดการระบายน้ำทิ้งและสิ่งโสโครกอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม				C2 1
22. ตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ				C2 2
23. เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้				C23
24. การเก็บรักษาสารเคมี ทำความสะอาดหรือสารเคมีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขลักษณะ แยกเป็นสัดส่วน ปลอดภัยและมีป้ายแสดงชื่อ				C24

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	การปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
25. ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตไม่เป็นโรคติดต่อหรือโรคนำรังเกียจตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง หรือมีบาดแผลอันอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนของผลิตภัณฑ์				C25
26. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในขณะที่ดำเนินการผลิตและมีการสัมผัสโดยตรงกับอาหาร หรือส่วนผสมของอาหาร สวมเสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน กรณีที่ใช้เสื้อคลุมก็ต้องสะอาด				C26
27. มีมาตรการในการจัดการรองเท้าที่ใช้ในการผลิตที่เหมาะสม เช่น เปลี่ยนใช้รองเท้าเฉพาะบริเวณหรือจุ่มรองเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเข้าสู่บริเวณผลิตเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์				C27
28. การไม่สวมเครื่องประดับต่างๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแลสุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ ประสิทธิภาพเหมาะสม				C28
29. ดูแลรักษามือและเล็บให้สะอาดและล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง ทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลังการปนเปื้อน				C29
30. แสดงคำเตือน ห้ามหรือป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการผลิตอาหาร เช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย				C30

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้

มาตรฐานความปลอดภัย

1.ปัญหาในการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางขวามือซึ่งตรงกับความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนของท่าน

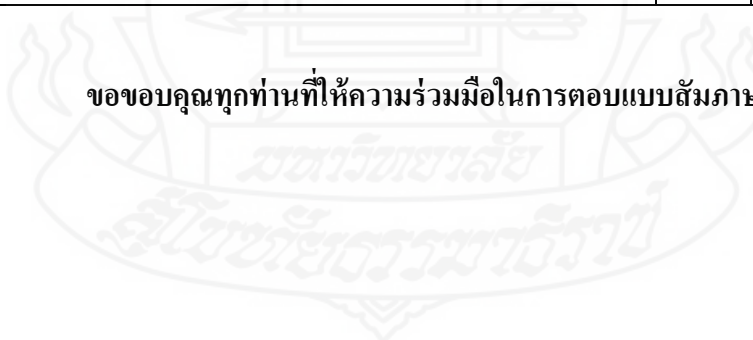
ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1.1 การไม่สามารถเลือกแหล่งน้ำได้					D11
1.2 สถานที่อยู่บริเวณที่มีฝุ่นละอองสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน					D12
1.3 การบริหารจัดการดูแลไม่ทั่วถึง					D13
1.4 การขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน					D14
1.5 แรงงานมีราคาแพง					D15
1.6 ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ					D16
1.7 การขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์					D17
1.8 อุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง					D18
1.9 การขาดความรู้เรื่องการจัดของเสียและขยะต่างๆ					D19
1.10 การมีพื้นที่จำกัดเพื่อการแยกสัดส่วน					D110
1.11 ปัจจัยการผลิตไม่มีคุณภาพ					D111
1.12 สินค้าราคาตกต่ำ					D112
1.13 การขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อมาแปรรูป					D113
1.14 การเขียนหนังสือไม่เป็น/ไม่คล่อง					D114
1.15 การไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล					D115
1.16 การไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล					D116
1.17 ปัญหาอื่นๆ (ระบุ) 1) ..... 2).....					D117

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการผลิตสินค้าตามมาตรฐานความปลอดภัย

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางขวามือซึ่งตรงกับข้อคิดเห็นของท่านในการเสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนของท่าน

ประเด็น	ระดับความจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
2.1 ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง				D21
2.2 ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร				D22
2.3 หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการแปรรูปสินค้าเกษตรในราคาถูก				D23
2.4 ควรจัดอบรมการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม				D24
2.5 ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ				D25
2.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ระบุ) 1) ..... 2)				D26

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางราตรี ใจสะอาด
วัน เดือน ปีเกิด	8 พฤศจิกายน 2517
สถานที่เกิด	จังหวัดตรัง
ประวัติการศึกษา	คศ.บ. (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)1 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสงขลา
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

